

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1921.

Andra kammaren.

Nr 13.

Lördagen den 12 februari.

Kl. 11 f. m.

§ 1.

Herr statsrådet *Murray* avlämnade Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 64, angående bidrag till semester- och vilohem för viss personal vid post- och telegrafverken; och

nr 74, angående inköp för postverkets räkning av fastigheter i Lilla Alby municipalsamhälle i Solna socken m. m.

Dessa propositioner blevo på begäran bordlagda.

§ 2.

Föredrogs för remiss till utskott Kungl. Maj:ts å kammarens bord vilande proposition, nr 66, med förslag till lag med vissa bestämmelser mot oskäligen pris; och begärdes ordet därvid av

Herr *Hage*, som anförde: Herr talman, mina herrar! Jag har begärt ordet för att uttrycka min förvåning över att regeringen icke är böjd för att föreslå riksdagen en prolongering av *förfoganderättslagen*. Det är ju dock så, att förhållandena här i vårt land ännu äro så osäkra och så svävande, att man med fullt fog kan påstå, att en sådan prolongering av denna lag borde äga rum. Den synpunkten har ju för övrigt också understrukits av folkhushållningskommissionen, då denna, såsom framgår av sidan 5 i den kungl. propositionen, som här remitteras, framhållit, att det finnes skäl för att söka åstadkomma sådana bestämmelser, som lämna möjlighet till fortsatt tillämpning av denna förfoganderättslag.

Såsom ett av skälen för lagens bibehållande skulle jag särskilt vilja påpeka, att denna lag bland annat innehåller bestämmelser, som äro avsedda att möjliggöra för det allmänna att lägga *beslag på bostäder*, som icke uthyras utan för spekulationsändamål hållas tomma. Även om *den* saken har denna kung. proposition yttrat sig. Det heter i det avseendet på sidan 8, att man visserligen beaktat detta förhållande, att möjligheten för det allmänna att vidtaga åtgärder i den riktning, jag åsyftar, bortfaller, åtminstone under viss tid.

genom ett upphävande av förfoganderättslagen. Samtidigt framhålls emellertid, att det inom socialstyrelsen pågår en utredning, som är avsedd att åstadkomma effektivare bestämmelser rörande möjligheter att lägga beslag på sådana tomma bostäder, som av förut nämnd anledning icke uthyras. Det tillägges dock i propositionen, att, även om en dylik lagstiftning skulle kunna åstadkommas, kommer det dock att förflyta en viss tid, varunder det icke finnes någon lagstiftning alls på detta område, och då har man alltså icke någon möjlighet att ingripa gent emot sådana personer, som i spekulations-syfte låta bostäder stå tomma.

Jag för min del tycker, att en sådan omständighet borde varit så vägande, att man från regeringens sida kunnat vänta förslag om att denna förfoganderättslag åtminstone på en del punkter skulle prolongeras. Det är visserligen sant, att denna punkt i lagen, som jag åsyftar, icke kommit till så stor användning, när det gällt att inskrida mot bostadsockret, men det skulle dock ha en viss betydelse, om det funnes en lagstiftning, som man kunde tillgripa vid vissa tillfällen, för att bekämpa bostadsockret och sådana företeelser på bostadsmarknaden, som man fått bevittna på sista tiden, då bostäder på många håll stå oanvända trots den stora bostadsbristen.

När nu regeringen emellertid icke föreslår en prolongering av lagen, finnes det väl ingen möjlighet att väcka motion i ämnet, ty en sådan borde väl, förmodar jag, ha väckts inom de tio första dagarna av riksdagens tillvaro. Jag hoppas emellertid, att utskottet, även om det icke väckts motion i denna fråga, tager upp till allvarligt övervägande frågan, huruvida det icke kan finnas skäl att med hänsyn till de synpunkter, jag här anfört, använda sin motionsrätt för att föreslå en prolongering tillsvidare av förfoganderättslagen.

Jag kan, herr talman, givetvis icke göra något yrkande i denna fråga, men jag har velat vid remissen av propositionen framhålla dessa synpunkter till beaktande för vederbörande utskott.

Vidare yttrades ej. Kammaren beslöt hänvisa ifrågavarande proposition jämte det i anledning av densamma inom kammaren nu avgivna yttrandet till behandling av lagutskott.

Härefter föredrogs och remitterades till behandling av lagutskott Kungl. Maj:ts likaledes på kammarens bord liggande proposition, nr 67, med förslag till lag om förbud i vissa fall mot överlåtelse av fartyg eller andel däri, så ock mot förvärf av aktie i aktiebolag, som äger fartyg eller andel däri.

§ 3.

Till avgörande förelåg nu statsutskottets utlåtande, nr 9, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning angående ny definitiv lönereglering för befattningshavare vid statsdepartement och centrala ämbetsverk jämte i ämnet väckta motioner.

*Ang.
lönereglering
för befatt-
ningshavare
vid stats-
departement
och centrala
ämbetsverk.*

Uti den till riksdagen avlåtna, den 7 januari 1921 dagtecknade propositionen angående statsverkets tillstånd och behov hade Kungl. Maj:t, med åberopande av statsrådsprotokollet över finansärenden den 31 december 1920, under rubrik: »För flera huvudtitlar gemensamma frågor» (punkt 1) föreslagit riksdagen att

dels godkänna ett vid nämnda protokoll fogat förslag till avlöningsreglemente för befattningshavare vid statsdepartement och vissa andra verk, tillhörande den civila statsförvaltningen, jämte den reglementet bilagda, på grundvalen av de för år 1921 gällande satter uppgjorda tjänsteförteckning, dock att, i den mån ändringar i nämnda tjänsteförteckning gjordes genom beslut av 1921 års riksdag, Kungl. Maj:t skulle äga att vid utfärdande av författning i ämnet vidtaga motsvarande ändringar i tjänsteförteckningen;

dels godkänna ett vid berörda protokoll fogat förslag till kungörelse angående tillämpning av avlöningsreglementet för befattningshavare vid statsdepartement och vissa andra verk, tillhörande den civila statsförvaltningen m. m., dock att, i den mån ändringar i nämnda förslag gjordes genom beslut av 1921 års riksdag, Kungl. Maj:t skulle äga att vid kungörelsens utfärdande vidtaga motsvarande ändringar;

dels ock fatta vissa andra därmed sammanhängande beslut.

I enlighet med grunderna för kamrarnas remiss av statsverkspropositionen hade statsutskottet behandlat ifrågavarande framställning med undantag av de delar, som berörde befattningshavare under jordbruksdepartementet.

I samband härmed hade utskottet jämväl till behandling förehåft ett flertal inom riksdagen väckta motioner — vilka samtliga blivit remitterade till statsutskottet, motionerna II: 81 och 82 i de delar, som ankomme på detta utskotts behandling — nämligen

dels de likalydande motionerna

nr 103, i första kammaren, av herr *Alexanderson m. fl.* samt nr 151, i andra kammaren, av herrar *Hederstierna* och *Löfgren* i Stockholm; ävensom

nr 104, i första kammaren, av herr *J. B. Johansson* och nr 72, i andra kammaren, av herr *Lindman m. fl.*;

dels ock motionerna

inom första kammaren

nr 59, av herr *Sandler*; och

nr 60, av herr *Rune*; samt

inom andra kammaren

nr 76, av herr *Lübeck*; och

nr 81—83, av herr *Block m. fl.*

Utskottet hemställde,

I. att riksdagen, i anledning av Kungl. Maj:ts förevarande framställning och med avslag å herr *Blocks m. fl.* motion II: 81,

Ang.
löneroglering
för befatt-
ningshavare
vid stats-
departement
och centrala
ämbetsverk.

(Forts.)

*Ang.
lönerreglering
för befatt-
ningshavare
vid stats-
departement
och centrala
ämbetsverk.*

herr Sandlers motion I: 59, herr Blocks m. fl. motion II: 83, herr J. B. Johanssons och herr Lindmans m. fl. motioner I: 104 och II: 72, i vad desamma berörde nu förevarande ärende, herr Lübecks motion II:76, herr Runes motion I:60 samt herr Blocks m. fl. motion II: 82, måtte beträffande befattningshavare under andra — åttonde samt tionde huvudtitlarna

(Forts.)

a) godkänna det vid utlåtandet fogade förslag (bil. 1) till avlöningsreglemente för befattningshavare vid statsdepartement och vissa andra verk, tillhörande den civila statsförvaltningen, jämte den reglementet bilagda, på grundvalen av de för år 1921 gällande stater uppgjorda tjänsteförteckning, med undantag av dels antalet befattningar dels och sådana delar av tjänsteförteckningen, beträffande vilka särskilda beslut sedermera kunde komma att av 1921 års riksdag fattas;

b) godkänna det vid utlåtandet fogade förslag till kungörelse (bil. 2) angående tillämpning av avlöningsreglementet för befattningshavare vid statsdepartement och vissa andra verk, tillhörande den civila statsförvaltningen m. m., med undantag för sådana delar av kungörelsen, beträffande vilka särskilda beslut sedermera kunde komma att av 1921 års riksdag fattas;

c) medgiva, att Kungl. Maj:t finge, i huvudsaklig överensstämmelse med de av lönerregleringskommittén angivna och av departementschefen i statsrådsprotokollet över finansärenden den 31 december 1920 tillstyrkta grunder, utfärda nödiga bestämmelser i fråga om övergång på ny stat för de tjänstemän, å vilka avlöningsreglementet skulle äga tillämpning;

d) besluta, att, där tjänsteman, å vilken avlöningsreglementet skulle äga tillämpning, enligt dittills gällande avlöningsbestämmelser ägt uppbära någon del av avlöningen — såväl i stat upptagen avlöning som tillfällig löneförbättring — i förskott, vid ingången av januari månad 1922 till honom skulle på statsverkets bekostnad utbetalas ett belopp, motsvarande vad tjänstemannen skulle hava i den befattning, han vid utgången av år 1921 innehade, i förskott uppburet för januari månad 1922, om de dittillsvarande avlöningsbestämmelserna då fortfarande varit gällande, vilket belopp för tjänsteman, som utöver kontant avlöning åtnjöte fri bostad jämte fritt bränsle eller fri bostad jämte fri uppvärmning och fri belysning, borde ökas med värdet, enligt vederbörande myndighets uppskattning, av denna förmån för en månad;

e) medgiva, att kostnaderna för senast berörda övergångsarrangemang finge bestridas av de i vederbörande stater upptagna anslagsposterna till avlöning åt ordinarie tjänstemän;

f) medgiva, att kostnaderna för de förmåner, som omförmäldes i 7, 25, 26, 27, 28, 29 och 32 §§ av avlöningsreglementet, finge bestridas i enlighet med de grunder, som av lönerregleringskommittén angivits och av departementschefen i statsrådsprotokollet tillstyrkts;

g) medgiva, att, därest Kungl. Maj:t antingen med stöd av 31 §

Ang.
lönereglering
för befatt-
ningshavare
vid stats-
departement
och centrala
ämbetsverk.

(Forts.)

avlöningsreglementet för särskilda fall funne en avvikelse från de i 19 § av reglementet stadgade regler om vikariatsersättning påkallad eller i motsvarande fall med stöd av 34 § tillerkände icke-ordinarie befattningshavare vikariatsersättning, Kungl. Maj:t finge äga att för ändamålet taga i anspråk de i vederbörande stater upptagna anslagsposterna till avlöning åt ordinarie tjänstemän;

h) medgiva, att sådana vid de verk, å vilka avlöningsreglementet skulle äga tillämpning, anställda tjänstemän, vilka nu vore uppförda å övergångsstat, finge, därest de kvarstannade å övergångsstat, bibehållas vid samtliga enligt dessa stater utgående avlöningsförmåner jämte tillfällig löneförbättring och personliga lönetillägg, där sådana förekomme;

i) bemyndiga Kungl. Maj:t att i förekommande fall medgiva, att avlöningsreglementet finge äga tillämpning jämväl å en å äldrestat än den nuvarande kvarstående tjänsteman, därest denne förklarade sig villig underkasta sig nämnda reglemente; och

j) medgiva, att, därest Kungl. Maj:t funne så erforderligt, de i avlöningsreglementet omförmälda bostads- och lönenämnder finge träda i verksamhet redan under år 1921; samt

II. att herr Alexandersons m. fl. och herrar Hederstiernas och Löfgrens motioner I: 103 och II: 151 måtte anses besvarade med vad utskottet i sitt utlåtande anförde.

Vid utlåtandet voro emellertid fogade reservationer:

av herrar *Kvarnzelius, Lindblad, Ollas A. Ericsson, Bengtsson* i Norup, *Erlansson, Osberg* och *Norman*, vilka ansett, att utskottet bort hemställa om avslag å Kungl. Maj:ts förslag;

av herrar *Swartz, Lamm, Widell, O. U. B. Olsson, Lübeck* och *Söderhielm*, vilka ansett,

dels att utskottets yttrande beträffande *tjänstegradernas placering på avlöningsskalan* samt beträffande *revisionssekreterarna* bort hava annan i reservationen angiven lydelse;

dels ock att utskottet bort hemställa,

I.

a) — h) — — —;

i) medgiva, att tjänsteman av nuvarande andra normalgraden, som i behörig tid gjort sådan anmälan om kvarstående å gällande lönestat, som omförmäldes i § 36 av avlöningsreglementet, finge bibehållas vid honom å ordinarie stat tillkommande avlöningsförmåner samt, tillsviðare och intill dess riksdagen annorlunda beslutade, tillfällig löneförbättring och personligt lönetillägg, där sådant utginge;

j) = i); och

k) = j); samt

II. — — —;

Ang.
lönereglering
för befatt-
ningshavare
vid stats-
departement
och centrala
ämbetsverk.
(Forts.)

av herr *Bergqvist*, vilken haft samma yrkande som närmast förestående reservanter med undantag däray, att han biträtt utskottets förslag beträffande revisionssekreterarna;

av herr *O. U. B. Olsson*, vilken på anförda skäl ansett, att förste bibliotekarier vid kungl. biblioteket och förste bibliotekskonsulent i skolöverstyrelsen, vilka i den vid avlöningsreglementet fogade tjänsteförteckningen upptagits i 15:e lönegraden, bort, i likhet med intendenten och antikvarier, hänföras till 16:e lönegraden; samt

av herr *Jönsson* i Revinge.

Sedan utskottets hemställan föredragits anförde:

Herr statsrådet *Ericsson*: Herr talman! Man måste vara statsutskottet tacksam för den behandling, som utskottet ägnat den föreliggande frågan om lönereglering för befattningshavare vid statsdepartementen och de centrala ämbetsverken, då ju Kungl. Maj:ts förslag allenast med några smärre avvikelser blivit av utskottsmajoriteten tillstyrkt. Emellertid är ju vid utskottets betänkande fogad en reservation, i vilken hemställes om avslag på hela förslaget. Jag anhåller därför att med några ord få angiva de skäl, som synas tala för angelägenheten av att denna fråga vinner sin lösning och vinner sin lösning redan vid årets riksdag.

Jag ber då till en början få betona, att den angelägenhet det här gäller icke kan betraktas allenast som en fråga om löneförbättring för personalen vid ifrågavarande förvaltningsgrenar. Det förhåller sig ju visserligen så, att man i det kommittébetänkande, som ligger till grund för Kungl. Maj:ts proposition, räknat med en kostnadsökning på omkring 2,650,000 kronor. Men därvid måste man taga hänsyn till att med den ifrågasatta löneregleringen nu skulle förknippas en utsträckning av personalens arbetstid, vilket givetvis bör medföra ökad arbetsprodukt och därför också giva anledning till att kraven från ämbetsverkens sida på ökade arbetskrafter åtminstone under den närmaste tiden kunna komma att avsevärt begränsas. Vidare måste man fästa uppmärksamheten därvid, att det för närvarande endast gäller personalens grundavlöning. Det är i detta sammanhang icke fråga om dyrtidstilläggen, men att dessa skulle avsevärt beskäras har ju varit en tydligt uttalad förutsättning för det nu föreliggande löneregleringsförslaget. Huruvida således den personal, om vilken här är fråga, kan komma att från 1922 års ingång få sina löneförmåner över huvud förbättrade, den saken kommer i sista hand att avgöras, när riksdagen om någon tid får tillfälle att behandla frågan om dyrtidstilläggens beräkning.

Varför kan det då vara angeläget att redan vid denna riksdag få löneregleringsfrågan avgjord? Jag skall tillåta mig för att besvara den frågan att göra några erinringar.

Det förhåller sig så, att statens löne regleringsarbete under de senaste decennierna fullföljts efter tämligen divergerande riktlinjer. Det har varit ett icke ringa antal kommittéer, sakkunnigegrupper och

andra beredningar, som vid olika tidpunkter haft att syssla med lönerregleringen för olika personalgrupper. Man kan under sådana förhållanden knappast förundra sig över, att resultatet av detta arbete blivit tämligen olikformigt. För olika grupper av befattningshavare har man haft och har fortfarande att räkna med synnerligen betydande skiljaktigheter ifråga om löneformer, lönesatser och avlöningsvillkor, och detta har naturligtvis givit anledning till jämförelser och framkallat missnöje hos den personal, som ansett sig i ett eller annat hänseende tillbakasatt. För dem av herrarna, som haft tillfälle att inom utskotten eller eljest syssla med dessa stundom eller kanske oftast ganska ömtåliga löneregeringsfrågor, är detta förhållande alltför väl känt, för att jag skulle behöva uppehålla mig vidare vid den sidan av saken.

Den brist på sammanhang i det hela, som givit sig tillkänna på detta område, har också sedan länge varit uppmärksammas. För omkring ett tiotal år sedan förelågo i denna kammare ett par motioner, vari påyrkades åtgärder för vinnande av större likformighet i dessa avseenden. Dessa motioner föranledde dock ingen åtgärd.

Nu har man kommit därefter, att det anmärkta missförhållandet blivit i rätt stor utsträckning avhjälpt, i det att genom riksdagens beslut 1919 om lönerreglering för kommunikationsverken ett för dessa verk gemensamt avlöningssystem kommit till stånd, vilket naturligtvis varit ägnat att åtminstone i viss mån undanröja grunden för de slitningar mellan olika personalgrupper inom dessa verk, vartill de förutvarande förhållandena kunnat giva anledning. Jag vill också erinra därom, att den provisoriska lönerreglering, som vid fjolårets riksdag beslöts för domänverket, är lagd efter samma linjer som kommunikationsverkens lönerreglering.

Vad det nya systemet beträffar, vill jag inskjuta, att detta system, förutom att det avser genomförande av likformighet i avseende å löneförmånerna, anses även ur andra synpunkter erbjuda betydande tekniska fördelar, framför allt därutinnan, att, som nämnt, för hela personalen gäller en systematiskt utarbetad löneplan. Man kan också framhålla, att antalet avlöningsformer blivit i görligaste mån förminskat, att frågan om tjänstebostad, där sådan förekommer, har ordnats efter enhetliga regler, att möjlighet har öppnats att lättare kunna övergå från en tjänst till en annan, vare sig inom samma verk eller från ett av de verk, varom här är fråga, till ett annat.

Det torde också ha varit med full insikt om det nya lönesystemets företräden, som den ärade ledamot av denna kammare, som vid slutet av år 1919 innehade finansministerportföljen, utverkade uppdrag åt lönerregleringskommittén att fullfölja det arbete på detta område, som börjat med kommunikationsverken. Den 31 december 1919, då detta ärende föredrogs i statsrådet, angav dåvarande finansministern i allmänna drag de riktlinjer, efter vilka arbetet borde i fortsättningen bedrivas. Han framhöll därvid såsom särskilt angeläget, att detta arbete så planlades, att det utan alltför stor tidsutdräkt skulle leda till ett positivt resultat, därvid början borde göras med statsdepartementen och vissa centrala ämbetsverk

*Ang.
lönerreglering
för befatt-
ningshavare
vid stats-
departement
och centrala
ämbetsverk.*

(Forts.)

*Ang.
lönereglering
för befatt-
ningshavare
vid stats-
departement
och centrala
ämbetsverk.*

(Forts.)

samt vidare med någon lokal förvaltningsgren, i första hand fångvårdsstaten. Men den definitiva utredningen borde, fortsatte departementschefen, i görligaste mån påskyndas även beträffande andra verk, och han föreställde sig, att i sådant avseende framdeles kunde befinnas lämpligt att överlämna vissa delar av utredningen, exempelvis beträffande högre och lägre läroanstalter, åt särskilda sakkunniga.

Det är med fullföljande av den sålunda uppgjorda planen, som den nuvarande regeringen framlagt det förslag till lönereglering för befattningshavare vid statsdepartement och centrala ämbetsverk, som i dag ligger på kammarens bord, och det är likaså med fullföljande av givna riktlinjer, som regeringen gått i författning om att löneregleringsarbetet skall utsträckas även till andra grupper av civila befattningshavare. Bland dessa grupper torde få nämnas, förutom lärare vid högre och lägre läroanstalter — universitet, högskolor, högre och lägre allmänna läroverk, tekniska läroanstalter o. s. v. — jämväl personalen vid landsstaten och lantmäteristaten samt den personal, som tillhör alla dessa smärre grupper, vilka återfinnas under de olika departementen.

Det har varit regeringens avsikt att på detta sätt komma därhän, att nästa års riksdag skulle kunna fatta beslut om definitiv lönereglering för åtminstone den större delen av den personal, som ännu står i efterhand. Och jag ber att särskilt få betona, att den personal, som ännu icke fått sin definitiva lönereglering, visserligen omfattar ett rätt stort antal grupper, men att antalet befattningshavare inom dessa grupper icke är så synnerligen betydande. Det är ju, som herrarna veta, inom kommunikationsverken man finner den stora massan av statstjänare. Jag ber att få erinra om att man endast vid statens järnvägar har över 20,000 ordinarie befattningshavare. Enligt en uppgift, som jag just nu fått, utgör antalet ordinarie befattningshavare vid kommunikationsverken omkring 33,000 och vid hela den övriga civila förvaltningen tillsammans omkring 10,000 personer. Man kan således tryggt säga, att det övervägande flertalet av de civila statstjänarna redan fått den definitiva lönereglering, på vilken mindretalet ännu väntar.

Hur kommer det nu att ställa sig, om riksdagen skulle avslå det föreliggande förslaget och därigenom möjligheten att genomföra en definitiv lönereglering för denna personal blir på obestämd tid uppskjuten? Det blir väl så, att regeringen får taga under övervägande, huruvida och i vilken utsträckning det löneregleringsarbete, som nu pågår inom olika kommittéer och grupper av sakkunniga, kan avbrytas eller uppskjutas. Förmodligen skulle ett avbrott kunna ske endast i förhållandevis ringa utsträckning. Kommittéerna och de sakkunniga finge nog arbeta på, givetvis med dryga kostnader för statsverket och helt säkert med väsentligt minskad arbetstakt. Man finge då avvakta gynnsammare förhållanden för att framlägga ett nytt förslag i ämnet.

Det är en självfallen sak, att den personal som det här gäller måste på grund av det sätt, varpå detta ärende förut behandlats,

anse sig ha grundade förhoppningar att i år få sin definitiva löne-reglering genomförd. Det vill icke synas annat än billigt, att riksdagen går dessa förhoppningar tillmötes.

Emellertid ber jag ännu en gång få betona, att denna personals löneställning avgöres icke i dag, den avgöres vid det tillfälle, då riksdagen har att fatta beslut rörande dyrtidstilläggen. Frågan om i vilken utsträckning personalen kan komma i åtnjutande av förbättrade löneförmåner eller, vad som ungefär är detsamma, frågan om vilka kostnader detta kan vålla statsverket avgöres framdeles vid dyrtidstilläggsfrågans behandling. Är det så, att de ekonomiska förhållandena med nödvändighet föranleda en inknappning på detta område, så kan denna inknappning ske betydligt rättvisare och betydligt lättare, när man har att behandla frågan om dyrtidstilläggen.

Vad som emellertid är av särskild vikt är, att man får ordning och reda i statstjänarnas löneförhållanden. Den olikformighet i fråga om avlöningsformer, lönesatser o. s. v., som nu är rådande, medför en brist på överskådlighet, som givetvis måste betraktas såsom ett allvarligt missförhållande. Och man får ej heller förbise, att tillämpningen av dessa invecklade regler i fråga om avlöning, som för närvarande gälla, måste föranleda ett väsentligt ökat arbete, direkt betungande för de olika verken. Detta medför en förbrukning av arbetskraft, som med ett rationellt ordnat lönesystem skulle kunna på bättre sätt finna användning. Det har ofta och med fog talats om angelägenheten av att vinna enkelhet inom statsförvaltningen. Jag tror, att här är ett område, där detta önskemål låter sig genomföras.

Det är, herr talman, huvudsakligen på dessa skäl det skulle vara önskvärt, att den fråga, som nu föreligger, må kunna vinna sin lösning redan vid detta års riksdag.

Herr Bengtsson i Norup: Herr talman, mina herrar! Då 1919 års riksdag fattade beslut i löne regleringen för kommunikationsverken, ansågs det, att denna skulle bli grundläggande även för de kommande löne regleringarna. Det är ju, såsom redan från statsrådsbänken erinrats om, så, att löne regleringskommittén har byggt på detta av riksdagen fattade beslut och reglerat statsdepartementens och de centrala ämbetsverkens löner efter samma normer. Jag vill redan här giva tillkänna, att jag bär en stor respekt för 1902 års löne regleringskommitté och många gånger, då jag stått tveksam, följt kommitténs uttalanden, därför att denna är i tillfälle att överblicka det hela som ingen annan. Men i nu föreliggande proposition och statsutskottsutlåtande kan jag ej följa kommittén, detta av skäl, som jag skall försöka att angiva.

Kungl. Maj:t har huvudsakligen byggt på detta kommittébetänkande men dock gjort avvikelser i vissa fall. Statsutskottet har helt naturligt, då ett par inflytelserika löne regleringskommittéledamöter sitta på den avdelning, som förberedande behandlat denna proposition, huvudsakligen följt kommitténs uttalanden och endast

*Ang.
löne reglering
för befatt-
ningshavare
vid stats-
departement
och centrala
ämbetsverk.*

(Forts.)

Ang.
lönereglering
för befatt-
ningshavare
vid stats-
departement
och centrala
ämbetsverk.

(Forts.)

på ett par ställen givit Kungl. Maj:t rätt, dock med bestämt uttalande, att i dessa fall en närmare undersökning och prövning bör ske, efter antagandet.

Nu är det ju ingen allmän belåtenhet med löneregleringskommitténs förslag. Det har kommit till synes inte bara i Kungl. Maj:ts proposition utan även i de många motioner, som väckts, och icke minst i de reservationer, som föreligga och som i ganska många fall avvika från utskottets förslag. Jag skall icke taga upp något av de motiv, som motionärerna behandlat, och ej heller i annan mån gå in på vad som skiljer Kungl. Maj:t och löneregleringskommittén än vad som upptagits i den s. k. Swartzska reservationen.

I denna reservation har vid två särskilda punkter gjorts starka anmärkningar. Den första gäller den lika behandlingen i lönehänseende av revisionssekreterare och hovrättsråd och den andra placeringen av andra gradens tjänstemän. Det är ju ej lätt att här falla något omdöme om huruvida reservanternas ha rätt eller utskottet, men så mycket vet man, att från revisionssekreterarna med deras ansvarsfulla arbete ryckts undan en förmån, som de förut haft, icke bara därigenom att de stora, feta domsagorna, som tidigare i allmänhet reserverats för revisionssekreterarna, fallit bort genom den lönereglering, som gjorts för härads hövdingarna, utan även att såväl löneregleringskommittén som utskottet ansett, att det icke bör vara någon skillnad mellan revisionssekreterarnas och hovrättsrådets löner och de förra således icke längre få ett ålderstilläggs högre lön än de senare. Kungl. Maj:t har visserligen gått med på kommitténs förslag men har uttalat, att, till dess detta hinner prövas, revisionssekreterarna böra ha ett årligt tilläggsarvode av 500 kronor.

Den Swartzska reservationen gör också ett medgivande — det gäller särskilt den andra lönegraden — det nämligen, att de, som anse med sin förmån förenligt att stå kvar på den gamla staten, skola hava lov därtill. Vi förstå, att redan dessa två anmärkningar på löneregleringskommitténs och utskottets förslag äro att akta på, fast inte kan det enligt min mening vara lämpligt, när man fastställer en lönereglering, att samtidigt också bevilja extra arvode eller förmåner för dem, vilka förslaget gäller.

Utskottet har också i detta fall, såvitt jag förstår, givit inte så litet erkännande åt denna anmärkning, då utskottet säger, att, »i den mån den ordinarie avlöningen för revisionssekreterarna kommer att visa sig vara mindre väl avvägd, torde frågan härom böra bliva föremål för en närmare undersökning och prövning i syfte att söka åvägabringa en anordning, som giver dessa befattningshavare en i förhållande till andra tjänstemän *fullt rättvis* ställning i lönehänseende». Utskottet är här inte säkert i sin hållning att ha funnit det rätta utan skjuter fram saken till en senare prövning.

Den stora anmärkningen, som gäller ett betydande antal tjänstemän, rör den s. k. andra normalgraden. Därvidlag har det ju varit, såsom det i den Swartzska reservationen säges, »stark meningsskiljaktighet». Och detta är icke alls ett för starkt uttryck, om man följer denna frågas utveckling hela vägen. Redan inom lönereglerings-

kommittén begärdes i en reservation, att man skulle lägga den sextonde graden såsom normalgrad, och sedan efter prövning flytta upp i den sjuttonde eller ned i den femtonde graden. Kungl. Maj:t har ställt sig på reservantens sida och ansett, att alla andra-grads tjänstemän böra placeras i den sextonde lönegraden, och låta dessa stå där, tills undersökning skett, och sedan flytta ned somliga och flytta upp somliga. Huruvida ett sådant tillvägagångssätt är lämpligt, lämnar jag åt var och en att bedöma. Det går nog inte så lätt att flytta ner tjänstemän, sedan man en gång fått upp dem i en löneklass. I detta fall instämmer jag med utskottet i dess uttalande, att den vägen inte är den lämpliga.

Godkännets utskottets förslag, uppstår ett starkt missnöje hos dem, som hittills varit lika avlönade, men av vilka en del nu får stanna kvar i samma avlöning, medan andra flyttas upp. Man kan ju lätt sätta sig in i dessas känslor, då de anse, att de göra ett lika gott och lika plikttroget arbete som de andra, och därtill ha antagit dessa platser i tanke, att de även i framtiden skulle vara lika avlönade. Nu är det ju också utskottets mening, att dessa skulle ha dyrtidstillägg, visserligen nedsatt, men de skulle i alla fall åtnjuta dyrtidstillägg, i likhet med vad fallet är inom kommunikationsverken. Men då kommer det att bidra till att göra skillnaden i avlöningshänseende ännu större mellan dem, som stå kvar på den gamla löneskalan, och dem, som flyttas upp i en högre. Klyftan vidgas ännu mer genom dyrtidstillägget. Man bör se detta i ljuset av vad utskottet på sidan 7 säger såsom motiv för det resultat, vartill det kommit. »Utskottet ser i förslaget en åtgärd, som är ägnad att genom införande av viss likformighet i avlöningsförhållandena förebygga slitningar olika grupper av statstjänare emellan.» Jag lämnar åt var och en att bedöma, huruvida detta kan vara ägnat att förebygga slitningar de olika grupperna emellan. Jag skulle snarare tro, att det tvärt om ger anledning till slitningar, som icke kunna vara hälsosamma i ämbetsverkens arbete.

Vidare är det sagt, att denna förändring icke medför någon avsevärd kostnadsökning utan kommer att kompenseras, dels genom arbetstidens förlängning och dels genom att dyrtidstillägget skall ändras. Ja, det må man tala om hur mycket man vill. Det har dock inom utskottet upplysts, att den totala kostnadsökningen uppgår till cirka 2,5 miljoner kronor samt att löneförhöjningen i ett fåtal fall stannar under 1,000 kronor, medan däremot i vissa fall förhöjningen i lönen uppgår till cirka 2,000 kronor. Att man under sådana förhållanden kan tala om att det icke är någon anmärkningsvärd förhöjning, det kan jag icke fatta.

Vidare skall den kompenseras, säger man, genom att minska dyrtidstillägget. Det är ju en väg att gå, och den är redan beträdd för kommunikationsverkens tjänstemän. Alltså skola kommunikationsverkens och de centrala ämbetsverkens dyrtidstillägg följas åt. Nu är det enligt min mening oriktigt, att man rycker in dyrtidstillägget i denna löneroglering, ty då dyrtidstillägget möjligen kan upphöra, så står dock lönerogleringen kvar, och den medför den ök-

Ang.
löneroglering
för befatt-
ningshavare
vid stats-
departement
och centrala
ämbetsverk.

(Forts.)

*Ang.
lönereglering
för befatt-
ningshavare
vid stats-
departement
och centrala
ämbetsverk.*

(Forts.)

ning, som jag nyss omnämnde. Men så säger utskottet vidare, att kompenseringen skall ske även genom att den dagliga tjänstgöringstiden skall ökas till sju timmar från hittills sex. Ja, det förvånar mig, att inte utskottet och kommittén ha uppmärksammat, att de tjänstemän i andra lönegraden, som komma att så gott som stå kvar med nuvarande löner, de få också sju timmars tjänstgöring. Att under sådana förhållanden tala om någon kompensation för dessa, kan jag icke finna vara riktigt. Denna kompensation tror jag icke att de varken godkänna eller tacka för.

Av utskottets utlåtande på flera ställen, i nästan alla de punkter, där motionsvis krav på löneökning framställts, finner man, att utskottet såväl som Kungl. Maj:t uppskjuter avgörandet till en senare prövning, som skall komma, sedan löne regleringen antagits. Alla synas sålunda vara överens om, att en närmare omflyttning och placering av tjänstemännen i de olika graderna blir behövlig. Jag frågar då: Kan det vara lämpligt att *nu* fastställa en löne reglering, då man redan vid dess antagande inte bara har på känn utan som utskottet tydligt säger ifrån, att en sådan senare prövning måste ske. Är det inte lämpligare att denna undersökning, denna prövning sker, innan man fastställer någon löne reglering för de olika graderna. I det avseendet kan jag erinra om att en mycket aktad ledamot, som i många år suttit i 1902 års löne regleringskommitté, i utskottet framställde den starkaste kritiken mot kommitténs förslag, som nu också blivit utskottets. När man hör att denne, som följt ärendet från början och hela vägen igenom, var betänksam, och det inte bara på grund av de motioner, som väckts, eller på grund av de meningsskiljaktigheter, som yppat sig mellan Kungl. Maj:t och löne regleringskommittén, utan därför att han inte är viss på, att själva grunden är riktigt lagd, då frågas: Är grunden vid kommunikationsverkens löne reglering felaktigt lagd, skall man då fortsätta att bygga på den grunden den ena våningen efter den andra. Är det då icke bättre att i tid ändra den, så att man får en fast grund att bygga på. När nu både Kungl. Maj:t och utskottet äro på det klara med att en prövning och undersökning i fråga om placeringen i löne grupperna bör ske, då menar jag, att samtidigt bör också ses till, huruvida själva grunden är rätt lagd.

En annan aktad ledamot av utskottet yttrade som motiv för att taga förslaget nu, att man fastslår ju inte denna reglering för all framtid, utan visar den sig inte hållbar, så kan man ju för all del ändra den. Det går dock inte så lätt att ändra i den riktningen. För dem, som uppflyttats på ordinarie stat, lär för övrigt ingen ändring kunna ske, varken i lön eller pension mot deras vilja, så länge de sitta kvar i sina tjänster. Alltså är även detta ett skäl att inte nu taga förslaget.

Jag skulle kunna sluta med detta. Jag tror, att de skäl jag här framlagt kunna vara tillräckliga för ett avslagsyrkande. Men jag skulle vilja, innan jag slutar, fråga: anse herrarna, att tidsläget för en sådan löne reglering som denna är väl valt. Är det inte så, att vi stå mitt uppe i en kris, där industriidkare, affärs-

män, jordbrukare, arbetare, enskilda tjänstemän få sänka sina krav. Vi gå, som någon uttryckt sig, vargatider till mötes, en tid, sådan, som vi aldrig sett maken till i vår historia. Är det då skäl att samtidigt höja statstjänstemännens löner, när alla andra få minska sina inkomster. Det gäller nog här som i många andra fall, att gå sakta i backarna. Jag kan erinra om, att i den avdelning i statsutskottet, där jag sitter, ha vi för några dagar sedan fått den upplysningen, att under de sista fem åren har statstjänstemännens antal ökats med inte mindre än 1,800. Jag undrar, om det inte är tid att se till, vart det bär hän, om vi skola inte bara öka tjänstemännens antal utan också höja deras löner. Det är ju möjligt, att man ser framtiden för mörk. Det är ju möjligt, att den blir ljusare, än man för närvarande tror. Nå, men då är väl ingen skada skedd och ingenting förlorat, om man väntar att reglera, tills krisen är över. Men inför de tider, som vi gå till mötes, anser jag för min del det högst olämpligt att nu höja lönerna och inte avvakta andra tider.

I själva verket är alltså detta avslagsyrkande mera ett yrkande om uppskov. Jag är för min del övertygad om, att en reglering är nödvändig, men jag anser att tiden inte är lämplig utan att saken bör uppskjutas, till dess vi litet bättre kunna se, vad vi ha att räkna med.

Med dessa ord, herr talman, ber jag få yrka avslag på utskottets hemställan och bifall till den av herr Kvarnzelius med flera afgivna reservationen.

Herr Nilsson i Landeryd: Herr talman! Innan jag går in på att med några ord i stora drag redogöra för den här föreliggande lönerregleringen, kan jag, med tanke på vad herr Bengtsson i Norup här yttrade angående faran av att fastslå en sådan lönerreglering som denna inför en kristid, inte underlåta att peka på ett par siffror beträffande kommunikationsverkens löner i förhållande till de dyrtidstillägg, som utgå i dessa verk. Om jag då först tar telegrafverket, så utgå där för närvarande till de ordinarie tjänstemännen såsom ordinarie lön 12 miljoner kronor samt till de extra ordinarie och den extra personalen också 12 miljoner kronor. Hela det dyrtidstillägg, som utgår, utgör 24 miljoner kronor, allt i runt tal. I detta verk, där kommunikationsverkens lönerreglering är genomförd och redan i tillämpning, utgör dyrtidstillägget således 50 % av hela den avlöning, som utgår till tjänstepersonalen. Jag undrar, om man under sådana förhållanden kan tro på den uppfattning, som herr Bengtsson i Norup uttalade, att vi stå inför en sådan katastrof för vårt näringsliv, att inte dyrtidstillägget utgör tillräcklig marginal för att komma ned till lämpliga löner under en kristid. Jag vill vidare nämna, att vid statens järnvägar ha under år 1920 utgått sammanlagt omkring 80 miljoner kronor i dyrtidstillägg.

Vad själva den fråga beträffar, som nu föreligger, veta vi ju litet var, som deltagit i lönerregleringsarbetet och i arbetet inom riksdagen i allmänhet, att under en lång följd av år har man känt behov

*Ang.
lönerreglering
för befatt-
ningshavare
vid stats-
departement
och centrala
ämbetsverk.*

(Forts.)

Ang.
lönereglering
för befatt-
ningshavare
vid stats-
departement
och centrala
ämbetsverk.
(Forts.)

av att få enhetlighet i lönehänseende de olika verken emellan. Det har reglerats på grundvalen av den s. k. statskontorstypen det ena verket efter det andra. Och allteftersom detta reglerande har gått framåt, hava tjänstemännen i de efterliggande verken krävt en löne-reglering för sin del, så att de skulle komma upp till en skäligen nivå i förhållande till förut reglerade verk. Det är givet, att detta jämte annat har bidragit till den s. k. löneskruvens verkningar inom löne-politiken. Erfarenheten från detta har givit vid handen, att man behöver ett enhetligt system för det hela, och för att utarbета ett dylikt system ha ju olika kommittéer varit i verksamhet. Slutligen framkom kommunikationsverkens löneruleringskommitté i slutet av år 1918 med sitt förslag till gemensamt lönesystem för de s. k. kom-munikationsverken, d. v. s. statens järnvägar, posten, telegrafan och vattenfallsverket. Genom denna lönerulering reglerades lönerna för omkring 33,000 tjänstemän. De återstående i hela statsförvaltningen utgöra ungefär 10,000. Således är detta system redan genomfört för mer än tre fjärdedelar av hela statsförvaltningen. För min del tror jag, att enbart detta är ett avgörande skäl till att man konsekvent bör fullfölja statens lönepolitik på den väg, på vilken man sålunda slagit in.

Nu har det undrats av många, vad orsaken kan vara till, att då det löneruleringsförslag, som nu föreligger, inte påstås medföra så stora ekonomiska fördelar för tjänstemännen eller kostnader för staten, man dock så gärna vill ha det genomfört. Det är ju klart, att även ur personalens synpunkt innebär detta system mycket vä-sentliga fördelar. Tidigare har, t. ex. vid en befordran från en tjänst till en annan, tjänstemannen i vissa fall i den nya, högre gra-den fått lägre lön, än han tidigare hade i den lägre. Genom detta system genomföres »den s. k. sneda linjen», och därigenom undvikes minskning i lönen vid befordran. Vidare är det en hel del andra saker, såsom t. ex. dyrortsgrupperingen, att lönen betalas i efterskott, att begravningshjälp utgår, att det blir bättre grunder för pensione-ningen m. m., allt saker, som naturligtvis äro av mycket stor bety-delse både ur statlig synpunkt och för personalen. En sak, som också har sin mycket stora betydelse är, att, när detta system blir genomfört i hela statsförvaltningen, så kan mycket lätt en jämkning i lönerna ske, utan att man behöver gå från verk till verk. Genom en enkel matematisk beräkning kan hela löneskalan lyftas upp eller eventuellt i händelse av en svår kristid sänkas, i fall man för övrigt anser sig kunna gå på den linjen. Man kan genom ett lätt och enkelt grepp reglera löneställningen för hela statsförvaltningen. Detta är naturligtvis en fördel, som under vissa förhållanden kan vara av stort värde. Dessa fördelar, som jag nu har påpekat, och den enhetlighet, som skapas genom detta lönesystems genomförande, ha också stats-makterna insett och beaktat, och det är givetvis på grund härav, som kommittén har fått sitt uppdrag att utarbета det här föreliggande förslaget.

Jag vill i det sammanhanget nämna ett ord i anledning av herr Bengtssons i Norup yttrande nyss angående den tveksamhet att pla-

cera vissa tjänstemän som framkommer i det föreliggande förslaget. Det är nämligen så, att riksdagen begärt en utredning, huruvida överkvalificerad arbetskraft förekommer inom statsförvaltningen. Och det är klart, att, när man förutser en sådan utredning och man kan vara tveksam om var en viss tjänst skall placeras, så har icke kommittén velat bestämt fastslå detta. Vidare förutsätter ju förslagets genomförande inrättande av en lönenämnd, och denna lönenämnd får sannolikt i uppdrag att placera de olika grupperna på lämpliga platser i löneskalan.

Jag vill dessutom påpeka, att förslag är utarbetat om en löne-reglering efter i huvudsak samma grunder för den militära personalen, för fångvårdspersonalen och för tullverket. För domänverket är det ju antaget provisoriskt. Och beträffande riksbanken och riksgäldskontoret pågår utredning för närvarande. Genom att riksdagen avslår detta förslag, stjälpes hela detta system, som man nu påbörjat och tänkt få genomfört, på en obestämd framtid, utan att man vet, vad som skall sättas i stället. Herr Bengtsson i Norup och medreservanter ha icke kunnat påpeka några nya riktlinjer, och herr Bengtsson sade i slutet av sitt anförande, att hans yrkande endast innebär uppskov för längre eller kortare tid.

Vidare är det en sak, som detta lönesystem medför och som bör genomföras, innan undersökningen angående den överkvalificerade arbetskraften lämpligen kan ske. Det är nämligen så, att efter detta förslags genomförande äro de tjänstemän, som förslaget omfattar, skyldiga att, om tjänsten upphör eller förändras, låta sig förflyttas vart som helst inom den civila statsförvaltningen med bibehållande av förutvarande löneförmåner.

Nu ha reservanterna påpekat, att detta förslag bör icke genomföras, därför att det kommer i alla fall att medföra avsevärda kostnader för statsverket. Jag vill då med några ord redogöra för vad kostnaden egentligen innebär för att med några stickprov visa, huru det ställer sig för olika tjänstemannagrupper. Det har här förut nämnts, att kostnaden för själva den löne-reglering, som här föreligger, går på 2,600,000 kronor. Men det nämndes icke, att då det gäller dyrtidstilläggsberäkningen, så skall dyrtidstillägget utgå på endast 85 % av lönen och grundtalet minskas med sexton enheter för att få fram en löne-reglering, som är jämförlig med kommunikationsverkens. Det står naturligtvis riksdagen öppet att ändra dessa siffror, precis som den vill, när dyrtidstillägget skall behandlas.

Beträffande lönebeloppen ställer det sig så, att t. ex. bland kvinnliga skrivbiträden är inrättad en lönegrad under kommunikationsverkens lägsta lönegrad. Det är avsett, att denna lönegrad skulle rekryteras av kvinnliga biträden, som endast ha folkskolebildning men i övrigt äro så kvalificerade, att de kunna fullgöra den tjänst, som kräves. Med dyrtidstillägg är deras begynnelselönen 3,821 kronor och slutlönen 4,967 kronor. De skulle få enligt det nya förslaget 3,748 i begynnelselönen och 4,359 i slutlönen. Enligt denna nya löne-reglering få de sålunda en väsentlig minskning mot förut. Detta skall därför naturligtvis icke tillämpas på nuvarande

Ang.
löne-reglering
för befatt-
ningshavare
vid stats-
departement
och centrala
ämbetsverk.

(Forts.)

Ang.
lönereglering
för befatt-
ningshavare
vid stats-
departement
och centrala
ämbetsverk.

(Forts.)

innehavare, men alltefter som rekryteringen fortgår avser man att få nya biträden i denna lönegrad. De kvinnliga kontorsbiträdena, som nu ha i begynnelselönen 3,821 kronor och i slutlönen 4,967 kronor, få nu en begynnelselönen av 4,359 kronor och en slutlönen av 5,058 kronor, dyrtidstillägg inberäknade.

Om vi sedan taga t. ex. den nuvarande första normalgraden, d. v. s. notarier, aktuarier m. fl., så hade de förut en begynnelselönen utom dyrtidstillägg av 4,900 kronor och en slutlönen av 6,400 kronor eller med dyrtidstillägg 10,124 kronor resp. 12,989 kronor. De få nu en begynnelselönen av 6,420 kronor och en slutlönen av 7,668 kronor, eller dyrtidstilläggen inberäknade 11,588 resp. 13,706. De få sålunda en förbättring av 1,464 kronor resp. 717 kronor. Det talas här om, att det är en väsentlig ökning i löner. Men om herrarna vilja vara vänliga och dela den nu utgående lönen med 6, d. v. s. timmar, tjänstgöringstid och dag, och jämföra det tal, man då får, med den höjning, som inträder, så skall det visa sig, att i ett stort antal fall få de knappast betalt för den ökade arbetstiden rent matematiskt sett.

Nu vill jag i detta sammanhang säga, att det finns säkerligen en stor del statstjänare, för vilka denna utökning av tjänstgöringstiden med en timme icke har det minsta att betyda, därför att de redan förut tjänstgöra i både sju och åtta timmar, om tjänsten sådant kräver. Och jag vet de tjänstemän, som icke ens ha tillfälle att taga semester, därför att de anse sin tjänst vara så viktig. Men det finns givetvis å andra sidan en mängd statstjänare, som arbeta kortare tid än sju timmar, och då är det givet, att om man kräver, att de skola sätta in hela sin kraft på tjänsten, så måste man se till, att denna blir på ekonomiskt sätt skäligen tillgodosedd.

Andrageradstjänstemännen ha nu en begynnelselönen av 6,800 och en slutlönen av 7,800 kronor. Med dyrtidstillägg blir det resp. 13,753 och 15,663 kronor. De få nu en begynnelselönen av 7,668 kronor och en slutlönen av 9,060 kronor, vilket med dyrtidstillägg efter ett grundtal av 166 blir resp. 13,706 och 16,068 kronor. De skulle således få en minskning med 47 kronor i begynnelselönen och en ökning med 405 kronor i slutlönen. Det är givet, att detta blir en sämre ställning för dessa befattningshavare än för en del andra. De få icke någon ersättning för den sjunde timmen. Men jag vill då i detta sammanhang gent emot herr Bengtsson i Norup säga, att då det gäller att skapa ett nytt lönesystem med tjuguen olika lönegrader, så är det självklart, att man måste tillämpa detta system fullt rationellt, när det gäller att första gången besluta om detsamma. Man kan icke hålla alla andrageradstjänstemän i samma lönegrad, därför att deras arbete kräver icke samma kvalifikationer. Jag skall icke här nämna några exempel. Men de, som ha den uppfattningen, att 15:de lönegraden skulle vara en för låg placering för andrageradstjänstemännen, böra tänka sig in i deras arbete vid våra största sociala verk, så skola de finna, att de bli tillräckligt högt placerade, om de hänföras till 15:de lönegraden. Å andra sidan är det givet, att vissa andrageradstjänstemän i statsdepartementen t. ex. möjligen böra upp i 17:de

lönegraden, men det är ju en sak, som man framdeles får pröva och fatta definitivt ståndpunkt till.

Jag nämnde nyss, att ifall man anser, att tjänstemännens ställning blir för väl tillgodosedd med detta förslag och i fall man anser att kommunikationsverkens tjänstemän äro för väl tillgodosedda, så kan man givetvis reglera detta vid dyrtidstilläggens bestämmande. Dyrtidstilläggen utgå för alla tjänstemän, som falla under huvudtitlarna i riksstaten, förutom kommunikationsverken, i runt tal till ett belopp av omkring 161,900,000 kronor. För de affärsdrivande verken med domänstyrelsen och domänstaten uppgå de till ungefär 133,800,000 kronor. Det är givet, att den minsta ruckning på grunderna för dyrtidstilläggens beräkning på sådana enorma summor verkar ofantligt mycket mer än denna lönereglering innebär. Och jag kan icke underlåta att uttala den förhoppningen, att det förslag, som är ställt i utsikt av regeringen beträffande ändrade grunder för dyrtidstilläggsberäkningen, skall komma till verklighet, och att förslag kommer att föreläggas riksdagen i det avseendet.

Jag skall icke här uppehålla tiden längre. Jag tror, att alla skäl tala för det föreliggande förslaget genomförande. Och jag tror icke den omständigheten, att det beslut som vi nu stå i begrepp att fatta medför en mindre merutgift för statsverket, får motivera ett avslag på ett förslag, som innebär en ovillkorlig rättvisa mot vår lojala och i stort sett utmärkta tjänstemannakår. Jag vill med detta, herr talman, yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Block: Herr talman, mina herrar! Det är inte alls uppmuntrande för en statens tjänsteman, som har tusentals andra löntagares uppdrag att bevaka deras rättmätiga intressen, att taga säte och stämma i denna riksdagens andra kammare.

Redan första dagen gjordes en obefogad attack mot statstjänarna av vår ärevördige ålderspresident, och vid remissdebatten angrep herr Olsson i Fiskeby oss statens löntagare på ett synnerligen orättvist sätt. Bl. a. ifrågasatte han, att vi, då det nu gäller att spara, ville, som han uttryckte sig, »draga oss ur spelet». Ja, jag kommer väl att i annat sammanhang få tillfälle att närmare analysera dessa båda herrars anföranden.

Jag ville ej tro, att dessa två anföranden skulle förmå skapa någon stämning inom riksdagen mot statens löntagare. Men när jag läser igenom statsutskottets nu föreliggande utlåtande, så ser jag, att det lyckats dessa båda herrar åtminstone till en viss del. Den nu föreslagna löneregleringen avser ju ej så mycket att åstadkomma förbättrade avlöningsförmåner utan snarare att få ett enklare och enhetligare avlöningssystem. Och Kungl. Maj:ts föreliggande förslag har till allmän utgångspunkt tagit det nya, av riksdagen godkända lönesystemet för de s. k. kommunikationsverken. Till det, som herr Bengtsson i Norup nyss sade, skulle vara mycket att anmärka, men jag får vara herr Nilsson i Landeryd tacksam, för att han lämnat upplysningar åt herr Bengtsson i Norup och visat, att

Ang.
lönereglering
för befatt-
ningshavare
vid stats-
departement
och centrala
ämbetsverk.
(Forts.)

det mesta han sagt var byggt på tämligen lös grund. Herr Bengtsson i Norup säger, att därför att vi vid genomförandet av löneregleringen för kommunikationsverken gjorde ett fel, så skola vi nu icke bygga vidare därpå. Jag vet icke, varpå han grundar detta påstående. Jag tror, att de, som hade utredningen om hand, och även riksdagens majoritet nog gjorde rätt, när de togo detta lönesystem. Om en och annan då var av annan mening och fortfarande envist vill hålla fast vid den, så anser jag det icke vara någon grund för att säga, att vi icke böra gå vidare på denna väg.

Att utarbeta förslaget uppdrogs åt vår gamla löneregleringskommitté, en institution, som var med år 1902 re'n »och var re'n gammal då» — åtminstone till sin mest betydande del.

Huru har nu löneregleringskommittén tillämpat kommunikationsverkens lönesystem på andra den civila förvaltningens befattningshavare? Jo, sin vana trogen har den även vid denna lönereglering givit litet med den ena handen och tagit lika mycket om icke mera med den andra, varigenom den kommit till sådana bestämmelser, att nu, som så ofta förr, löneregleringen snarare komme att medföra en löneförsämring än en löneförbättring. Så t. ex. skulle, såsom jag framhållit i motiveringen till en av mina motioner, vissa kvinnliga befattningshavare enligt förslaget få en höjning med ej fullt 5 kr. i månaden i sin kontanta avlöning, mot det att de skola arbeta en timme längre dagligen. För en del andra löntagare ställer det sig ungefär på samma sätt. Vill någon bestrida riktigheten i mitt påstående, att i dessa fall medför löneregleringen en försämring? I en motion har jag hemställt om undanröjande av detta missförhållande, men motionen har efter utskottets hemställan om avslag säkerligen inga utsikter att av kammaren bifallas, då den kräver en nog så vidlyftig omarbetning av förslaget.

Det säges av andra och även av herr Nilsson i Landeryd att förslagets genomförande kanske icke skulle medföra så stora utgifter för staten. Jag skulle snarare vilja säga, att staten på ett synnerligen billigt sätt får köpa denna timme. Jag tror snarare, att det är statstjänarna, som gjort en förlust, och att deras ställning även i många andra avseenden bliver försämrade. Om löneregleringskommitténs förslag skulle vinna riksdagens bifall, har löneregleringskommittén och framför allt dess ärevärdige ordförande anledning att gnugga händerna i glädje över att ännu en gång ha lyckats på tjänstemännens bekostnad skaffa staten en fördel. Löneregleringskommittén har även prutat och tummat på de förmåner, som gälla för kommunikationsverken. Kan någon förstå, varför t. ex. kommunikationsverkens löntagare skola ha fri sjukvård, men ej de övriga centrala verkens och departementens? Jag kan icke finna något skäl därför. Och någon annan förmån i stället för denna föreslås ej. I särskild motion har jag i likhet med tre reservanter i löneregleringskommittén hemställt, att riksdagen måtte besluta, att de för kommunikationsverken gällande bestämmelserna angående fri sjukvård skola tillämpas även på här nu ifrågavarande löntagare och, då jag anser att en allt för stor orättvisa begås, om så ej sker, kommer

jag att yrka bifall till min motion, fastän den avstyrkts av utskottet.

Något skäl mot det berättigade i denna min hemställan har ej anförts och kan väl rimligen ej anföras. Finansministern har visserligen försökt sig på denna omöjliga uppgift, men hans argumentering har blivit lika omöjlig. Han säger: »om det sålunda kan anses naturligt, att exempelvis en banvakt får en sådan förmån, måste man dock ställa sig i hög grad tveksam mot lämpligheten av att giva densamma till en byråchef, en landssekreterare o. s. v.» Om jag ville använda lika dåliga skäl, kunde jag ju med samma fog säga så här: Då det anses befogat, att t. ex. byråcheferna i telegrafstyrelsen böra hava fri sjukvård, är det väl rättvist att vaktmästarna och skrivbiträdena i t. ex. socialstyrelsen även få det. Men jag vill göra en riktig jämförelse och i stället säga, att när vaktmästarna och skrivbiträdena i telegrafstyrelsen hava fri sjukvård, finnes ej något skäl att ej tillerkänna denna förmån åt vaktmästarna och skrivbiträdena i socialstyrelsen. Det är så många andra förmåner, som man icke omnämnt vid överförandet av detta lönesystem på statstjänarna i allmänhet. Det finns t. ex. de värdefulla fribiljetterna för järnvägspersonalen. Dem räkna vi icke med. Och vi yrka icke på deras borttagande. Kommunikationsverken ha också andra stora förmåner. Staten tillhandahåller dem i stor utsträckning goda bostäder till förmånligt pris. Det anser jag är riktigt. Men vi kunna icke göra anspråk på samma förmåner.

Om Kungl. Maj:t nu har tagit löneregleringskommitténs förslag, så har den dock gjort en synnerligen befogad ändring, nämligen att sekreteraregruppens tjänstemän skulle i stort sett flyttas upp en grad på löskalalan. Den, som känner till, vad man i utbildning, arbete och ansvar fordrar av en sekreterare i den centrala förvaltningen, borde ej tveka att följa regeringens förslag, och jag kommer att yrka bifall härtill.

Nå, huru behandlar nu statsutskottet Kungl. Maj:ts verkligen blygsamma och alltför sparsamma förslag? Jo, nu visar det sig, såsom jag förut nämnt, att det från jordbrukarhåll riktade angreppet mot oss löntagare haft effekt. Utskottsmajoriteten har ej ens kunnat gå med på Kungl. Maj:ts förslag utan har prutat av därpå, och då bör det ej förvåna någon, ej ens mig, att våra motioner mot det vi ansett orättvist i Kungl. Maj:ts förslag slopats. Ej ens den fria sjukvården, som kommunikationsverkens personal har, vill utskottet ge personalen i andra verk. Varför, säger utskottet visligen icke.

Så långt har utskottsmajoriteten velat gå med, men icke mindre än sju reservanter ha yrkat blankt avslag på Kungl. Maj:ts förslag, och det är tydligtvis ett uttryck för bondesynpunkten i frågan. Vi komma nu tillbaka till herrar Åkerlund och Olsson i Fiskeby. Vi statstjänare äro sedan länge vana vid en utomordentligt ringa förståelse från våra arbetsgivare för våra lönekrav. Man brukar och missbrukar här i riksdagen så ofta ordet »bristningsgräns». Jag undrar, om icke också vi statstjänare få lov att använda detta uttryck. Jag fick i går en skrivelse från styrelsen för statens vakt-

*Ang.
lönereglering
för befäl-
ningshavare
vid stats-
departement
och centrals-
ämbetsverk.
(Forts.)*

Ang.
lönereglering
för befatt-
ningshavare
vid stats-
departement
och centrala
ämbetsverk.
(Forts.)

mästareförening, där de med anledning av herr Kvarnzelius' m. fl. reservation riktade en uppmaning till mig och förresten övriga riksdagsmän också, att de vid frågans avgörande ville beakta deras synpunkter och taga benägen hänsyn till deras betryckta ställning, och i sin förtvivlan nöja de sig med vad som helst, löneregleringskommitténs förslag, Kungl. Maj:ts eller utskottets förslag. Det är också min bestämda mening, att frågan bör avgöras nu, men jag anser, att den bör avgöras i huvudsaklig överensstämmelse med regeringsförslaget.

Detta gäller särskilt vaktmästarna, skrivbiträdena och en del andra. Beträffande löntagare i mellangraderna och i de högre graderna ber jag få anföra följande. Ha herrar Åkerlund och Olsson i Fiskeby, innan Ni angrepo oss, gjort ens en flyktig undersökning, huru ämbetsmännen ha haft det under de senare årtiondena och nu särskilt under de senaste åren, eller huru de nu ha det i ekonomiskt hänseende? Om herrarna gjort det, skulle Ni ha erfarit, att det är en mycket dålig affär att efter långa dyrbara studier bli stats-tjänsteman. Ha herrarna tagit reda på, vad staten, d. v. s. även riksdagen och således herrarna själva, uppställt för kompetensfordringar på desså sina löntagare? Det förhåller sig med få undantag så, att en ämbetsman vid sin död ej lämnar efter sig någon förmögenhet men ofta nog skulder. Studiekostnaderna, så att säga rörelsekapitalet, är förlorat. Det måtte väl vara en dålig affär, han givit sig in på. Men huru är det med jordbrukaren? Han ärver oftast sin gård. Det är hans rörelsekapital. Men det hör väl till sällsyntheterna och anses väl som en ren olycka, om ej jordbrukaren vid sin död kan lämna gården i arv åt sina efterlevande.

Ni jordbrukare här i kammaren och jag komma kanske att mötas flera gånger under denna olyckliga riksdag. Herr Olsson i Fiskeby sade dessutom så vackert, att »varje partisplit och partikäbbel bör lämnas åt sidan och lösen för alla vara: Sveriges väl». Ja, det är rätt, men vi böra också akta oss för att uppväcka split och käbbel mellan olika yrken och klasser av vårt folk, det borde herr Olsson i Fiskeby tänkt på, innan han angrep statstjänarna och angrep dem utan fog.

Jordbrukarna säga nu, att de behöva statens hjälp för sin näring. Jag tror dem och jag är beredd att följa herr Olssons ännu vackrare maning, att vi »skuldra vid skuldra skola hjälpas åt», ty man bör försöka se ut över gränserna för de egna intressenas trånge område, och jag anser det vara ett viktigt riksintresse, att jordbrukaren kan under sund och trygg ekonomi driva sitt yrke. Men ett annat viktigt riksintresse är, att även löntagarna få under en sund och trygg ekonomi fullgöra sin gärning. Det vore väl, om jordbrukarna hade någon allvarlig mening bakom de av herr Olsson i Fiskeby uttalade vackra orden, även när det gäller något annat än jordbruket.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till regeringens förslag, med den ändring i lönereglementet att statstjänarna även få fri sjukvård, d. v. s. att 25 § i detta reglemente får samma lydelse som 26 § i kommunikationsverkens avlöningsreglemente.

Herr Holmgren: Herr talman, mina herrar! Jag skall icke taga kammarens uppmärksamhet i anspråk för någon detaljgranskning av det föreliggande förslaget utan endast framlägga några allmänna synpunkter på detsamma. Jag skall därvid försöka icke se genom så skarpa glas som den föregående talaren gjorde. Jag tror, att i den här frågan vi icke skola vara närsynta utan försöka se normalt på saken.

Sedan så gott som urminnes tider har den svenska statsförvaltningen fungerat på tillfredsställande sätt, och ämbetsmannakåren har i stort sett ägt allmänhetens förtroende i en grad långt högre än kanske i de flesta andra länder. Vi ha varit förskonade från mutsystem och andra oarter, som innästlat sig på andra håll. Våra ämbetsmän stå utan tvivel höjda över alla misstankar i sådan riktning. Anledningen härtill är förutom svenskens obestriddliga hederlighet även den omständigheten, att ämbetsmannakårens höga anseende återspeglats i representationens månhet om att tillförsäkra kåren en god social ställning och väl avvägda löneförmåner. I all synnerhet har så varit fallet ifråga om de högre och viktigare befattningarna. Och genom dessa enligt mitt förmenande kloka åtgärder har också statsförvaltningen tillförts i allmänhet väl kvalificerade krafter. Emellertid har vid så gott som alla löneregleringar nu för tiden full kompensation för penningvärdets konstanta sjunkande aldrig givits. Och följden har blivit, att ämbetsmännens levnadsstandard relativt sjunkit och sjunkit. I all synnerhet vill jag framhålla mina betänkligheter mot att de högsta befattningshavarnas löner nivelleras i jämförelse med de övrigas. Det är icke utan sin stora betydelse för ämbetsmannakårens rekrytering, att spetsarna äro väl avlönade. Visserligen kan ju endast ett fåtal nå administrationens toppar, men en om också ringa möjlighet att kunna nå en ansedd ställning och goda existensvillkor är en kraftig impuls för en god rekrytering. Den unge man, som kastar sig in på ämbetsmannabanan utan att känna sig säker om generaldirektörsbefattningen, och den kadett, som icke känner sig viss om generalsepåletterna, kan gärna från början välja ett annat yrke. Betala spetsarna väl, och hela kåren blir väl rekryterad. Det saknas icke tecken, som tyda på, att ämbetsmannakårens kvalifikationer börja minskas, och det är ju helt naturligt, att en kunnig och intelligent yngling hellre väljer ett yrke med större möjligheter än den visserligen säkra statstjänsten med pensions- och andra förmåner men med lägre slutavlöning. I månhet om statskassan få vi icke vid löneregleringar nivellera så, att vi närma oss den bristningsgräns, efter vars överskridande ämbetsmannakårens moraliska nivå äventyras. Det är en värdefull tillgång, som vårt land har i sin ämbetsmannakår, och en tillgång, som i väsentlig mån bidragit till det anseende, som vår nation utan tvivel har ute i världen. Låt oss gärna ställa höga fordringar på våra ämbetsmän, men betala dem väl, och det skall visa sig, därom är jag övertygad, att det är en god affär för staten.

Med det sagda har jag velat varna för den tendens till nivellering i lönehänseende som den nya tiden medfört. Jag vill icke därmed

Ang.
löne reglering
för befatt-
ningshavare
vid stats-
departement
och centrala
ämbetsverk.

(Forts.)

*Ang.
lönereglering
för befatt-
ningshavare
vid stats-
departement
och centrala
ämbetsverk.*

(Forts.)

hava sagt, att denna tendens i osedvanlig grad gjort sig gällande i den proposition, som för närvarande är hänskjuten till kammarens prövning, ehuru jag finner förmånerna för de allra högsta ämbetsmännen väl knappt tillräckliga. Enligt mitt förmenande har dock utskottet kommit till ett gott resultat. Vi måste taga hänsyn till de i ekonomiskt hänseende bekymmersamma tider, som vi genomleva och motse, och det är icke mer än rimligt, att den börda, som vilar på landets övriga befolkning, även kommer att drabba ämbetsmännen.

Under dessa omständigheter och med hänsyn till önskvärdheten av att nedbringa statsutgifterna anser jag mig kunna ansluta mig till utskottets förslag.

Herr N o r m a n: Herr talman, mina herrar! Det har nyss fällt ganska hårda ord om den ståndpunkt, som vissa av reservanterna företråda, och jag känner mig därför nödsakad att med några ord närmare klargöra orsaken, varför jag för min del har kommit att befinna mig bland dessa reservanter.

Det har ju sagts här, att det är fråga om en lönereglering, som egentligen icke skulle medföra några nämnvärda merkostnader för statsverket. Detta har sagts under debatten, och det påståendet återfinnes även i det föreliggande utskottsutlåtandet. Det är visserligen fråga om en höjning av de fasta lönerna, men denna höjning kompenseras, i det närmaste åtminstone, av en minskning i dyrtidstilläggen. Om detta påstående är riktigt, då förstår jag icke det berättigade i de starka orden gentemot dem, som icke äro med om att gå på den vägen, där man ger med ena handen och tager igen med den andra. Ty om det är så, att förbättringen i de fasta grundlönerna skall kompenseras av ett mot denna höjning fullt svarande avdrag i dyrtidstilläggen, hava ju tjänstemännen i realiteten ingenting förtjänt på saken. Men det är väl ändå så, att någon merkostnad kommer det alltid att bli för statsverket. Det är emellertid icke detta, som varit avgörande för mig, utan det avgörande har varit, att jag finner den nuvarande tidpunkten mindre väl lämpad för ett fastlåsande för en avsevärd framtid av lönestater, vilkas fastlåsande inför kommande förändrade förhållanden kanske kan visa sig hava varit mindre önskvärd.

Jag vill i detta avseende peka på ett fullständigt analogt fall för ett fyrtiotal år sedan. Efter fransk-tyska kriget var det en högkonjunktur, liksom vi nu under några år levat under högkonjunktur med högre priser och följaktligen fallande penningvärde. Under denna högkonjunktur, jag tror det var 1874, fastställdes en lönereglering för stora grupper av statstjänstemän. Men denna högkonjunktur och det låga penningvärdet, som då var för handen, efterföljdes av en lågkonjunktur och stigande penningvärde under en mycket lång följd av år. Statstjänstemännens löner kommo icke att stå i proportion till penningvärdet. På grund härav väcktes vid 1888 års riksdag en motion om en allmän, rätt betydande, reduktion å lönerna för alla de tjänster, på vilka nya fullmakter skulle komma att utfärdas. Denna motion samlade omkring sig halva statsutskot-

tet, och den avstyrktes endast med den förseglade sedelns tillhjälp. Det stod 12 röster mot 12, och mot statsutskottets avstyrkande av motionen reserverade sig 12 ledamöter. Så var läget. Nu har löne-regleringskommittén här föreslagit en höjning av de förhandenva-rande lönerna, som skulle bygga på den normala levnadskostnads-stegringen eller det normala sjunkandet av penningvärdet för viss tid. Men äro vi alldeles säkra på att förhållandena komma att visa en normal kontinuerlig sänkning av penningvärdet för en lång tid framåt. Är det icke tvärtom att antaga, att ganska våldsamma kast-ningar komma att äga rum. Liksom vi ha bevittnat ett häftigt sjun-kande av penningvärdet under de närmast gångna åren, kan det snart komma ett starkt stigande av penningvärdet, d. v. s. ett våld-samt sjunkande av priserna, och vi äro ifråga om lantmannaproduk-ter redan inne på ett rent katastrofartat prisfall, som kommer att på många håll rubba lantmännens ekonomi.

En ärad talare nämnde här i detta sammanhang något om upp-fattningen bland lantmännen rörande tjänstemannalöner, och han ville säga, att det hade visats mycket ringa förståelse för tjänste-männens krav från lantmannahåll. Han pekade alldeles riktigt på att lantbruket behöver skyddas, men då behöva också våra tjänste-män skyddas, och det ger jag honom fullkomligt rätt i. Men allde-les fullt jämförbara äro väl ändå icke dessa saker. Här är för övrigt icke meningen att utsätta våra tjänstemän för sådana häftiga väx-lingar i deras inkomstmöjligheter, som de lantbruket är utsatt för, där statsingripandet genom tullar o. d. icke kan hjälpa så, som t. ex. dyrtidstillägg hjälper för tjänstemännen, vilka därtill hava sina fasta lönestater.

Det talades också om, att statstjänstemännen äro i regel illa avlönade, så att det är en dålig affär att bliva statstjänsteman. Men jag vill i detta sammanhang erinra om det gamla ordstävet om kronans kaka, att den är liten men också säker, och i detta, att den är säker, ligger väl ändå något av ganska betydande värde. När för ett par år sedan riksdagen beslöt löne-regleringen för kommunika-tionsverken, framhölls denna såsom något alldeles nödvändigt av det skälet, att från dessa verk drog den enskilda företagsamheten de värdefullaste krafterna, därför att de där fingo bättre betalt. Det var nog alldeles riktigt. Det var många av i statstjänst anställda, som lämnade statstjänsten och övergingo till enskild verksamhet. Men nu kanske en hel del av dessa, sedan konjunkturerna ändrat sig, se-dan avskedanden kommit till inom den privata industrien, skulle önskat, att de haft sin säkra ställning som statstjänstemän kvar. En statens tjänsteman med fullmakt på fickan riskerar icke en sådan osäker ställning som den i enskild tjänst anställde, som visserligen under vissa förhållanden, under högkonjunkturer, kan få bra betalt och mycket bra betalt, men också under förändrade förhållanden, under lågkonjunktur, kan helt enkelt ställas utan någon försörjning. Något sådant är fullständigt uteslutet för statstjänstemän, och det får man väl också taga någon hänsyn till och åsätta något värde.

Om man nu är av den meningen, att denna löneförhöjning, som

*Ang.
löne-reglering
för befatt-
ningshavare
vid stats-
departement
och centrala
ämbetsverk.*

(Forts.)

*Ang.
lönereglering
för befatt-
ningshavare
vid stats-
departement
och centrala
ämbetsverk.*

(Forts.)

är avsedd att komma till stånd, så framt riksdagen går med på det föreliggande förslaget, skall kompenseras av en fullständigt däremot svarande minskning av dyrtidstilläggen, skulle ju rent ekonomiskt sett ingenting vara vunnet för statstjänstemännen. Men det kvarstår som följd av denna ändring, att vi under en tidpunkt, då allt flyter, då man icke har klarhet i hur det kommer att utveckla sig i framtiden, dock låsa fast oss för decennier framåt, för den tid de nuvarande befattningshavarna hava sina fullmakter, för lönesatser, som, om förhållandena ändra sig, kunna i framtiden visa sig mindre väl avvägda. Då ställer man sig den frågan: om tjänstemännen icke egentligen vinna något på denna förändring, är det då så farligt, om man för tillfället skjuter på den för att avvakta ett visst stabiliserande av det allmänna läget. Det är ett sådant avvaktande och ett dylikt uppskov, som jag för min del vill vara med om, då jag under nuvarande förhållanden icke anser mig kunna giva min röst för det föreliggande utskottsförslaget utan här går på avslagslinjen, i hopp om att, när frågan en annan gång vid en kommande riksdag lägges fram på riksdagens bord, läget skall vara sådant, att man då med mycket större säkerhet för innebörden av vad man gör är i tillfälle att fatta sitt beslut.

På dessa grunder ber jag, herr talman, att få förena mig med herr Bengtsson i Norup i det av honom framförda yrkandet.

Chefen för ecklesiastikdepartementet herr statsrådet Bergqvist: Herr talman, mina herrar! Beträffande denna frågas allmänna innebörd och de skäl, som blivit anförda för ett bifall till den kungl. propositionen, har jag att hänvisa till vad min kollega statsrådet Ericsson sagt och till de skäl, som ytterligare blivit anförda av ett par talare här. Jag har begärt ordet för att yttra mig något om vissa detaljer i förslaget. Jag kan dock icke underlåta att, innan jag gör det, säga ett par ord beträffande de invändningar, som blivit gjorda mot det kungl. förslaget, och särskilt dem, som syfta på ett avslag på propositionen.

Bland de skäl, som här blivit anförda, är även det skälet, att det för närvarande skulle råda en allmän missbelåtenhet med det föreliggande förslaget, ett meningarna skulle gått starkt isär; det har sagts, att slitningar äga rum mellan de olika lönegrupperna, och att det vore att vänta, att ett sådant förhållande komme att fortfara, därest förslaget antoges. Man har också sagt, att det i vissa punkter råder ovisshet hos dem, som förberett och framlagt förslaget; det har funnits olika meningar i kommittén och i utskottet etc. Ja, mina herrar, när skola vi kunna vänta att finna en allmän upplutning kring ett löneregleringsförslag? Så länge det är människor med känsla av ansvar, som syssla med de förberedande utredningarna, skall det alltid finnas ovisshet hos dem, och så länge det finns människor, som i första rummet tänka på sitt eget bästa — och sådana kommer det alltid att finnas — så länge skall det också finnas människor, som vid löneregleringar låta jämförelsen mellan

vad de själva få och vad andra få utfalla till deras egen nackdel. Skola vi vänta på dessa förutsättningar, så få vi vänta i evighet.

Varför önska nu de statens befattningshavare, som här äro ifråga, en lönereglering? Jo, de önska det, för att de skola kunna få någon stadga i sin ekonomiska tillvaro och någorlunda få veta, vad de ha att leva på.

Som det nu är, råder en allmän ovisshet om vilken den verkliga inkomsten är, och jag vet åtskilliga fall, där detta medfört bestämda nackdelar i fråga om handhavandet av den enskilda ekonomien, och framför allt undergrävt arbetslusten och arbetskraften. Det synes mig, som om statens befattningshavare hade berättigade anspråk på att nu få de löften infriade, som man måste anse, att de erhållit genom de förberedande åtgärder, som tidigare i denna fråga vidtagits från statsmakternas sida.

I detta sammanhang, när man talar om de ekonomiska följderna av förslaget, kan jag icke underlåta att framhålla, att det visserligen icke kan förnekas, att genom denna löneroglering ökade utgifter tillskyndas staten, men man har skäl att påstå, att sällan torde vid en så omfattande löneroglering statens ökade utgifter hava varit så relativt ringa som i detta fall. Och likaledes torde man kunna säga, att staten här icke binder sig vid lönesatser, som kunna anses äventyrliga i det avseendet, att de skulle komma att visa sig för stora. Staten torde också kunna sägas i det avseende handla ekonomiskt välbetänkt, att man genom ett bifall till det föreliggande förslaget, kommer betydligt närmare slutet av den långa raden av kostsamma löneutredningar.

Slutligen vill jag be att få fästa uppmärksamheten vid en sak, som kan synas obetydlig nog, men som i själva verket har en ej så ringa betydelse — även den i ekonomiskt avseende. Om herrarna kunde se alla de många fingrar, som varje månad sysselsättas med att räkna ut vad lön, löneförbättring och dyrtidstillägg belöpa sig till för var och en av dessa många befattningar, om herrarna kunde mäta det huvudbry och den tankeanstängning, som lägges ned på att göra upp tabeller och formler, om herrarna kunde beräkna vad det bläck, papper och tryck, som ödslas på detta kosta, skulle kanske herrarna komma på den tanken, att det möjligen vore ekonomiskt fördelaktigare för staten att rent av upprätta — ett »löneuträkningsverk». Även detta torde vara en omständighet, som icke bör lämnas åsido, när det gäller att bedöma denna frågas ekonomiska innebörd.

Jag skall nu be att få övergå till den punkt, som jag närmast hade tänkt yttra några ord om. Det gäller andra gradens tjänstemäns placering i det nya lönesystemet. Meningarna ha i denna punkt gått ganska mycket isär. Lönerogleringskommittén har följt samma väg, som man gjorde, när det gällde kommunikationsverkens löneroglering. Man har delat itu den gamla andra graden och därav gjort två grader. Man har hänfört större delen av dessa befattningshavare till 15:e graden och förlagt några till 16:e graden. Reservationsvis har den tanken framförts, att man borde i regel

*Ang.
löneroglering
för befat-
ningshavare
vid stats-
departement
och centrala
ämbetsverk.*

(Forts.)

Ang.
lönereglering
för befatt-
ningshavare
vid stats-
departement
och centrala
ämbetsverk.

(Forts.)

utgå från 16:e graden och därifrån sedermera plantera ut befattningshavare antingen i 17:e eller i 15:e graden. Sedermera har regeringen, när den prövade denna sak, funnit det högst betänkligt att i allmänhet sätta andra gradens tjänstemän i 15:e lönegraden, såsom kommittén föreslagit, men då i denna punkt efter regeringens mening icke förelåg tillräcklig utredning och saken icke var av den betydelse, att den borde få hindra det stora omfattande förslaget, har regeringen föreslagit den interimistiska utväg, som framgår av propositionen.

Nu har utskottet följt kommittén, men inom utskottet har reservationsvis framförts en tanke, som går ut på att bereda andra gradens tjänstemän en bättre ställning. Man har närmast tänkt sig att öppna en möjlighet för dem att tillsvidare få stå kvar på gammal stat utan att därigenom berövas förmånen av tillfällig löneförbättring. Vidare har beträffande vissa av dessa andra gradens tjänstemän i en särskild reservation av herr Oscar Olsson påvisats behovet av en faktisk uppflyttning.

Jag skall be att få säga några ord om dessa befattningshavare. Jag skall därvid begagna mig av det åskådningsmaterial, som ligger mig närmast, nämligen skolöverstyrelsen. Hur är det där ställt med andra gradens tjänstemän, sekreterarna? Vilken är deras ställning i förhållande till ledamöterna? Skolöverstyrelsen är för närvarande ett av våra största ämbetsverk, ja, det är med hänsyn till ledamöternas antal det allra största; det har 15 ledamöter. Dessa ledamöter tagas samtliga från det praktiska livet, de komma omedelbart in från skolans värld eller från något verksamhetsområde, som ligger skolan nära, de sakna administrativ skolning och sakna juridisk utbildning. Den administrativt-juridiska skickligheten representeras av sekreterarna. Dessa sekreterare få därigenom en utomordentligt betydelsefull uppgift. De få den uppgiften att vara så att säga verkets administrativt-juridiska ryggrad. De få uppdrag av betydelsefull och självständig karaktär i form av utredningar, ofta sådana, som sedermera ligga till grund för framställningar till riksdagen. Det är också föreskrivet, att dessa sekreterare skola hava avlagt examen för inträde i rättegångsverken, samt dessutom äga förfarenhet i domarvärv.

Hur är det då ställt med dessa tjänstemäns förhållande till överstyrelsens övriga kanslipersonal? Det finnes i skolöverstyrelsen en stor kanslipersonal, delad på tre stora avdelningar. Ämbetsverket har tre sekreterare, och var och en av dessa är kanslichef för var sin avdelning. Han utövar chefskap i ganska betydelsefull utsträckning, och därtill kräves givetvis personliga kvalifikationer och framför allt en god organisatorisk förmåga.

Hur är det då ställt med lockelserna inom verket att få bra folk? Det finnes för dessa befattningshavare inga befodringsutsikter inom verket. De kunna aldrig tänka på att komma upp i tredje graden och bli ledamöter, ty därför fordras att vara fackman; de måste stanna i sekreterargraden, det är deras slutpunkt. De kunna visserligen söka sig över till andra ämbetsverk, där befodran kan

*Ang.
lönerreglering
för befatt-
ningshavare
vid stats-
departement
och centrala
ämbetsverk.*

(Forts.)

tänkas möjlig till tredje graden, med det är svårt för dem att få befordran inom andra verk, därför att de i regel komme att där konkurrera med sådana, som tjänat sina sporrar inom verken själva. Den enda lockelsen att få kvalificerat folk är att giva dem ordentligt betalt. Få de icke det, riskerar man att få svagt folk. Den största risken är, att verkets ledamöter, som ju komma från det praktiska livet med det praktiska livets must i sig och som skola ha till en av sina viktigaste uppgifter att uppehålla en personlig förbindelse mellan ämbetsverket och det levande livet ute i bygderna, nödgas att med sina till en början ovana händer få syssla med rent administrativt-juridiska saker. De få ej längre tillräcklig tid att i önskvärd utsträckning ägna sig åt sina viktigaste uppgifter utan komma i stället att syssla med saker, som i själva verket ligga dem fjärran. Därmed löper också verket och dess arbete faran att få över sig ett byråkratiskt drag. Det är den största risk, som är förenad med att sekreterarna i ett sådant ämbetsverk som skolöverstyrelsen icke äro tillräckligt tillgodosedda i avlöningsavseende.

Vad som gäller om skolöverstyrelsens sekreterare gäller även om motsvarande tjänstemän i andra ämbetsverk, där ledamöterna icke själva ha administrativ bildning. Det gäller alltså om medicinalstyrelsen, byggnadsstyrelsen och åtskilliga andra verk.

Men även inom sådana verk, där sekreterarna ha en bättre utsikt till befordran, i de stora utrednings- och statistiska verken, såsom kommerskollegium, socialstyrelsen m. fl., ha sekreterarna och deras vederlikar, första aktuarierna m. fl. likaledes en stor och betydelsefull uppgift att fylla. De äro byråchefernas närmaste män, åt dem anförtros utredningar av stor räckvidd, ett självständigt ingående arbete kräves av dem, och de ha att utarbета förslag, som sedermera bilda grundval för framställningar till riksdagen i viktiga frågor. De äro ofta i stor utsträckning föredragande och få ersätta byråcheferna, i synnerhet om verkets arbetsbörda blir så stor, att byråcheferna icke ensamma kunna bestrida föredragningen utan måste överlämna en del därav åt sekreterarna. Vidare äro även dessa befattningshavare chefer för stora personalavdelningar. Därtill kommer slutligen, att byråcheferna tagas från deras krets. Ur den synpunkten gäller, som en av riksdagens löneexperter sagt, att man här måste använda folk, som enligt militärt språk passerat »majorshörnet», och som kunna befordras till högre poster.

Hur man än ser denna sak, måste man komma till det resultatet, att när man såsom nu är fallet vill placera sekreterarna och deras vederlikar i de stora ämbetsverken i en lägre löneklass än förste kanslissekreterarna, vilka med rätta blivit placerade i 16:e lönegraden, kan man lätt riskera att man kommer att försvaga en för ämbetsverkens arbete högst betydelsefull tjänstemannagrupp.

Jag ber nu till slut att få nämna några ord om ett par andra befattningshavare, som beröras i den reservation, som avgivits av herr Oscar Olsson. Det gäller förste bibliotekskonsulenten i skolöverstyrelsen samt förste bibliotekarierna i kungl. biblioteket och förste arkivarierna i riksarkivet.

Ang.
lönereglering
för befatt-
ningshavare
vid stats-
departement
och centrala
ämbetsverk.
(Forts.)

Förste bibliotekskonsulenten i skolöverstyrelsen har närmaste ledningen av och ansvaret för den omfattande verksamheten beträffande folk- och skolbibliotek av olika slag och har uppsikt över den personal, som användes för detta arbete. Han är föreståndare för en avdelning och har att förbereda och inför styrelsen föredraga samtliga till hans verksamhet hörande ärenden, däribland frågor om anslag till de olika folkbiblioteken. Hans arbete och hans ansvar äro i mycket att jämföra med vad som åligger en ledamot av skolöverstyrelsen.

Detsamma gäller i stort sett också förste bibliotekarierna i kungl. biblioteket och förste arkivarierna i riksarkivet, vilka alla äro avdelningsföreståndare. Det finnes därför icke någon anledning att göra skillnad mellan dem och intendenterna i nationalmuseum samt antikvarierna i vitterhets- historie- och antikvitetsakademien, vilka i det föreliggande förslaget betecknas såsom avdelningsföreståndare och med särskild hänsyn härtill placerats i 16:e lönegraden. Särskilt i betraktande av den förbildning, som kräves, för att de av mig nu avsedda befattningshavarna skola kunna utföra sina uppdrag, och med hänsyn till att deras tjänster i många fall äro att anse som slutbefattningar, synes det mig vara av synnerlig vikt, att de tillgodoses på det sätt, som i reservationen föreslagits, eller uppflyttas i 16:e lönegraden.

Ser man nu närmare på de löneförmåner, som tillämnas samtliga nu berörda befattningshavare enligt löneregleringskommitténs förslag, d. v. s. avlöning i 15:e lönegraden, finner man, att deras ställning skulle komma att bliva högst ogynnsam. Under det att det för närvarande finnes tre tjänstegrader, första andra och tredje graden, med ungefär lika stora mellanrum i avlöningshänseende, skulle nu dessa hittillsvarande tjänster av andra graden, som föreslås förlagda till 15:e graden, komma att avsevärt skiljas från den övre graden men mycket närma sig den lägre graden, något som finner ett uttryck bl. a. däri, att under det första gradens tjänster skulle få ungefär 60 procents förhöjning i den ordinarie avlöningen, skulle ifrågavarande tjänster blott få 32 procents förhöjning. Då därtill kommer, att arbetstiden ökas, måste man säga, att det i hela det föreliggande löneregleringsförslaget knappast torde finnas några befattningshavare, som fått en så ogynnsam ställning.

I betraktande härav, och då jag på grund av min erfarenhet både från ämbetsverk och departement anser mig i detta fall vittnesgill, har jag icke ansett mig kunna underlåta att begagna tillfället att betona, att en sådan anordning som den nu föreslagna är ägnad att medföra bestämda vådor för de ämbetsverk, det här gäller.

Det synes mig därför beträffande sekreterarna klokt att förfara så, som reservanterna föreslagit, nämligen att låta dem stå kvar på den gamla staten, om de så vilja, och att i så fall låta dem få åtnjuta tillfällig löneförbättring. Herr Bengtsson i Norup har visserligen sagt, att riksdagen därigenom genast bröte sönder den nya löneregleringen, men jag ber att få fästa uppmärksamheten på

att det här gäller en liten detalj i det nya stora förslaget och därtill en övergångsanordning på något år.

Vad åter beträffar de andra av mig berörda befattningshavarna, nämligen förste bibliotekskonsulenten, förste bibliotekarierna och förste arkivarierna, är utredningen klar, och därför finnes, såvitt jag kan se, ej någon anledning att icke nu besluta, att dessa befattningshavare placeras i 16:e lönegraden.

Jag ber därför att få understödja såväl den av herrar Swartz m. fl. avgivna reservationen i vad den gäller andragradstjänstemän som herr Oscar Olssons reservation.

*Ang.
lönereglering
för befatt-
ningshavare
vid stats-
departement
och centrala
ämbetsverk.*

(Forts.)

Herr L u b e c k: Herr talman, mina herrar! Det vill synas mig, som om åtskilliga av de inlägg, som i denna fråga gjorts för avslagslinjen, hava andats en, såvitt jag kan förstå, fullkomligt oberättigad farhåga, att man icke inför folket i bygderna skall kunna lyckas klargöra, vad denna fråga egentligen gäller, d. v. s. att det är, så att säga, en inre löneregleringsfråga och icke något, för vilket man kan anklagas för bristande sparsamhet. Om denna farhåga nu får tillskrivas, att man är rädd för att icke själv kunna klargöra detta eller att man befarar att folk icke skall kunna fatta det, lämnar jag därhän. Jag vågar dock tro, att farhågan är fullkomligt onödig och att, om man avvisar varje försök att se saken från mindre sakliga synpunkter, det icke heller skall visa sig svårt att förklara den.

För min del har jag varit med om den lönereglering, som genomfördes för kommunikationsverken, och jag tar med glädje min del av ansvaret härför, men jag vet också, att man på många håll hyser den uppfattningen, att det var ett steg i orätt riktning, som den gången togs. Det är min bestämda uppfattning, att den anordning med löneklasser, som man då vidtog, kommer att visa sig hållbar framför allt för den stora mängden av tjänstemän i de lägre lönegraderna. Däremot hyste jag redan då förslaget antogs och hyser alltjämt den uppfattningen, att det särskilt för de affärsdrivande verken är nödvändigt att beträffande de mest kvalificerade befattningarna införa större rörlighet och större möjlighet för den ansvariga ledningen att sätta rätte mannen på rätta platsen mera oberoende av fixerade löneklasser, än nu är förhållandet.

På tal om kommunikationsverkens lönereglering vill jag emellertid påpeka, att det är ett fullkomligt felslut, när man ofta gör gällande, att de taxeförhöjningar, varunder vi nu lida från de affärsdrivande verkens sida, äro en följd av kommunikationsverkens lönereglering. Så är icke förhållandet. Samtliga verkchefer, som nu ofta lära tala om, att det är riksdagen, som tvingat dem att företa dessa taxeförhöjningar, hava tillstyrkt kommunikationsverkens lönereglering. Vad de ha vänt sig emot har således huvudsakligen varit storleken av de vid riksdagen sedan beslutade dyrtidstilläggen. Det är enbart på dessa dyrtidstillägg, som de anse sig kunna stödja den meningen, att riksdagen själv framkallat taxeförhöjningarna.

Ang.
lönereglering
för befatt-
ningshavare
vid stats-
departement
och centrala
ämbetsverk.

(Forts.)

Detta är sålunda ännu en yttring av den sammanblandning av »lönereglering» och »dyrtidstillägg», som man så allmänt skattar åt i denna fråga.

Nu har jag den bestämda uppfattningen, att det är absolut nödvändigt att gå vidare på löneregleringens väg genom att även för de centrala verken tillämpa de principer, som blevo lagda till grund för kommunikationsverkens lönereglering, i den omfattning, som nu är föreslagen, och jag anser, att detta i sin ordning endast är ett steg på den långa vägen emot att söka skapa större rättvisa inbördes i fråga om löneförhållandena för olika grupper av statstjänstemän. Det är praktiska skäl, som tala härför. Dessa praktiska skäl hava blivit så utförligt utvecklade, att jag icke har någon anledning att vidare gå in härpå. För mig har det dessutom stått som ett alldeles särskilt rättfärdighetskrav, att denna lönereglering genomföres. Det är ett rättfärdighetskrav, vars tillgodoseende icke får uppskjutas på grund av så pass svaga förevändningar, som kommit till synes under debatten i dag.

Jag vill emellertid även göra gällande, att, utom att det är ett rättfärdighetskrav, det faktiskt också är ett sparsamhetskrav. Utan att vi få behålla en högtstående, väl kvalificerad tjänstemannakår, få vi aldrig i våra ämbetsverk, de må vara affärsdrivande verk eller centrala ämbetsverk, den standard, den kompetens och den arbetsintensitet hos ämbetsmännen, som är nödvändig, för att vi skola få fram verklig sparsamhet i statens administration. Vi ha upprepade gånger här i riksdagen talat om nödvändigheten av att nedbringa statens stora administrativa apparat, att få ett mindre antal ämbetsverk och ett färre antal tjänstemän, och då framstår desto tydligare nödvändigheten av, att de tjänstemän, vi skola ha, skola vara goda. Det kan ju synas vara en märkvärdig väg, som man i detta fall vill gå, då man förordar denna lönereglering för tjänstemännen, men jag vill dock bestämt göra gällande, att detta är den enda väg, som kan leda oss fram till att få behålla en fullt kompetent, högtstående tjänstemannakår.

Sedan kommer man med den invändning, som anses vara den mest bärande, då man går på avslagsyrkandet, nämligen att man icke skall göra denna lönereglering just nu, tidpunkten är för närvarande icke den rätta, ty vi befinna oss i en depressionsperiod. Man manar fram förhållandena från åren 1870—74 och den långa lågkonjunktursperioden därefter. Jag vill då först och främst framställa den frågan: Hur länge skall man vänta? Skall man vänta i fem år eller skall man vänta i tio år? Så länge kan naturligtvis det skälet, att vi befinna oss i en depressionsperiod, tänkas möjligt att åberopa med ungefär samma fog som i dag. Då man talar om förhållandena den gången och om den motion, som framkom i riksdagen på 1880-talet om nedsättning av tjänstemännens löner, bortser man emellertid fullkomligt ifrån, att vi då icke hade någon dyrtidsreglering, som rättade sig efter prisindexen. Därför kunde då ett dylikt krav med större fog framställas än i våra dagar. Såsom här påpekats av flera talare, ha vi ju för närvarande en mycket

vid marginal att röra oss med, innan vi komma ned till de ordinarie löner, vi nu gå att fastställa.

Om tidsförhållandena skulle komma att ändras så, att vi komma ifrån dyrtidstilläggen, skulle jag till dem, som nu förorda avslagslinjen, vilja göra den frågan: Vad tänka sig herrarna, att det skall ske i en sådan situation? Vilja ni sålunda, att vi i fem eller tio år skola behålla alla dessa tillfälliga lönetillägg och dessa personliga lönetillägg, med vilka man har sökt att hjälpa sig fram till någorlunda drägliga avlöningsförhållanden i de fall, där det befunnits nödvändigt att sätta något bättre i stället för det nuvarande oefterrettlighetssystemet, såsom det i många avseenden med ganska stor rätt kan betecknas? Det vore ganska intressant att få svar på den frågan, vad man vill sätta i stället, och hur länge man tänker sig, att alla dessa olika löneformer, som statsrådet Bergqvist nyss skildrade, skola äga bestånd. Om man skulle komma så långt, säger jag, att man i stort sett kunde få bort dyrtidstilläggen, måste ändå stora grupper av statstjänstemän ha kvar tillfällig löneförbättring och personliga lönetillägg, och man måste kanske dessutom, för att råda bot på missförhållandena, behålla en viss del av dyrtidstilläggen just för de tjänstemän, som blivit sämst behandlade. Men vad innebär den nu föreslagna löneregleringen annat än ett effektivt, rätklinigt förslag, som tar bort dessa missförhållanden?

Och till slut, om det skulle gå därhän, om våra statsfinanser skulle skötas så illa, om vårt näringsliv trots alla rika möjligheter skulle misshandteras på ett sådant sätt, att vi icke ens skulle kunna uppehålla de ordinarie lönerna för tjänstemännen utan vara tvungna att ställa tjänstemännen på avkappning, kan någon finna det rimligt, att detta i så fall skulle gå ut över vissa tjänstemannaklasser mera än över andra? Jag vill icke uttala någon förmodan därom, men om man skulle komma i ett så uselt läge, att man skulle nödgas nedsätta tjänstemännens ordinarie löner, det vill säga räkna dyrtidsreglering på minussidan, så vore det väl ändå en gård av rättvisa, att detta skedde över hela linjen och icke enbart för en del.

Herr talman! Efter dessa allmänna synpunkter skall jag endast något beröra den reservation, där även jag står antecknad från denna kammare, nämligen den av herr Swartz m. fl. avgivna i fråga om andragsradstjänstemännen. De skäl, som tala för, att man icke i fråga om dessa tjänstemän åstadkommit något definitivt resultat med utskottets förslag, hava som jag tror tillräckligt tydligt nyss blivit framlagda av statsrådet Bergqvist, varför jag kan fatta mig kort.

Jag måste uttala ett beklagande av, att det förslag, som framkom från regeringens sida, i avseende å motiveringen var lagt på ett sådant sätt, att det knappast var möjligt att därmed komma någon vart. Det är icke rimligt, att man nu med tvekan skulle placera alla andragsradstjänstemän i 16:e lönegraden för att sedan taga under övervägande, huruvida icke en del av dem böra nedflyttas till 15:e och en del uppflyttas till 17:e lönegraden. Detta är icke någon hållbar grund för ett förslag. Däremot måste jag bestämt hävda, att

*Ang.
löneroglering
för befatt-
ningshavare
vid stats-
departement
och centrala
ämbetsverk.*

(Forts.)

*Ang.
lönerglering
för befatt-
ningshavare
vid stats-
departement
och centrala
ämbetsverk.*

(Forts.)

den ståndpunkt, på vilken reservanterna i denna fråga ställt sig, är riktig och överensstämmande med billighet och rättvisa. Det förhållandet kvarstår, att vid den ordinarie lönerglering, som nu skall inträda, andragsradstjänstemännen hava blivit missgynnade, och de skäl, som tala för att icke missgynna denna grupp av tjänstemän, ber jag för min del att på det bestämdaste få understryka. Så mycket mer anser jag det vara nödvändigt att medge andragsradstjänstemännen frihet att, till dess riksdagen annorlunda beslutar, välja så som reservationen vill göra gällande, då man ju såväl från lönergleringskommittén som från Kungl. Maj:t och i viss mån även från utskottets sida måst medge, att denna fråga icke är tillräckligt utredd. Att under sådana förhållanden tvinga tjänstemännen bort från de förmåner, som de för närvarande ha, kan icke vara riktigt.

I fråga om revisionssekreterarna har jag också anslutit mig till den reservation, som önskar, att det skulle finnas en möjlighet att betala dessa något bättre än hovrättsråden. Jag skall emellertid icke nu, då jag vet, att denna fråga här kommer att tagas upp till närmare behandling, gå in på några detaljer. För mig står det klart, att då den ordinarie rekryteringen av revisionssekreterarna måste ske med hovrättsråd, som icke får vara allt för oerfarna, utan måste ha ett visst antal tjänstår bakom sig, det icke är rimligt att med de krav, som ställas på revisionssekreterarnas kompetens, icke tillämpa den gamla goda regeln att giva större lön för större möda. Det skäl, som tidigare talat för att icke ge dem något lönetillskott, nämligen att revisionssekreterartjänsterna endast vore passagebefattningar, då deras innehavare snart komme ut på mera lukrativa tjänster, gäller knappast längre i och med den nivellering som skett i fråga om lönerna uti de olika domsagorna i landet.

Jag skall till slut i ännu större korthet beröra ett par motioner, som utskottet icke ansett sig kunna skänka sitt bifall. Den ena gäller chefen för byggnadsbyrån inom byggnadsstyrelsen, där man hänvisar till, att denna fråga i ett annat sammanhang kommer upp till behandling i riksdagen. Här vill jag endast understryka, till den verkan det hava kan, att de krav på planmässighet och sparsamhet i statens byggnadsverksamhet, till vilka riksdagen för några år sedan anslöt sig så bestämt, när byggnadsstyrelsen omorganiserades, kan man icke tillgodose om man icke ser till, att byråchefen på byggnadsbyrån får större möjlighet att verkligen kunna följa den instruktion, som blivit uppställd och som i och för sig är mycket god. Det hade därför varit önskligt, om man redan nu hade kunnat få fastslaget att chefen för byggnadsbyrån med de höga anspråk ur ekonomiska och andra synpunkter, som man ställer på honom, bör tillsättas efter samma grunder som andra statens tjänstemän, där det kräves motsvarande kvalifikationer t. ex. överingenjör eller distriktschefer vid statens järnvägar, vilka tillsättas med förordnande på 6 år och samtidigt givas bättre lönevillkor.

Och allra sist vill jag beträffande den motion, som jag väckt angående byråingenjörerna i väg- och vattenbyggnadsstyrelsen, nu

endast peka på det fullständigt ohållbara däruti, att byråingenjörerna i väg- och vattenbyggnadsstyrelsen placeras i 13:e löneklassen, medan motsvarande tjänstemän i järnvägsstyrelsen äro placerade i den 16:e. Det kommer att visa sig vid en undersökning, det är min bestämda förvisning, att när man i stort sett ställer samma anspråk på tjänstemän i fråga om kompetens, kan man icke ställa dem i så olika löneklasser enbart av den anledningen, att den ene tillhör ett administrativt kontrollerande verk och den andre ett affärsdrivande verk. Det skälet gäller icke på det stadium av befattningar, som byråingenjörerna tillhöra.

Med detta har jag sagt vad jag hade på hjärtat och skall endast beröra ytterligare en omständighet. Det är, i fråga om de olika lönerörelser, som förekomma här i landet, riksdagens skyldighet att alldeles särskilt taga sig an statstjänstemännens sak. Det framföres nu under olika former även från tjänstemännens sida krav på att få fram en s. k. förhandlingsordning. Jag hör för min del till dem, som bestämt tro och hoppas, att ett dylikt förslag icke skall behöva leda till någon påföljd. Det är emellertid å andra sidan absolut nödvändigt, om man skall slippa ifrån en dylik, såvitt jag förstår oklok anordning, att riksdagen visar sig vilja sakligt, skäligt och rättvist bedöma tjänstemännens anspråk.

Herr *Nylander* instämde häruti.

Chefen för justitiedepartementet, herr statsrådet *Ekeberg*: Herr talman! Det förslag till ny löneroglering, som nu står inför sitt avgörande, markerar otvivelaktigt ett stort framsteg icke blott i fråga om enkelhet, reda och överskådligghet utan även i fråga om rättvisa olika befattningshavare och grupper av befattningshavare emellan. Förtjänsten om detta förslag tillkommer, såsom bekant, i främsta rummet 1902 års lönerogleringskommitté, vilken här presterat ett mycket förtjänstfullt arbete. Det är emellertid helt naturligt, att i ett ämne av denna vittomfattande och grannliga art icke alla synpunkter, som kunna ha anspråk på beaktande, kommit till sin rätt under förarbetena. Min kollega ecklesiastikministern har framhållit vissa synpunkter i det hänseendet, och jag skall peka på vissa andra, som beröra andra huvudtiteln, där jag i likhet med mina kolleger trott, att den förevarande lönerogleringen icke bör få bli vad den i det hela åsyftas att vara, nämligen definitiv. Det rör sig icke om några stora utgifter för statsverket, men det rör likväl frågor, som enligt min uppfattning äro av den allra största vikt för det allmänna.

Den ena frågan angår justitierådens och regeringsrådets ställning i lönehänseende. Som det påpekats i statsverkspropositionen och närmare utvecklats motionsvis, tala här starka skäl för en ändring. För min del tillmåter jag dessa skäl så stor vikt, att jag helst skulle ha önskat en ändring omedelbart. Det har emellertid visat sig vara en ömtålig sak att rubba på det omsorgsfullt avvägda system, som lönerogleringskommittén byggt upp, och då jag icke vill vålla något uppskov med hela den stora lönerogleringen, får jag nöja

Ang.
lönereglering
för befatt-
ningshavare
vid stats-
departement
och centrala
ämbetsverk.

(Forts.)

mig med att frågan ställes på framtiden. Till min glädje har statsutskottet visat sig behjärta de synpunkter, som utvecklats i propositionen och i motionerna — ett förhållande, som jag med tacksamhet tar fasta på under uttalande av den förhoppningen, att det icke måtte dröja länge, innan denna fråga får sin slutliga lösning.

Både i propositionen och i en motion beröres jämväl frågan om presidenternas ställning. Ehuru statsutskottet icke nämner denna fråga bland dem, som böra ställas på framtiden, tillåter jag mig dock uttala den uppfattningen, att, i varje fall såvitt angår presidenterna i rikets hovrätter, denna fråga står i ett så intimt samband med den nyss berörda, att den med nödvändighet kommer att tvinga sig fram till lösning i samband med denna. Det rör dock här allenast tre befattningshavare och är sålunda icke fråga om några avsevärdare utgifter för det allmänna.

Ett annat spørsmål, som jag ansett mig böra fästa uppmärksamheten på, är ett, som den siste ärade talaren jämväl berörde, nämligen frågan om revisionssekreterarnas ställning i lönehänseende. Utskottet synes till min glädje även på denna punkt dela regeringens mening, att frågan förtjänar att övervägas ytterligare. Däremot har icke regeringen hos utskottsmajoriteten vunnit gehör för sitt förslag, att revisionssekreterare skulle tillsvidare åtnjuta ett extra arvode på 500 kr. Då jag tillmäter denna fråga stor betydelse, skall jag tillåta mig att några ögonblick upptaga kammarens tid med densamma.

Enligt utskottets förslag äro revisionssekreterarna i lönehänseende likställda med hovrättsråden. Detta innebär, mina herrar, ett brott mot en princip, som sedan gammalt varit rådande. Redan enligt den lönereglering, som 1876 fastställdes för hovrätterna och justitierevisionen, åtnjoto revisionssekreterarna med hänsyn till sin mera krävande och i och för sig mindre lockande tjänstgöring ett företräde framför hovrättsråden med 600 kr., ett försprång, som hovrättsråden först efter mycket lång tids tjänstgöring kunde genom dem tillkommande ålderstillägg intjäna. I princip samma ståndpunkt intog också 1911 års lönereglering, som därvid byggde på ett förslag av löneregleringskommittén, avgivet år 1910, och ännu så sent som 1919 var ståndpunkten densamma såväl inom löneregleringskommittén som från statsmakternas sida. Enligt löneregleringskommitténs förslag av år 1920 ligger däremot förhållandet på ett annat sätt. Här föreslås en utjämning av den nämnda löneskillnaden, och motiveringen härför inskränker sig till, att det icke finns någon särskild anledning att vid införandet av ett nytt avlöningssystem bibehålla denna anordning. För min del hyser jag på den punkten en avvikande mening, och jag vill i korthet redogöra för skälen härför.

Då man bedömer denna fråga, är det tre omständigheter, som man särskilt måste ha klara för sig. Den första omständigheten är den, att revisionssekreterarna så gott som undantagslöst hämtas ur hovrättsrådets krets. Den andra är den, att man härvid såvitt möjligt sökt följa den principen, att till justitierevisionen utvälja de dugligaste ur hovrättsledamöternas krets. Och den tredje är den,

att tjänstgöringen inom justitierevisionen är mera betungande, mera beroende och jämväl i övrigt i och för sig mindre lockande än hovrättsarbetet. Det förefaller mig vara alldeles uppenbart, att om man vill ur en viss begränsad krets av tjänstemän få fram de bästa till en annan tjänstgöring, som är mera betungande, måste man ha något att bjuda på. I äldre tider kunde man bjuda på två förmåner: dels bättre avlöningsvillkor och dels bättre befordringsutsikter. Nu vill utskottet taga bort de bättre avlöningsvillkoren. De bättre befordringsutsikterna ha, mina herrar, till stor del försvunnit på grund av utvecklingen, dels därför att revisionssekreterarnas antal blivit så stort — förr i världen var det blott 11, nu är det 23 — och dels av det skäl, som den siste ärade talaren antydde, att befordringsmöjligheterna blivit så små, ity att efter den nivellering i löneförhållandena, som inträtt beträffande domsagorna, dessa icke längre i samma utsträckning som förut komma i betraktande såsom befordringsplatser.

Härav följer, såvitt jag kan förstå, att det är så långt ifrån, att skäl saknas för att upprätthålla en sedan gammalt gällande ordning, att alldeles tvärtom dessa skäl väsentligt vunnit i styrka på de senare åren. Enligt min mening är sålunda löne regleringskommitténs förslag på denna punkt ett steg i orätt riktning. Detta är, mina herrar, icke blott en lös förmodan, utan detta påstående kan sägas vara i viss mån redan bestyrkt av erfarenheten. Härmed förhåller det sig på detta sätt. Såsom det torde vara bekant, vidtogs i överensstämmelse med förra riksdagens beslut under år 1920 en ändring beträffande grunderna för intjänande av ålderstillägg. Det är numera på det sättet, att vid beräkningen av rätten till ålderstillägg hänsyn tages icke blott till, huru länge en person varit i den tjänst, han nu har, utan även till, huru lång tid han haft annan likartad tjänstgöring. Detta medför, såvitt angår hovrättsråd och revisionssekreterare, att då ett hovrättsråd står i tur att bli ordinarie revisionssekreterare, han redan på grund av sin långa assessorstjänstgöring inom hovrätten kommit upp i en lönegrad, som är lika hög som den, han får såsom revisionssekreterare. Erfarenheten har varit ganska kortvarig — hithörande bestämmelse har rätt nyligen trätt i tillämpning — men efter vad det från tillförlitligaste håll meddelats mig, har detta förhållande föranlett missmod bland revisionssekreterarna. Det har visat sig en tydlig tendens att gå tillbaka från justitierevisionen till hovrätterna. Att detta icke skett i större utsträckning än hittills varit händelsen, har sin förklaring däri, att man velat vänta och se, huruvida icke Kungl. Maj:ts förslag på denna punkt, som torde få anses vara synnerligen modest, skulle kunna vinna riksdagens bifall.

Envar, som har någon kännedom om arbetsförhållandena inom högsta domstolen, torde också kunna vitsorda, av vilken vital betydelse det är, att det för revisionssekreterartjänsterna finnes tillgång på verkligt erfarna och skolade arbetskrafter. Men det är allvarlig anledning befara, att om utskottets förslag går igenom, följden blir den, att de äldre komma att nöja sig med den lika väl betalda men

*Ang.
löne reglering
för befatt-
ningshavare
vid stats-
departement
och centrala
ämbetsverk.
(Forts.)*

*Ang.
lönereglering
för befatt-
ningshavare
vid stats-
departement
och centrala
ämbetsverk.
(Forts.)*

vida angenämare hovrättsrådstjänsten, och justitierevisionen i stället får nöja sig med yngre, mera oerfarna, obefordrade tjänstemän. Detta kommer utan tvivel att menligt inverka på högsta domstolens arbetsprodukt. Jag ber att få fästa uppmärksamheten på, att det under de sista fem åren pågått ett målmedvetet arbete i syfte att få bort högsta domstolens arbetsbalans och därigenom förkorta den tid, ett mål behöver ligga och vänta i högsta domstolen. Detta har också i stor utsträckning lyckats. Denna balans, som för fem år sedan översteg 3,000 mål, hade vid senaste årskiftet sjunkit till 800 mål, vilket från andra synpunkter sett innebär, att medan ett mål utan förtursrätt för fem år sedan fick vänta i högsta domstolen i tre år, får det för närvarande vänta allenast ett år. Jag vill särskilt betona, att faran för en ökning av balansen, om krafterna inom revisionen försämrats till kvaliteten, är så mycket större, som högsta domstolen för närvarande hotas av en betydande balans, som under kristiden samlats inom de tre hovrätterna, och vilken balans är så stor, att den föranlett inrättandet av extra divisioner inom hovrätterna. Den genom dessa divisioners inrättande ökade arbetsprodukt kommer nu att över svämma högsta domstolen.

Nu har, som jag nämnde, utskottet ställt sig välvilligt till tanken på ett närmare övervägande av frågan om revisionssekreterarnas löner. Men jag tror icke, att det är klokt att därvidlag dröja. Följden av, att frågan skötes ut i det ovissa, skulle för visso bli den, att många erfarna krafter droges bort från justitierevisionen tillbaka till hovrätterna. Och komme lönen sedermera i framtiden att bli höjd, så kunde det icke på den grund förväntas, att dessa framstående jurister skulle finnas villiga att ånyo ägna sina krafter åt justitierevisionen, utan de föredrogo nog då att stanna i hovrätten. Och det är, mina herrar, icke blott av stor betydelse för rättsvården utan även ur statsfinansiell synpunkt betydelsefullt, att de föredragande inom högsta domstolen äro så kvalificerade, att högsta domstolens arbetskapacitet kan till det yttersta utnyttjas. Var och en förstår, vad en arbetsdag inom högsta domstolen kostar; det är högst betydande belopp. Att minska högsta domstolens arbetskapacitet genom att förvägra revisionssekreterarna dessa fem hundra kronor om året skulle enligt min mening vara en ganska oklok ekonomi.

Utskottsmajoritetens enda anmärkning mot det föreliggande arvodet går ut därpå, att det från löneteknisk synpunkt skulle vara mindre tilltalande att med särskilda tilläggsarvoden tillgodose en hel tjänstemannakår öfver lag. Jag vill då för min del uttala den uppfattningen, att i förevarande fall tala alldeles särskilda sakskaäl för att just välja arvodesformen. Då denna fråga behandlades inom regeringen, tvekade man mellan att antingen placera revisionssekreterarna i en lönegrad för sig eller att välja denna arvodesform. Och att man valde den senare formen berodde bland annat på följande skäl. Så talrik som revisionssekreterakåren för närvarande är måste man räkna med att befordringsmöjligheterna icke äro tillräckligt stora, utan att en hel del komme att återvända från justitierevisionen, då de börja finna tjänsten där besvärlig, till de lugnare platserna i

hovrätterna. Det är alldeles uppenbart, att ett sådant återvändande går mycket lättare, ifall följden endast skulle bli förlusten av ett visst arvode, än ifall följden skulle bli en förflyttning till en lägre lönegrad. För övrigt vill jag framhålla, att denna återgång i många fall komme att tillföra revisionssekreterarna samma arvode inom hovrätten som de förut haft i justitierevisionen, då nämligen ordförandena på hovrättsdivisionerna hava just ett arvode av fem hundra kronor.

Arvodesformen är enligt min uppfattning vidare att förorda på den grund, att man torde behöva någon tids erfarenhet för att kunna med säkerhet avgöra, huruvida den nuvarande avlöningen är lämpligt avvägd.

Och slutligen ännu en synpunkt, som måhända undgått utskottets uppmärksamhet. Det är icke uteslutet utan tvärt om ganska troligt, att vid en blivande processreform justitierevisionen helt och hållet försvinner. Om detta blir händelsen, mina herrar, så är det uppenbarligen mycket lättare att placera de dåvarande revisionssekreterarna på andra tjänster inom domstolarna, ifall detta endast skulle medföra förlust av ett arvode, än om följden skulle bli den, att de komme över på tjänster, för vilka eljest gällde en annan och lägre lönegrad.

Av dessa skäl tillåter jag mig, herr vice talman, att rikta en varm vädjan till kammaren att på denna punkt följa propositionen, som också vunnit understöd av sex reservanter inom utskottet.

Herr förste vice talmannen övertog nu ledningen av kammarens förhandlingar.

Herr Thorsson: Herr vice talman! Då jag tagit till orda är det därför, att jag känner mig pliktig att säga några ord av den anledningen, att jag är initiativtagare till den utredning, vars första resultat nu ligger på kamrarnas bord.

Men innan jag går in på själva ämnet, ber jag att med herr vice talmannens tillåtelse få säga ett par ord med anledning av en ärad talares yttrande här i dag. Det gäller herr Block, som angav sig vara representant för tusentals statstjänare och som började sitt anförande här med att säga, att det just icke vore så uppmuntrande att i dag vara deras representant. Nej, det håller jag med honom om. Det är naturligtvis icke på långa vägar så uppmuntrande att stå här i kammaren och klarera denna sak, som det kan vara att i egenskap av ordförande för en deputation göra sina framställningar hos regeringen och sedan genom pressen gräla på den usla regering, som icke kan effektuera ordena. I det avseendet medger jag, att han har rätt; det är nog otrevligare att vara här och själv klarera upp dessa spörsmål. Men herr Block tillät sig ett uttalande, som jag känner mig förpliktad att nedlägga en bestämd gensaga emot. Icke att han kallade lönekommittén för gammal och dess ledare t. o. m. urgammal redan 1902. Den omständigheten, att en kommitté på grund av utvecklingens gång haft att syssla med regleringen av

*Ang.
lönereglering
för befatt-
ningshavare
vid stats-
departement
och centrala
ämbetsverk.
(Forts.)*

Ang.
lönereglering
för befatt-
ningshavare
vid stats-
departement
och centrala
ämbetsverk.

(Forts.)

statstjänstemännens löner ända sedan 1902, behöver icke innebära, att denna kommittés arbetsresultat varit ofruktbart. Om herr Block vill vara en liten smula rättvis, så måste han erkänna, att om man jämför statstjänarnas förhållanden 1902 med deras förhållande i dag, så bör det icke finnas många av dem — speciellt icke i de högre graderna, där jag håller före, att det finnes omdömesförmåga och oförvillad sådan — som icke efter noggrant övervägande måste erkänna, att denna lönereglingskommitté utfört ett gediget arbete för deras räkning. Och framför allt har löneregligeringskommitténs ordförande utfört ett sådant arbete, att han icke efter 19 års arbete inom löneregligeringskommittén bör av den, som här anger sig uppträda som målsman för statstjänarna, emottaga ett slutbetyg, vari det påstås att han *ännu en gång har lyckats ordna det så, att statsverket skall skaffa sig en fördel på statstjänarnas bekostnad.* Det är mot denna ohemula beskyllning mot en årens hedersman, som jag känner mig förpliktad nedlägga en så energisk protest, som det är mig möjligt att nedlägga. Jag tror också, att denna min uppfattning delas av andra, ty den strax efter herr Block uppträdande talaren — som ju ock är statstjänare — tillät sig beteckna herr Blocks uppträdande som närsynt. Det var ett lindrigt uttryck, men det var tillräckligt tydligt. Och jag måste säga, att i detta stycke mer än i många andra har statstjänarna anledning tillämpa ordspråket: »Gud bevara oss för våra vänner!»

Nu skall jag be att få gå in på den fråga, som föreligger. Det är klart, att en fråga, som i sig inrymmer så många och viktiga spörsmål, kan ge anledning till långa debatter. Denna fråga har kommit fram på riksdagens bord på sådant sätt och i en sådan tid, att man, när man går att behandla densamma, gärna får i tankarna den *slutsumma*, som statens avlöningskostnader för närvarande gå till. Detta utgör ett rent psykologiskt moment av en sådan betydelse, att innan kammaren går att fatta beslut i frågan, kan det vara riktigt att något litet gå tillbaka och se, vad som passerat under de senare årens lönepolitik.

Jag har under tre års tid haft i uppdrag att framlägga förslag för riksdagen för reglering av dyrtidsförhållanden, och jag har försökt framlägga sådana förslag, som jag trott vara bärande. Emellertid har det ovanliga inträffat, att riksdagen tre gånger å rad underkänt de av regeringen framlagda förslagen, samt högst väsentligt ökat de beräknade kostnaderna. År 1918 vid urtima riksdagen begärde Kungl. Maj:t till extra krigstidstillägg m. m. under senare halvåret av 1918 omkring 30 milj. kronor — riksdagen ökade detta belopp till 50 milj. kronor. Till 1919 års riksdag utarbetades ett dyrtidstilläggsförslag, som grundade sig därpå, att familjeförsörjare skulle få ett något större tillägg än ogifta befattningshavare. Då restes det plötsligt från vissa intressenter en mycket högljudd och energisk opinion för, att dyrtidstillägget skulle betraktas som en del av lönen för nedlagt arbete, och icke som något understöd i vare sig den ena eller andra formen. Med godkännande av detta resonemang underkände riksdagen på statsutskottets tillstyrkan det då framlagda

förslaget, samt strök utan vidare familjetillägget, höjde procenten å grundbeloppet 1,200 kronor och sänkte det föreslagna procenttalet å det belopp, som låg mellan 1,200 och 7,000 kronor. Kungl Maj:ts hade föreslagit 135 % dyrtidstillägg för 1,200 kronor och 54 % på de belopp, som lågo över 1,200 kronor fram till 7,000 kronor med familjetillägg för alla sådana befattningshavare, som voro gifta. Dessa familjetillägg beräknades kosta omkring 14 milj. kronor. Riksdagen underkände såsom jag förut nämnt denna princip, höjde i stället procenten å grundbeloppet 1,200 kr. till 149 %, sänkte det andra beloppet från 54 % till 49 %.

Genom detta riksdagsbeslut kommo alla familjeförsörjare och de befattningshavare vars inkomst låg mellan 4,000 och 7,000 kronor uti en mycket sämre ställning än de skulle kommit om riksdagen följt Kungl. Maj:ts förslag. Det är uppenbart, att när 1919 års riksdag så bestämt uttalat sig emot familjetillägg, kunde jag icke våga att till 1920 års riksdag upptaga tanken därpå, utan jag gick fram efter de riktlinjer riksdagen anvisat. Gällande grunder för bestämmande av grundtalet och därpå utgående dyrtidstillägg bibehölls; vidare föreslogs att å det belopp av lönen som låg mellan 1,200 och 15,000 kronor skulle ett dyrtidstillägg beräknas utgå med 74 %. När förslaget förelåg till riksdagens behandling, befanns ej heller detta vara tillfredsställande, utan speciellt med press från herr Block och andra intresserade satte man i gång en aktion för ökning av dyrtidstillägget fram till full kompensation som fältropet lydte. Vid den slutliga behandlingen av detta ärende beslöt 1920 års riksdag i så måtto tillmötesgå de gjorda framställningarna, att dyrtidstillägget å grundbeloppet höjdes till 160 % och för den del av lönen som låg mellan grundbeloppet och fram till 15,000 kronor ökades det utgående dyrtidstillägget till 88 %, med sänkning eller höjning i förhållande till prisindexen. Genom införande av ett s. k. glidande grundtal som börjar med 1,020 för barnlösa befattningshavare och med 15 kronors ökning för varje barn har 1920 års riksdag åter infört familjeunderstödet. Genom detta riksdagsbeslut lästes fast en statsutgift av sådana dimensioner, att när herrarna nu skåda resultatet av detta arbete, som gjordes i fjol, bli ni plötsligt rädda. Men då vill ni korrigerat beslutet från i fjol med att fatta ett tokigt beslut igen! Det är detta jag velat betona och särskilt framhålla, att då vi nu befinna oss i en sådan situation, är det riksdagen själv som bär skulden därför. Genom att riksdagen på detta sätt gång efter annan korrigerat Kungl. Maj:ts framställningar och i sista minuten fattat beslut, vilka icke varit så avvägda som erfordrats och vars konsekvenser av lätt förstådda anledningar riksdagens ledamöter icke kunnat överblicka, ha vi råkat in i en svår och bekymmersam situation.

Jag vill understryka, vad som framhållits från flera håll här, att när vi nu gå att fatta beslut om en lönereglering, skola vi låta detta vara detta och icke blanda ihop frågan med hela dyrtidsproblemet. Som en självständig enhet bör den ordnas och när den är löst bör dyrtidsproblemet i sinom tid upptagas till prövning efter de

*Ang.
lönereglering
för befattningshavare
vid statsdepartement
och centrala
ämbetsverk.
(Forts.)*

Ang.
lönereglering
för befatt-
ningshavare
vid stats-
departement
och centrala
ämbetsverk.

(Forts.)

grunder, som kunna finnas vara hållbara icke endast för ögonblicket utan även för den tid som ligger något längre fram.

Huru har nu den definitiva löneregleringen för de affärsdrivande verken tillkommit, av vilken detta förslag är en konsekvens. Jo, den har tillkommit så, att redan 1914 tillsattes en kommitté, som skulle utreda frågan angående avlöningarna vid kommunikationsverken. Resultatet av denna kommittés arbeten blev sedan överarbetat, om jag icke missminner mig, av en annan kommitté och det förelåg till 1918 års riksdag förslag om en tillfällig lönereglering för kommunikationsverken. Emellertid ansåg man sig icke vara tillfreds med den lönereglering, som då gjordes, utan mycket starka krafter sattes i rörelse för att ge kommunikationsverken en definitiv sådan. Under det förberedande arbetet härför yrkade jag på, att man skulle vid en definitiv lönereglering icke gå längre fram än till 1914 års prisnivå och reglera allt som föll efter 1914 genom dyrtidstillägg. Oaktat detta direktiv var av Kungl. Maj:t givet till den då tillsatta kommittén, blev det sedan genom omständigheternas makt så, att kommittén icke stannade vid den prisnivå, som fixerades för 1914, utan räknade ut, huru mycket den naturliga prisstegringen hade varit under vissa år före 1914, och kom då till det resultatet, att stegringen utgjort omkring 5 % om året, och så antog man: att om normala förhållanden rått, så skulle en liknande förskjutning inträtt även åren efter 1914 fram till 1920. På det sättet lades en grund för bedömande av den definitiva löneregleringen för kommunikationsverkens befattningshavare. Så snart denna reglering var antagen här i riksdagen, ansåg sig Kungl. Maj:t omedelbart böra igångsätta en utredning för att få fram något förslag till provisoriskt lönetillägg för motsvarande befattningshavare inom andra grenar av statsförvaltningen. Jag instämmer med ecklesiastikministern som sade, att skall man längre fortsätta med provisoriska och tillfälliga löneregleringar, då är det icke nog med att vi fått ett räkenskapsverk för att hålla reda på statens räkenskaper, utan vi måste sätta till ett särskilt räkenskapsverk för att uträkna de olika lönetyperna och tolka de många författningar, som skola utfärdas för olika löneregleringsbestämmelser. Det bör bemärkas att vid avlöningar inom olika verk är det ej ovanligt att vederbörande få utkvittera dem tillkommande löner å flera olika avlöningslistor. De av kammarens ledamöter som yrkat avslag på den föreliggande regleringen befara att när vi genomkämpat den depressionstid som vi nu leva i och återkomma till normala förhållanden, så skall det finnas att de föreslagna lönesatserna äro för höga, och de uttala den förhoppningen, att vi skulle kunna sänka de löner som redan fastställts för kommunikationsverken. Härtill vill jag anföra, att även om det skulle bliva en sådan prissänkning, när vi kommit ned i vågdalen, att den skulle gå ända ned till de priser, som kommunikationsverkens lönereglerare hava räknat med, så anser jag det utslutet, att vi skola komma att gå längre ned på prisskalan. Därför har jag icke den ringaste farhåga för att biträda det i dag föreliggande förslaget. De, som varit med i riksdagen och deltagit i löneregleringsarbetet här, äro

ju medvetna om, att när en statstjänare, som har sin fullmakt, en gång fått ett lönebelopp bestämt på sig, eller den befattning han sköter, så tar man det icke ifrån honom, vill han icke övergå till den nya staten får han behålla de gamla lönevillkoren, så länge han innehar tjänsten. Vid sådant förhållande har jag icke den ringaste förhoppning om, att det skulle vara möjligt att skjuta tillbaka den lönereglerng, som gjordes 1919 för kommunikationsverkens befattningshavare, den saken betraktar jag såsom fastslagen. Huru många berördes av denna lönereglerng? Det har här från statsrådsbanken sagts, att det var omkring 30,000. 33,000 har någon annan sagt. Det är i viss mån beroende på vilka grupper man räknar till kommunikationsverkens befattningshavare. Jag har en förteckning över såväl ordinarie som extra befattningshavare, som visserligen uppgjordes redan i slutet av 1918 men som ändå ger en ungefärlig bild av proportionen mellan de olika grupperna. För de centrala verken, vissa lokalförvaltningar, undervisningsväsendet m. fl. uppgår siffran till omkring 11,000 befattningshavare. För de affärsdrivande verken till något över 28,000, och de militära kårerna och staterna till omkring 22,000. Det är allt ordinarie befattningshavare. Men, mina herrar, var gång vi syssla med lönereglerningar, skola vi hålla i minnet, att när vi reglerar för en ordinarie befattningshavare, fastslås en lönereglerng i viss grad även för de extra. När riksdagen 1919 reglerade lönerna vid kommunikationsverken, gällde det i stort sett icke en reglerng endast för 30,000, utan för 50,000, därför att det kom 20,000 extra befattningshavare till, vilkas löner av helt naturliga skäl påverkades av reglerngen för de ordinarie. För de centrala verken m. fl. beräknas den extra personalen uppgå till omkring 9,000 och för de militära inrättningarna till omkring 5,000. Räkna vi alla statens befattningshavare, få vi således i runt tal en summa av nära 100,000. Av dessa har statsverket definitivt lönereglernrat för 50,000. Nu föreligger en grupp på i runt tal 1,500 personer, av dessa 1,500 äro de flesta högt kvalificerade arbetskrafter, om jag undantar en liten grupp på ett par tre hundra personer, som tillhöra de lägsta befattningshavarna. Närmare angivit är det 880 i högre grad, 182 i lägre grad manliga och 448 kvinnliga. Nu måste jag efter den erfarenhet jag skaffat mig under dessa tre år säga mig, att om man kan få en reglerng, varigenom man får enhetliga bestämmelser för arbetstid och för löner, så är därmed mycket vunnnet. Därtill vill jag framhålla, att om vi få ett lönesystem eller en avlöningskala, där vederbörande ha icke mindre än 20 olika kolumner att stoppa in olika grupper av löntagare i, så är det större möjlighet att verkligen få kvalificerad arbetskraft för en skäligen ersättning. Nu, mina herrar, går det till på det sättet, att den skickligaste användes som exempel i det gamla lönesystemet för att lyfta upp hela gruppen till så hög betalning som möjligt, och då åka även sådana med i stöpet, som icke kunna utföra mer än hälften av hans arbete. Då sedan alla kommit till samma nivå, hör man genast igen: ja, men den karlen är så skicklig, att vi måste ge honom ett extra särskilt lönat uppdrag för att kunna hålla honom kvar i verket. Där-

*Ang.
lönereglerng
för befatt-
ningshavare
vid stats-
departement
och centrala
ämbetsverk.*

(Forts.)

Ang.
lönereglering
för befatt-
ningshavare
vid stats-
departement
och centrala
ämbetsverk.

(Forts.)

för vill jag varna dem, som av begär att hålla kvar det gamla stela systemet låta avskräcka sig från att gå på detta förslag. Jag är beredd att taga konsekvenserna av den lönereglering vi i dag hålla på med, och det är, som förut antytts, ingen möjlighet att komma ifrån en konsekvent reglering för alla de övriga befattningshavarna. Till innevarande riksdag föreligga utom denna grupp på 1,500 hela tullstaten, hela fångvårdsstaten och de militära kårerna. Tullstaten skulle varit framme på riksdagens bord för två år sedan, men har blivit tillbakaskjuten. Det är uppenbart att i längden går det icke att hålla tillbaka en reglering, som befattningshavarna redan för två år sedan haft en viss rättighet att få verkställd, men den sammanhänger också med en omorganisation av hela verket, och behovet av denna omorganisation är nog så starkt, att det i och för sig tvingar fram en reglering också. Fångvårdsstaten är visserligen icke föremål för omorganisation, men då förslaget till reglering lär vara färdigt bör det även medtagas. Beträffande de militära kårerna och staterna har jag redan vid remissdebatten tillåtit mig att sätta ett litet frågetecken för dem, men det är, som jag då uttryckte mig, icke av någon önskan att göra dessa sämre lottade än andra statstjänare, men här föreligger ett verkligt bärande skäl, för att man icke alltför mycket forcerar den definitiva regleringen, och det är den förestående omorganisationen av hela försvarsväsendet. Men i nu föreliggande spörsmål finnes intet sådant hinder. Därför tillåter jag mig att på det livligaste förorda, att kammaren ville bifalla statsutskottets förslag. Jag skulle ju kunna giva mig in på detaljerna, men jag skall avstå därifrån och endast understryka, vad jag sade under remissdebatten, nämligen att det ur statsverkets synpunkt är bättre, om man icke flyttar upp en befattningshavare i en för hög lönegrad, om man sedan skulle anse sig böra flytta honom ned. Det är lämpligare att ordna det hela så, att man har möjlighet att på sakliga grunder flytta upp honom, vilket är bättre än att på osakliga grunder hålla kvar en befattningshavare i en högre lönegrad, än som kan anses motiverat. Det är så många personliga moment, som spela in, och man har icke samma frihet, när det gäller att flytta *ner* en person, som när det gäller att flytta *upp* honom.

Jag vill understryka den betydande uppgift, som andra gradens tjänstemän ha i hela statsförvaltningen, och särskilt vill jag understryka, vad som här från ett par håll framhållits, att man naturligtvis får ytterst noga pröva, att de juridiskt och tekniskt bildade krafterna i de centrala verken, som ha att utarbeta förslag till författningar, att granska sådana och i övrigt på många sätt uti sin ämbetsutövning direkt ingripa reglerande uti privata löntagares verksamhet, erhålla sådana löneförmåner att dugligt och erfaret folk kan förvärfvas för och bibehållas uti statstjänst.

Jag har liksom på känn, att riksdagen kommer att göra åtskilliga ändringar i nu utgående dyrtidstillägg, därför måste man, om man med verklig rättvisa skall kunna göra de avsedda nedsättningarna uti dyrtidsanslagen, sörja för, att man har den lönereglering, som redan är påbörjad, genomförd i så stor omfattning som möjligt. **Mina**

herrar, under riksdagarna 1917, 1918 och 1919 ha flera definitiva och provisoriska löne regleringar genomförts, varigenom statens utgifter ökats med omkring 100 miljoner kronor. På dessa 100 miljoner har sedan räknats det automatiska dyrtidstillägget dock med viss sänkning av procenttalet under innevarande år för kommunikationsverkens befattningshavare. När herrarna se de slutsummor, som statstjänstemännen ha i inkomst, så stå dessa icke i riktigt sammanhang med det allmänna talesättet, att statens tjänare endast erhållit halv kompensation eller $\frac{1}{3}$ kompensation av den verkliga lön de åtnjöt 1914. Om dessa löneökningar medräknas, så komma vi till ett annat resultat, procentiskt sett, vid en jämförelse mellan lönerna 1914 och lönerna, sådana de äro i dag. Men det finnes ett antal befattningshavare, vilkas löner icke undergått någon rubbning med undantag av ett mindre tillägg, och dessa komma i en ogynnsam ställning, om man utan noggrann prövning ger sig till att rubba på dyrtidstilläggen. Därför vill jag ha reglering gjord för största möjliga antal befattningshavare så fort som möjligt. Och jag vill säga till dem, som genom ett avslag på denna löne reglering tro sig kunna rädda våra statsfinanser, att de äro inne på ett oriktigt spår. Det är icke vid bestämmandet av de fasta lönerna, som statens finanser skola räddas. Jag vill däremot betona, att när frågan om dyrtidstilläggen togs upp till övervägande, då böra de statsfinansiella synpunkterna vederbörligen beaktas och jag måste för min del säga, att vi icke äro försvarade med att under tider, då tusentals och åter tusentals svenska medborgare på grund av omständigheter, som de icke rå för, sakna det nödvändigaste för dagen, att vi då giva dem, som ha ordinarie anställning hos staten, full kompensation samtidigt som de äga säkerhet mot arbetslöshet. Vi få naturligtvis i denna utomordentliga tid kräva, att alla var och en på sitt sätt bidra till, att man kan rida ut stormen, och vi måste bevilja avsevärda belopp för att igångsätta nödhjälpsarbete och, där så ej kan ske, lämna arbetslöshetsunderstöd.

Det finnes som jag förut betonat tillräcklig anledning att taga upp dessa frågor till grundlig omprövning, när dyrtidsspörsmålet skall behandlas.

Från dessa synpunkter ser jag hela denna fråga och skulle därför djupt beklaga, om riksdagens beslut skulle bliva ett avslag på det föreliggande förslaget. Det kommer då att gå på det sättet, att vi ännu en fyra eller fem år få leva i ett osäkerhetstillstånd, ty det är att märka, att nu efter 1919 års beslut för kommunikationsverken är maskineriet inriktat på en liknande reglering för andra grenar av statsförvaltningen. Skall nu detta arbete stoppas, så måste naturligtvis de kommittéer och kommissioner, som arbeta på att åstadkomma enhetlighet i lönesystemet, avkopplas, och då är jag rädd för, att ingen vet, var vi slutligen komma att hamna.

Jag ber därför, herr talman, att få yrka bifall till statsutskottets förslag.

Herr talmannen, som under herr Thorssons anförande återtagit ledningen av förhandlingarna, gav härpå ordet till

Ang.
löne reglering
för befatt-
ningshavare
vid stats-
departement
och centrala
ämbetsverk.
(Forts.)

Ang.
lönereglering
för befatt-
ningshavare
vid stats-
departement
och centrala
ämbetsverk.

(Forts.)

Herr Lindman, som yttrade: Herr talman! Jag skulle önska, att man vid behandlingen av denna fråga toge den sådan den i själva verket ligger och att man sökte undvika att begagna allt för starka ord — jag skulle vilja säga överord — för att få fram den ståndpunkt, som man vill företräda. Man kan förstå, att i en fråga som denna det kan finnas betänkligheter på ett eller annat håll och att var och en vill framhålla de synpunkter, som han lagt på saken och som han anser skulle leda till det bästa resultatet.

Det uttryck, som jag nyss fällde, drabbar naturligtvis icke den talare, som jag först åhörde och som talade mot detta förslag, nämligen herr Bengtsson i Norup. Mot honom vill jag endast erinra, att han reste upp rätt många hinder. Jag skulle vilja framhålla en liten liknelse. När jag i min ungdom gick i sjökrigsskolan, så fingo vi bland annat lära oss att rita olika slag av mark. Man fick med olika beteckningar rita upp åkerjord och ängsmark, och man fick även rita upp sådant, som betecknades som tuvig mark. Om herr Bengtsson i Norup varit med om detta, så tror jag, att han säkerligen fått ett mycket högt betyg i ritning av tuvig mark. Han sökte nämligen här få fram den ena tuvan efter den andra. Han kom t. ex. in på frågan om revisionssekreterarna, som utan tvivel är en mycket viktig fråga och beträffande vilken man kan erkänna, att den icke blivit löst på ett efter min uppfattning tillfredsställande sätt. Jag skall icke utveckla, varför jag anser detta, därför att detta redan skett från statsrådsbänken på ett sätt, som jag för min del måste gilla. Herr Bengtsson kom vidare in på frågan om andragradstjänstemännen — det var en annan tuva — och målade upp, huru oklokt det var att taga detta förslag, innan man rett ut, som man ju måste göra, huru man skulle förfara med dem, och på samma sätt gick han till väga med det ena efter det andra. Till sist, när han fått fram alla dessa tuvor, körde han ut med lasset, och så välte det. Han säger här: det är för mycket tuvor, det går icke att befara denna mark. Jag tycker för min del, att herr Bengtsson i Norup hade bort söka att i statsutskottet få bort tuvorna, så att man hade kunnat köra på en mark utan tuvor; han hade bort avlägsna dem, ty så stora äro de icke, att man icke med god vilja hade kunnat avlägsna dem.

Herr Bengtsson i Norup sade, att här måste man lägga grunden ordentligt, innan man bygger upp den ena våningen efter den andra på densamma. Ja, men här är grunden redan lagd, här är ett system skapat, och sedan gäller det att i detta system passa in de olika grupperna och graderna av tjänstemän. Om det då med denna utgångspunkt finnes någon grupp, beträffande vilken man nu icke fått full klarhet om, var den skall inpassas, så kan detta ske efteråt. Och det är just vad utskottet anser, att man kan göra. Och jag anser också, att förslag till inpassande av sådana befattningshavare, rörande vilka man icke fått full klarhet i detta avseende, kan uppgöras så, att det förelägges riksdagen om ett år. Sälunda menar jag, att det är oriktigt att framhålla, att man icke har grunden klar. Ty grunden är hela det stora lönesystem, som efter vad vi hört avser att

jämna ut för alla de olika ämbetsmannagrupperna en skala, i vilken de skola inpassas den ena efter den andra.

Även om jag kommer att göra mig skyldig till att upprepa vad som blivit sagt förut och senast av den föregående ärade talaren, så kan jag dock icke underlåta att här söka tydligt framhålla, vad saken i själva verket nu enligt min uppfattning gäller. Vi ha det för närvarande så ställt, att dessa ämbetsmän — ämbetsmännen i statsdepartementen och de centrala ämbetsverken — ha löner, som äro fastställda för rätt länge sedan, till vilka kommit lönetillägg, som ingå såsom en del av dem; dessutom ha de erhållit dyrtidstillägg. I stort sett utgör hälften lön och hälften dyrtidstillägg — jag säger i stort sett, ty det är ju olika för olika löner. Vad är det då man avser med detta förslag? Jo, man vill höja den fasta lönen något och i stället minska dyrtidstilläggen. Frågan gäller sålunda, om man genom denna ökning av den fasta lönen binder sig så, att man kommer upp till en löneskala, som är så pass kraftigt tilltagen, att den är alltför hög för de dåliga tider, som kunna komma. Jag har den uppfattningen, att så näppeligen kan vara fallet. Jag vill visst icke förneka, att min personliga åsikt är, att vi gå mycket svåra tider tillmötes, men jag tror likväl, att vi icke riskera vad jag nyss nämnde. Jag håller nämligen före, att den del av avlöningarna, som kvarstår i form av dyrtidstillägg, är tillräcklig att användas, om jag så får säga, för att möta ytterligare svårigheter och ytterligare prisfall.

Jag skall endast taga ett exempel — jag hämtar det ur den redogörelse, som ledamoten av lönereglerngskommittén herr Nilsson i Landeryd givit. Jag tänker på första gradens tjänstemän — de äro, som bekant, en stor grupp, revisorer och andra. Dessa ha för närvarande såsom högsta fasta lön 6,400 kronor, och de skulle enligt förslaget erhålla 7,668 kronor. Emellertid uppbära de nu av statsverket i lön och dyrtidstillägg 12,989 kronor, alltså sammanlagt ungefär 13,000 kronor. Tiderna skulle då enligt reservanternas mening kunna tänkas bli så svarta och mörka, att man skulle behöva reducera deras löner mer än från 13,000 kronor till 7,668 kronor! Jag menar, att det med denna skillnad mellan de båda nämnda siffrorna finnes möjlighet att följa med tidernas växlingar och nedbringa lönerna, och att man därför icke skall behöva röra på de fasta löner, som här äro föreslagna.

Jag har hört personer, som framställt det hela så, som om det här vore fråga om att i en bekymmersam och dålig tid företaga en löneroglering, en löneökning, och man har sagt, att tiderna icke äro sådana, att det går an att göra detta. Det kan emellertid alldeles icke sägas, att det förhåller sig på det sättet, ty som jag nyss sagt och som jag ytterligare en gång betonar: det är icke fråga om annat än att göra en mindre förskjutning mellan den fasta lönen och dyrtidstillägget.

Vidare ville jag säga några ord om frågans samband med lönerogleringen vid kommunikationsverken. Riksdagen har ju varit med om att reglera kommunikationsverkens löner för två år sedan. Nu vill man göra en liknande reglering på de områden, det här gäller.

Ang.
löneroglering
för befatt-
ningshavare
vid stats-
departement
och centrala
ämbetsverk.

(Forts.)

*Ang.
lönereglering
för befatt-
ningshavare
vid stats-
departement
och centrala
ämbetsverk.
(Forts.)*

Såsom här förut omnämnts, omfattade regleringen av år 1919 33,000 civila tjänstemän, under det att nu avses en reglering blott för 10,000. Mina herrar! Om en enskild arbetsgivare skulle förfara så, som de önska, vilka här tala mot förslaget, tror jag icke han skulle vinna några vidare sympatier bland sina anställda. Man skulle då ge vissa förmåner åt en grupp men förmena samma förmåner åt en annan grupp! Herrarna kunna ju tänka sig in i, huru otillfredsställande det är att förfara på detta sätt, och huru orättvist det behandlingssätt måste kännas, som tjänstemännen i så fall skulle bliva utsatta för. De äro ju statens tjänstemän allihop — varför skall då den ena av riksdagen behandlas annorlunda än den andre? Det synes mig, som om tjänstemännen verkligen i ganska hög grad hade rätt att begära, att här skapas en viss likformighet för alla.

För min egen del, herr talman, har jag uti olika ämbetsställningar haft mycket att göra med statens tjänstemän. Och jag skulle såsom en generell regel kunna säga, att vi ha en kår av tjänstemän, som utmärka sig för en mycket stor lojalitet. I denna kår kunna vi naturligtvis finna sådana, som äro mindre arbetsamma och mindre dugliga än andra — sådant förekommer ju överallt — men över lag står dock statstjänarnas lojalitet och plikt känsla över varje tvivel. Det är av oerhört värde för den svenska staten, att det har funnits sådana traditioner bland våra ämbetsmän, och att de alltjämt finnas. Men man må å andra sidan icke förmena tjänstemännen, att de göra sina reflektioner och att de tänka på, hurusom den dyrtid, i vilken vi leva, har gått ganska hårt ut särskilt över dem. Det dröjde ganska länge innan dyrtidstilläggen kommo, och när de kommo, voro de lågt tilltagna. Under tiden ha tjänstemännen fått leva i svårigheter och bekymmer. Det finns mångfaldiga ämbetsmannafamiljer, som icke blott fått draga in på staten — det må ju vara en sak — utan som kommit i trångmål genom skuldsättning och eljes. Det bör sålunda enligt min uppfattning vara en angelägen sak för de svenska statsmakterna att se till, att de, som äro statens tjänstemän, verkligen tillgodoses så, att icke missnöje och missmod sprida sig i deras leder, ty detta har sannerligen svenska staten icke någon nytta eller tillfredsställelse av.

Med det föreliggande löneregleringsförslaget följer nu bland annat en för statstjänstemännen mycket viktig fördel, nämligen att pensionsförhållandena förbättras. Och det bör ju icke förbises, att ämbetsmännen genom denna löneökning få större trygghet både för den nuvarande tiden och även för framtiden, när de en gång bli pensionärer.

Vi begära av tjänstemännen, att de alltjämt skola utgöra en kår sådan som den förut varit, och vi begära ökat arbete, vilket ju även kräves enligt detta förslag. Ja, vi gå än längre. Vi ha såsom ett livligt önskemål framställt — det gjordes särskilt förra året av mig och andra — att man skulle bemöda sig om att icke alltför mycket utvidga ämbetsmannakåren utan i stället iakttaga en begränsning härvidlag. Men uppställer man dessa krav, är det naturligtvis än

angelägnare att sörja för, att tjänstemännens löneförhållanden bliva någorlunda väl ordnade.

Ja, herr talman, jag skall inte gå in på några detaljer. Naturligtvis skulle man kunna göra sina anmärkningar i både det ena och det andra avseendet, men jag skall helt och hållet underlåta detta. Jag vill nämligen se saken i stort. Här föreligger ett helt, stort förslag, vari det naturligtvis sedermera finns möjlighet att göra sådana ändringar, om vilka utskottet talar. Jag instämmer med den förre ärade talaren däri, att jag för min del skulle beklaga, om riksdagen nu avslope detsamma. Jag tror, att det skulle vara oklokt, om den så förföre. Därför, herr talman, slutar jag med att yrka bifall till statsutskottets hemställan.

Ang.
löne reglering
för befattningshavare
vid stats-
departement
och centrala
ämbetsverk.

(Forts.)

Med herr Lindman förenade sig herrar *Sommelius, Thore, Lithander* och *Björkman* i Norrköping.

Vidare anförde:

Herr *Jansson* i Falun: Herr talman, mina herrar! Här har nu sagts så mycket i denna sak, att det finnes föga att tillägga. Det var dock ett par synpunkter jag ville framhålla. Jag skall därvid helt enkelt inskränka mig till att bemöta ett par antydningar, som gjordes av den förste ärade talaren på Stockholmsbanken.

Han gjorde gällande, att tjänstemännen enligt detta förslag icke skulle få någon kompensation för den sjunde arbetstimmen på dagen. Det är emellertid tydligt att han då helt och hållet förbisåg de fördelar, som det föreliggande förslaget medför för statstjänarna bl. a. genom bättre pensionsförhållanden och kortare »intervaller» för ålderstilläggen, så att dessa kunna inträda redan efter tre år. Detta är dock fördelar, som man icke helt får lämna åsido.

Vidare riktade talaren sin kritik däremot, att såväl Kungl. Maj:t som utskottet underlåtit att föreslå de förmåner åt statstjänarna, som nu gälla beträffande de i kommunikationsverken anställda, nämligen fri sjukvård för resp. tjänstemän. Det råder dock en skillnad mellan dessa olika slag av befattningshavare, och jag tror, att det finnes goda skäl att i denna fråga följa utskottets förslag, som ju också ansluter sig till Kungl. Maj:ts uppfattning. Om det också förhåller sig så, att det inom kommunikationsverken finnes en del tjänstemän, som sitta på kontor så att säga, äro sekreterare eller dylikt, och icke ha sin tjänstgöring utomhus, men likväl fått del av ifrågasvarande förmåner, är detta något, som man nu icke kan hjälpa. Lika fullt kan man icke säga annat, än att de, som ha sin tjänstgöring förlagd t. ex. ute på linjerna, dock äro mera berättigade att åtnjuta fri sjukvård än de tjänstemän, som ha sin verksamhet inomhus. Det är min uppfattning av saken. De förra äro ju på grund av tjänstgöringens art lättare i tillfälle att bliva urståndsatta att fullgöra sitt arbete, utan att dock ett direkt olycksfall behöver föreligga. Därför, menar jag, finnes det starka skäl att här gå försiktigare fram än när det gäller kommunikationsverken.

*Ang.
lönerreglering
för befatt-
ningshavare
vid stats-
departement
och centrala
ämbetsverk.*

(Forts.)

Sedan har det även riktats anmärkningar mot utskottets förslag i fråga om placeringen av andra gradens tjänstemän. Det är dock synnerligen svårt för statsutskottet att här gå utöver vad lönerregleringskommittén föreslagit. Det fanns i själva verket ingen möjlighet att följa de riktlinjef, som Kungl. Maj:t dragit upp, utan man ansåg det absolut nödvändigt att hålla sig inom den ram. lönerregleringskommittén angivit. Naturligtvis kan förhållandet vara det, att en eller annan av dessa andra gradens tjänstemän kan påvisa, att han verkligen är befogad att få den högre lönen — det vill jag visst icke bestrida. Men detta är ju i så fall något, som får särskilt prövas, vilket utskottet också påpekat. Och det är väl icke så farligt, om dessa tjänstemän få stå kvar i den lägre lönegraden ett år t. ex. för att sedan komma till sin rätt efter den detaljgranskning, som inom resp. ämbetsverk skall förekomma beträffande dessa frågor.

Jag anser icke, att man behöver stjälpas förslaget därför att det icke i allt blir precis på håret riktigt. Förresten: hur skall man kunna göra alla till lags i sådana här fall? Alltid finns det någon som säger: mitt arbete är mera kvalificerat än de andras och följaktligen bör jag komma upp i en högre löneskala än de. Jag tror, att man icke får vara så förskräckligt finkänslig i dessa frågor.

Det har vidare av herr justitieministern framhållits, att det avslagsyrkande, som utskottet framställt beträffande regeringens förslag om revisionssekreterarnas avlöning, vilade på felaktiga grunder och att den rätta vägen hade varit att kompensera dessa revisionssekreterare med arvoden. Jag skall inte inlåta mig i en debatt eller diskussion med herr justitieministern om den saken, men jag vill endast påpeka, till vilka konsekvenser detta lönetekniskt skulle komma att leda. Vi kunna vara övertygade därom, att det blir icke dessa revisionssekreterare enbart som komma att säga, att de på detta sätt utanför lönen skola ha ett arvode, utan det blir många fler som komma att förebringa skäl för och med stort fog driva samma påstående. Det är därför, som man från utskottets sida ansett, att man här ger sig ut på gungfly, så att säga, där man får mycket svårt att säga var man kan komma att stanna. Är det nu så, att dessa tjänstemän bli satta för lågt i förhållande till andra, då är det väl i alla fall mycket bättre att rent av inrätta en ny lönegrupp eller löneklass, än att man går in för att utmäta särskilt arvode ovanpå den reglerade lönen. Det är ur den synpunkten, som utskottet sett denna sak, och det är därför som jag för min del är mycket angelägen om, att kammarens ledamöter ville beakta de vittgående konsekvenser, som ett bifall till Kungl. Maj:ts förslag i detta fall skulle innebära. Det är också detta som innehålles i den Swartz'ska reservationen.

Vidare är det en annan sak i sistnämnda reservation, som är betänklig och som påpekades av lönerregleringskommitténs ledamot herr Nilsson i Linnäs och som jag ber att få understryka, och det är frågan om sådana tjänstemän, som vilja kvarstå på den gamla staten, men fortfarande skola bibehålla den tillfälliga löneförbätt-

ringen. Detta är också en sak som är synnerligen svår och vanskelig att tillämpa i praktiken, och jag tror, att den kommer att försvåra regleringen i framtiden. Därför synes det mig vara det klokaste vi kunna göra jämväl med hänsyn härtill att bifalla Kungl. Maj:ts proposition.

Gentemot rena avslagsyrkare skall jag endast be att få säga ett par ord. Det kanske synes märkvärdigt att jag, som är socialdemokrat och arbetarerepresentant, är med om att höja lönerna för statstjänare, samtidigt som lönerna i privat drift tendera att falla. Nu ligger emellertid saken så, att här är icke fråga om en direkt löneförhöjning — jag har icke sett saken så — utan det är fråga om en reglering av löneförhållandena olika statstjänare emellan, en reglering som förut verkställts beträffande kommunikationsverken. Då böra även de centrala verken ha enligt mitt förmenande rätt att få sina löneförhållanden reglerade. Vi ha, såsom förut många gånger framhållits i debatten, just dessa dyrtidstillägg, som bestämma slutavlöningen och i fråga om vilka man har tillfälle att verkställa en reglering efter prisläget. Men jag anser ej, att man bör reglera de fasta lönerna efter prisförhållandena. Jag tror icke det finnes någon i denna kammare, som är av den meningen, att prisfallen skola bli så våldsamma, att de skola komma ned till 40, 50 procent under de nuvarande lönerna. Detta betvivlar jag högeligen, åtminstone när det gäller personer, som äro hänvisade till att köpa livsförnödenheter av detaljhandlare och som därför väl aldrig lära komma i åtnjutande av de stora prisfall, som en del påstå ha inträtt, när det gäller partipriser, utan dessa få betala de högre prisen.

Jag har sålunda för min del funnit, att här är ett mycket försiktigt och väl grundat förslag, som ligger före, och jag har därför ansett mig tryggt och utan att vara rädd för kommande konsekvenser kunna ansluta mig till detsamma. Jag ber därför, herr talman, att på grund av vad jag nu anfört och även vad som anförts av dels herr Thorsson och dels herr Nilsson i Linnås få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Starbäck: Herr talman, mina herrar! Såsom under-tecknare av några av de motioner, som statsutskottet haft att behandla i denna fråga, så borde jag måhända ha ägnat någon uppmärksamhet åt dessa och på samma gång väl uttalat skälen varför jag sympatiserar med den reservation, som kallas den Swartzska. Jag anser emellertid ett sådant tillvägagångssätt rätt så onödigt och enbart tidsödande, varför jag skall tillåta mig att med några ord få belysa frågan i stort, varvid jag, såsom rätt naturligt är, vill se saken historiskt.

Herr talmannen torde nog liksom flera av kammarens äldre medlemmar erinra sig ett yttrande, som fälldes under det första decenniet av detta århundrade om riksdagen, att den egentligen ur-artat till att icke bli annat än en löneruleringskommitté. Och alla skola veta, att det arbete som nedlagts här i riksdagen, trots alla de heta strider om författningsfrågorna som då pågingo med

Ang.
lönereglering
för befatt-
ningshavare
vid stats-
departement
och centrala
ämbetsverk.

(Forts.)

höga vågor, det ägnades i mycket stor utsträckning och kanske till största delen, om man tänker på tiden, just på löneregleringsfrågorna. Det var den ena missnöjda ämbetsmannakåren efter den andra som anmälde: varför skola vi stå och vänta, varför tager icke löneregleringskommittén av 1902 uti med oss nu, varför tager den andra före oss o. s. v. Det var ett ideligt surr och en känsla av att ingen människa egentligen visste, när hans tur skulle komma, som gjorde att alla lönefrågor i riksdagen, både de som rörde de centrala ämbetsverken och de som rörde kommunikationsverken, alltid väckte en ytterst obehaglig känsla hos dem som sysslade med dessa frågor. Ur detta, jag vill säga något kaotiska och för vederbörande som det gällde föga rättvisa tillstånd växte så småningom fram ett krav, som nu tagit mandom, kravet på att få en gemensam löneskala för alla statens verk. Det växte icke fram ur 1902 års löne-regleringskommitté, ja, jag tror till och med att det fanns ett visst motstånd därifrån, utan från kommunikationsverken. Och därför blev följden den, att det var dessa verk, som först fingo en sådan systematisk ordning som riksdagen antog 1919. Jag skulle vilja uttala den förmodan, att om någon en gång kommer att skriva löne-regleringarnas historia i vårt land, så kommer en epok utan tvivel att begränsas av löneregleringskommitténs, den stora lönereglerings-kommitténs tillkomst 1902 och säkerligen året 1921, ifall riksdagen i dag antager det förslag som nu ligger före. Ty detta betecknar i så fall slutet på striderna mellan kommunikationsverken å ena sidan och de centrala ämbetsverken å andra sidan, och för det andra en stabilisering av löneregleringsvirkvarret, som måste anses vara en oerhörd stor vinst. Och det är alldeles märkvärdigt — jag måste för min del också betona det — det är alldeles märkvärdigt, att man icke vill se på denna sak så som den egentligen är, att det är icke en fråga om löneförhöjning utan fråga om att avväga för tillfället om arvoden skola vara av avlönings eller dyrtidstilläggs natur. Och i själva verket är det ju endast ett tillrättaläggande av grunderna för avlöningarna för de centrala ämbetsverken liksom förut för kommunikationsverken. Låt detta vara detta.

Nu säger herr Bengtsson i Norup, att när vi funnit att vi lagt grunden 1919 fel, så måste vi rätta till den, innan det blir för sent. Sålunda är det herr Bengtssons i Norup mening, att under den följd av år som kommer efter denna riksdag, då vi återigen enligt hans mening böra få en massa löneregleringsfrågor före, vi då icke blott skola syssla med dessa fortfarande i samma ovisshetens tecken som under de gångna decennierna, utan därtill vara nödsakade att klara den frågan, om den grund som lades 1919 var riktig eller icke. Det blir således ett nytt svävande element som tillkommer, ägnat att ytterligare förbittra ställningen och förpina stämningen hos dem det vederbör. Jag kan verkligen icke tro att denna kammare skulle vara hågad att gå med på en sådan åtgärd. Det är således den för mig avgörande synpunkten i detta fall, och herrarna skola icke tro, att det är endast rena tjänstemannasynpunkter, som man lägger på

denna fråga då man talar för den, om det ju också är givet att man må ha rättighet att tala i egen sak då man representerar en kår.

Herr Bengtsson i Norup sade i avseende å andra gradens tjänstemän, dessa, om vilka det är tal att sätta dem i 17:e, 16:e eller 15:e klassen, att han kunde så väl sätta sig in i, vilket missnöje som skulle uppstå hos dessa tjänstemän, vare sig Kungl. Maj:ts förslag gick igenom — jag förmodar han menade: framför allt om detta förslag gick igenom — eller om utskottets förslag bleve antaget. Det missnöjet hade herr Bengtsson i Norup lätt att sätta sig in i. Då förmodar jag, att min ärade gamle vän även mycket lätt skall sätta sig in i den misstämning och det missnöje, som skulle uppstå hos alla de grupper av tjänstemän som det här gäller, om riksdagen i dag bifölle reservanternas förslag. Det vore verkligen anledning till en misstämning hos dessa stora kårer, som han finge mycket svårt att förklara bort. Ty vad veta vi i denna stund om hur statsutskottet skall lägga frågan om dyrtidstillägg, när den saken kommer före, eller hur riksdagen skall komma att ställa sig till detta. Nej, här är intet annat än att infria det löfte om rättvisa, som ligger inneslutet i riksdagens beslut 1919.

Och vad är det nu som skall vägas mot vartannat? Å ena sidan, mina herrar, ha vi dessa stora ämbetsmannakårer, vilka herr Thorsson i sitt utomordentligt starka anförande enligt min mening fullt riktigt förklarade som de mest kvalificerade tjänstemännen i vårt land, å ena sidan ha vi deras krav på att få sina intressen tillgodosedda, vi ha att försöka skapa arbetsro och arbetsglädje för dessa för landet särdeles viktiga ämbetsmannagrupper. Det är vad vi vinna, om utskottets förslag går igenom, och vi vinna dessutom en timmes arbetstid till per dag. Mot detta står måhända å andra sidan en ökad utgift av som samliga säga mellan 2—3 miljoner, men som andra, till exempel herr Nilsson i Linnås, vilken är medlem av löneregreringskommittén och medlem av statsutskottsmajoriteten förmenar uppgå till 1 ½ miljon. Detta är vad som står emot vartannat — låt oss säga 3 miljoner, jag skall icke alls vara rädd för den summan, om det gäller en jämförelse med vad man vinner. Ty vad innebär denna arbetstid, denna ökade arbetstid på 7 timmar? Jo, den kan innebära mycket mera, än vad vi i detta ögonblick kunna se, men den är dock en mera vägbar vinst än den stämning av arbetsglädje som jag talade om. Vi ha här från mitt parti framlagt en motion angående kommittéväsendet. Vi ha, tror jag, här i kammaren en allmänt utbredd uppfattning av att kommittéväsendet blivit för dyrbart, att det vore lyckligt, om inom ämbetsverken själva utredningar skulle kunna ske allt mer och mer. Därigenom skulle stora summor kunna sparas in för statsverket. Nåväl, ge oss dessa sju timmar, så öka ni möjligheterna för utredningar inom ämbetsverken. Jag tror ej det går an att säga något emot det resonemanget.

Herr talman! Det skulle naturligtvis vara mycket lätt att ganska länge uppehålla sig vid de olika synpunkterna med avseende på denna fråga, men jag skall ej upptaga tiden längre — måhända kan

*Ang.
löneregrering
för befatt-
ningshavare
vid stats-
departement
och centrala
ämbetsverk.
(Forts.)*

Ang.
lönereglering
för befatt-
ningshavare
vid stats-
departement
och centrala
ämbetsverk.

(Forts.)

något anförande ge anledning till replik — utan redan nu sluta med att anhålla om bifall till statsutskottets förslag.

Herr Kristensson: Under den tid, jag haft tillfälle deltaga i statsrevisionens arbete och alltså på nära håll kunnat i viss mån ingå i bedömande och granskning av de svenska statstjänstemännens arbete, har jag för min del fått ett starkt intryck av vilken arbetsamhet, vilken flit och vilken omtanke, som verkligen på det hållet finnes, och svenska staten är att gratulera till att i stort sett ha en sådan ämbetsmannakår. Jag vill därför begagna tillfället att här taga denna kår i försvar gent emot dess representant, som nyss hade ordet. Herr Blocks tillvaro i denna kammare får tagas för vad den är, en kristidsföreteelse, varför den föreliggande frågan i dag kan ses oberoende därav.

Då jag övergår till den föreliggande löneregleringsfrågan, måste jag säga, att jag icke på flera år varit så ytterligt tveksam om, hur man skulle ställa sig, som i detta fall. Å ena sidan tala de skäl herr Starbäck nyss anförde och många andra för ett bifall till statsutskottets förslag, men å andra sidan kan man icke sluta ögonen för, att en hel del ekonomiska skäl dock tala för, att man här ändå bör vila litet på hanen. Här föreligger i dag ingen kostnadsberäkning för vad löneregleringen ådrager vid genomförande på alla kårer och stater. Det har framlagts en gång förut för riksdagen en proposition, där icke heller någon kostnadsberäkning förefanns och den gången icke ens för dem, det gällde. Jag skall tillåta mig med några ord vidröra ett beslut från föregående riksdag. Det kom till det utskott, som jag sitter i, en stor proposition om pensionsreglering för kommunikationsverkens hela personal. Vi hade i utskottet en föredragande, jag hade icke varit i tillfälle att läsa propositionen förut, men fann dels under föredragets lopp, dels då jag läste propositionen, att det icke fanns några uppgifter om vad det hela skulle kosta. Jag trodde, att det sänts till riksdagen en fullständig proposition, där ekonomiska kalkyler vore framlagda. Det befanns emellertid, att några sådana icke remitterats till det utskott jag tillhörde. Jag ringde till statsutskottet och hörde efter, om man där fått några beräkningar, och ställde samma fråga till riksdagens kansli men fick nekande svar. Jag ringde till vederbörande statssekreterare, men han hade aldrig hört talas om saken. Den Ekman-ska kommitténs sekreterare förklarade, att kommittén icke hade gjort några beräkningar. Jag ringde då till kommunikationsverkens alla byråchefer och frågade: vad kostar förslaget i merutgift för ert verk för nästa år? Det visste de icke, och det skulle taga ett par månader att räkna ut det. Sedermera skulle jag deltaga i arbetet inom kommunalskatteutskottet och kunde därför icke närmare följa ärendets handläggning. Det förelåg enligt min uppfattning mycket starka skäl å ena sidan för att taga propositionen, men å andra sidan förefanns det också betänkligheter häremot. Under sådana förhållanden ville jag icke i kammaren uppträda emot förslaget.

Nu föreligger i dag icke någon utredning om vad de nya prin-

ciperna komma att kosta, hur stort kapital, som behövs, om man ser saken försäkringstekniskt, om det blir större eller mindre som sedermera skall förräntas, eller om det blir ett mindre belopp på grund av att dessa nya löneprinciper, som innehållas i 1919 års beslut, skola tillämpas inom hela statsförvaltningen. Det lilla exempel jag nyss anfört borde mana till att vänta litet, tills vi få se en statistik över vad det verkligen kostar. Jag tror, att man redan nu kan säga, att det är icke bara på nu ifrågavarande område, utan det är också på flera andra områden, som förslaget drar med sig åtskilliga ekonomiska konsekvenser, som göra det önskligt, att man verkligen får en fullständig utredning av kostnaderna, innan man fattar ett avgörande beslut.

Så är det en sak till. Jag är medveten om och förstår betydelsen av ett enhetligt lönesystem och enhetliga grunder, men jag är icke lika övertygad om, att den saken vinnes med det föreliggande förslaget. Vi få visserligen 20 lönegrader, men jag tror, att herrarna kunna vara förvissade om, att det för framtiden blir en stor strid därom, huruvida de olika befattningshavarna skola placeras i den, eller den lönegraden. Vi komma icke ifrån lönereglerningsfrågorna, utan det blir ett reglerande för framtiden i alla fall i fråga om de olika pinnhålén på lönestegen.

Med hänsyn vidare till den tid, som vi leva i, och då man är tveksam, huruvida grunden från början var riktigt lagd — det har dock visat sig, att de ekonomiska beräkningar, som den Ekmanska kommittén gjorde upp, i stort sett icke hållit streck i verkligheten utan blivit överskridna — förefaller det mig, som om vi utan någon stor och nämnvärd risk skulle kunna för i år gå med reservanterna, som yrkat avslag tills vidare, så att frågan får ligga till sig och vi få erfarenhet från den redan föreliggande lönereglerningen för kommunikationsverken. Det torde icke vara omöjligt, att därigenom vinnas resultat, som det både för statsverket och för vederbörande tjänstemannakårer kan vara av värde, att de bli beaktade, då denna fråga skall slutligt avgöras.

Jag ber alltså, herr talman, att få yrka bifall till den av herr Kvarnzelius m. fl. avgivna reservationen.

Herr Hederstierna: Vi ha kommit så långt på dagen, att jag tror, att vi återstående talare böra kunna komma överens om att avfatta våra anföranden så kort som möjligt. Det torde icke vara mycket att tillägga utöver vad som blivit sagt — det gäller även vad jag vill säga. Dock ber jag att med hänsyn till vad den senaste ärade talaren framhöll få säga, att här icke precis är fråga om några kostnadsberäkningar, ty kostnaderna skulle bli desamma som nu på det hela taget, utan frågan gäller, om vi skola öka på lönerna eller behålla dyrtidstilläggen. Allra minst lär det bli fråga om milliarder: Det är väl som ordförande i bankoutskottet talaren rör sig med så stora summor.

Vad jag vill säga är grundat på den erfarenhet, som jag under en lång ämbetsmannabana vunnit om vissa befattningar. Jag har

Ang.
lönereglerning
för befatt-
ningshavare
vid stats-
departement
och centrala
ämbetsverk.

(Forts.)

*Ang.
lönereglering
för befatt-
ningshavare
vid stats-
departement
och centrala
ämbetsverk.*

(Forts.)

jämte herr Eliel Löfgren motionerat om, att man skulle sätta justitieråd och regeringsråd i en högre löneklass än som här blivit föreslaget, då de föga skilja sig från cheferna för centrala ämbetsverk. Skälen varför man bör göra det äro klart framhållna av chefen för justitiedepartementet, och jag skall icke vidare uppehålla mig vid dem. Jag ber dock få inpränta vikten av att högsta domstolen och regeringsrätten få de allra mest kvalificerade personer såsom ledamöter. Det är ett statsintresse av allra högsta art, ett statsintresse, som hittills kunnat tillgodoses, men upprätthåller man icke principen, att justitieråd och regeringsråd skola avlönas högt, löper staten fara att icke få de bästa personer på dessa viktiga platser. Varför jag icke uppehåller mig mera vid denna fråga är emellertid, att, såvitt jag kan läsa statsutskottets utlåtande, däri gjorts en utfästelse. Statsutskottet är känt för försiktighet, men när utskottet avfattar ett utlåtande så, som det gjort i denna fråga, har utskottet givit ett löfte, att när Kungl. Maj:t i sammanhang med pensionsfrågorna, vilka jag antar framläggas nästa år, kommer med ett förslag om förhöjda löner för justitieråd och regeringsråd, så är statsutskottet färdigt att tillstyrka ett sådant förslag. Med hänsyn till det löfte, som sålunda är givet, har jag icke anledning att vidare uppehålla mig vid denna fråga.

Nästa fråga gäller en tvist mellan löneregleringskommittén och Kungl. Maj:t, huruvida expeditionscheferna böra tillsättas som hittills på förordnande eller med fullmakt. Kommittén har ansett det senare böra ske, medan Kungl. Maj:t däremot vill ha det som det är. För egen del vill jag säga, att då numera efter statssekreterare-tjänsternas inrättande tillskapats ett förhållande, som gör att samarbetet mellan departementschefen och det underlydande departementet bör kunna bli av den mest angenäma art, då departementschefen tydligen kan välja den statssekreterare han önskar, så finns icke längre något behov som i forna tider, när det bara fanns expeditionschefer, att tillsätta dessa tjänster endast på förordnande. Expeditionscheferna böra representera det stadigvarande och permanenta ledet i departementsarbetet, och vid sådant förhållande förefinnes icke mera någon anledning att behålla dem på den alltför ovissa plats, som enbart ett förordnande innebär. Jag tror därför, att det är synnerligen önskvärt att förse expeditionscheferna med fullmakt.

Sedan kommer jag till frågan om andra gradens tjänster, där meningarna också äro delade. Det har redan av chefen för ekle-siastikdepartementet framhållits, av vilken vikt det är att på dessa platser ha fullt kvalificerat folk. Andra gradens tjänster spela en synnerligen viktig roll i statsförvaltningen, och det är ett statsintresse, att de bli väl avlönade.

Om vi övergå till frågan om revisionssekreterarna, har av chefen för justitiedepartementet varmt förordats, att de måtte få det tillägg, varom i propositionen hemställles. Jag vill av egen erfarenhet nämna, att det redan under min statsrådstitid var synnerligen svårt att förmå folk att gå till justitierevisionen. Det är emellertid

mycket viktiga befattningar det här gäller, och för högsta domstolens arbete är det alldeles nödvändigt, att där sitta de mest kvalificerade personer. Avlönar man dem icke ordentligt, avsäga de sig och stanna kvar i hovrätten. Det var redan för tio år sedan svårighet att rekrytera justitierevisionen, och tar man bort det föreslagna arvodet, är det klart, att svårigheterna ökas. Den lockelse, som förut låg däri, att revisionssekreterareplatserna voro trappsteg till erhållande av stora domsagor, har numera upphört efter den nya löneregleringen för domhavande, och det ligger därför vikt uppå att ge en tillräckligt hög avlöning åt revisionssekreterarna.

Slutligen vill jag säga, att det finns goda skäl för herr O. U. B. Olssons reservation, att förste bibliotekskonsulenten och förste bibliotekarierna erhålla samma lön som intendenterna och antikvarierna. d. v. s. att de sättas i sextonde lönegraden.

Med hänsyn till vad jag nu i korthet anfört ber jag, herr talman, att få yrka bifall dels till den av herr Swartz m. fl. avgivna reservationen och dels till herr O. U. B. Olssons reservation.

Herr L ö f g r e n i Stockholm: Herr talman! Efter det anförande, som nyss hölls, kan jag för närvarande inskränka mig till att i anslutning till de synpunkter, som framförts av den siste ärade talaren, hemställa om bifall till utskottets förslag, med de ändringar och tillägg, som påkallas i herrar Swartz' och O. U. B. Olssons reservationer.

Herr O s b e r g: Herr talman, mina herrar! Jag begärde ordet närmast därför, att jag står upptagen bland reservanternas i denna fråga. Jag har icke reserverat mig därför, att jag missunnar stats-tjänarna en nöjaktig inkomst, utan det har skett därför att jag i likhet med en del föregående ärade talare ansett, att tidsläget nu icke är lämpligt för en sådan lönereglering som denna. Jag kan visserligen icke undra över, att statstjänarna här i kammaren så varmt talat för utskottets förslag — det är ju helt naturligt — och jag kan därför icke heller alltför våldsamt rikta mig mot den tankegång, som de hysa.

Jag tror, att olyckan ligger däri, att vi reglerade lönerna för kommunikationsverkens tjänstemän år 1919. Detta skulle vi verkligen inte gjort, förrän man hade kunnat något så när avgöra, hur framtiden kom att gestalta sig. Det var en viss yrsel, som besjälade oss litet var, vi trodde att de gyllene tiderna skulle fortfara längre än de faktiskt gjort. Jag har förut icke sett alltför mörkt på läget, men nu får jag verkligen lov att erkänna, att det förefaller mig, som om mycket tyder på, att konjunkturerna komma att gå ned långt snabbare än vi tidigare kunnat tänka oss.

I statsutskottet och dess fjärde avdelning har man haft ett eklatant tillfälle att studera, hur förhållandena härvidlag gestaltat sig. Jag vill bara taga ett exempel.

Som herrarna veta, anslogo vi för någon tid sedan i riksdagen medel till inköp av elektriska lok, till ett visst angivet antal. Den

Ang.
lönereglering
för befatt-
ningshavare
vid stats-
departement
och centrala
ämbetsverk.

(Forts.)

*Ang.
lönereglering
för befatt-
ningshavare
vid stats-
departement
och centrala
ämbetsverk.
(Forts.)*

summa, som beviljades, räckte emellertid icke till, och nu kommer järnvägsstyrelsen och fordrar att få beloppet kompletterat. Jag tilllät mig då fråga föredraganden i avdelningen var loken köpts. Jag fick det beskedet, att de huvudsakligen anskaffats från Tyskland; en mindre beställning hade dock kommit till på det sättet, att en svensk och en tysk firma delat upp arbetet, och slutligen hade ett par lok köpts direkt från en svensk firma. Jag sporde då, hur det ställde sig med prisen, och den ärade byråchefen upplyste, att de som beställts från Tyskland kostade 2,86 kronor per kg, fritt levererade i Sverige, de som voro av blandad, dels tysk och dels svensk, fabrikation, kostade 3,58 kronor per kg. och de, som tillverkats i Sverige, 4,29 kronor per kg.

Med kännedom om den tyska kurs, som för närvarande råder, måste man fråga sig, hur det i framtiden härvid skall komma att utveckla sig. Det är icke troligt, att de länder, som varit Tysklands fiender, komma att hjälpa upp den tyska valutan, utan skall detta ske, få nog de skandinaviska länderna göra det genom så stora beställningar, att de tyska valutaförhållandena därigenom förbättras. Men när detta skett, mina herrar, är vår industri ruinerad. Och om vi inte ha någon bärande industri, är det helt naturligt, att vi icke kunna få avsättning för våra produkter, våra livsförnödenheter t. ex., till pris, som skulle gälla ifall vi hade en köpstark industribefolkning. Det är dock den, som hjälpt till att bära upp det hela. Jag tror, att våra affärsdrivande verk i alltför stor utsträckning vända sig till främmande länder för inköp av sin materiel, och det finns icke något som tyder på, att man skall komma att taga avstånd från det system, man hittills slagit in på.

Herr Thorsson yttrade, att han tror inte, att tiderna komma att gestalta sig så, att det skall bli möjligt sänka de löner, som äro reglerade; ja, man kan ju tänka hur som helst, för min ringa del skulle jag se med stor ledsnad, om vi vore nödtvungna att sänka de redan fastställda lönerna för denna kategori av statstjänare. Det är mycket som tyder på, att det kommer att bli sämre för hela denna kategori, och kommer faktiskt förhållandet att bli sådant, att det hela går ner, så bli vi naturligtvis tvungna att röra vid även deras inkomster, det är ju självklart.

Herr statsrådet Bergqvist talade också om att statstjänarna önskade mera stadga beträffande sina inkomster. Ja, det kan jag trösta det ärade statsrådet med, att det finnes väl ingen kategori, som har mera stadga i vad de ha att vänta än just statstjänarna. De ha ju reda på när året börjar, hur stora deras inkomster komma att bli under året, under det andra kategorier av folk däremot, såsom industriidkare, jordbrukare etc. inte veta, när året börjar, om de få någon inkomst alls, så att ett sådant argument tror jag ej det ringaste håller streck.

Det hela är icke så enkelt, som många av herrarna kanske tro, så att man får lov att taga detta spörsmål allt för lätt. Jag tror därför, att vi göra klokt i att se tiden an ett år framåt för att då kunna bedöma hur det gestaltar sig. Jag kan försäkra herrarna, att

därest jag vid det tillfället sitter här och mina farhågor befinnas obefogade, skall jag icke spjarna emot att statstjänarna få sin lön reglerad.

Vid alla förslag, som röra statstjänarna, talas så mycket om den ökade arbetstiden. Ja, jag tror icke alls, att det är för mycket heller; men jag tror, att vi kunde göra besparingar på hela detta område. Ty om man går och ser efter i verken, märker man, hur de arbeta med alla sina märkvärdiga metoder — se t. ex. när de skicka ut förfrågningar, se på deras fastställda formulär. Här kunde förenklas betydligt, och svenska folket skulle vara nöjt med om så skedde. Vi komma nog också till den dag, då man måste börja göra besparingar på det området, och det är icke annat än lämpligt att vidtaga sådana åtgärder.

Jag funderade verkligen på, hur herr Lindman kunde tala så som han gjorde i sitt anförande. Han brukar vanligen stå och tala om sparsamhet; något sådant var dock nu främmande för honom. Han talade i stället om målarkonsten och hur den framställde sig för honom samt hur skicklig herr Bengtsson i Norup var i det fallet. Om jag uppfattat herr Lindman rätt, så har jag också funnit honom vara en skicklig målarmästare, när så behövs och det faller i smaken. Han kan också måla tuvig mark, det är jag förvissad om med den kännedom om honom vi ha litet var, men i dag passar icke tuvig mark, i dag vill han ha framför sig en jämn och solig äng.

Det är som sagt de skäl, vilka jag nu framfört, som gjort mig betänksam för att vi nu på själva höjdpunkten av den ekonomiska krisen skola fastställa dessa lönesatser. Jag tror, att statstjänarna skulle känna sig mera belättna, om de komme att tänka mera nyktert på dessa förhållanden, så att man kunde ernå något så när stabilitet från början och därmed ha någon säker grund att bygga på. Jag tror verkligen icke heller, om jag känner det svenska folket rätt, att det vill sätta statstjänarna i sämre ställning än övrigt folk.

Det är med dessa få ord, som jag ber att få yrka avslag på det föreliggande förslaget.

Herr L e a n d e r: Herr talman! I likhet med herr Block måste jag säga, att det känns mindre angenämt för en statstjänare att uppträda i denna fråga, ty det vill ju förefalla, som om man talar i egen sak eller beder för sin egen sjuka mor.

I olikhet med herr Block befinner jag mig dock i den ställning, att denna löneroglering icke gäller den kär jag tillhör, utan här är endast fråga om befattningshavarna inom statsdepartementen och de centrala ämbetsverken och icke alls om tjänstemännen ute på linjen. Emellertid måste jag nu bestämt ta avstånd från herr Blocks yttrande, när han söker göra gällande, att riksdagen brukar visa sig oförstående gent emot statstjänarnas krav. Det är nu inte blott en överdrift, utan man kan rent av säga, att det är en felaktig uppgift detta, ty riksdagen har genom att bevilja tillfälliga löneförbättringar och framför allt genom sina dyrtidstillägg visat mycken välvilja gentemot statstjänarna, och detta bör nu med tacksamhet er-

*Ang.
löneroglering
för befatt-
ningshavare
vid stats-
departement
och centrala
ämbetsverk.*

(Forts.)

*Ang.
lönereglering
för befatt-
ningshavare
vid stats-
departement
och centrala
ämbetsverk.*

(Forts.)

kännas. Ledsamt skulle det vara, om riksdagen nu skulle överge denna sin välvilja, såsom man tycker sig erfar, att kanske åtskilliga av ledamöterna inom riksdagen äro på väg att göra. Jag vet icke, vad det kan bero på, kanske är det kommissionsväsendet, som också här spelar in. Man har funnit åtskilliga, som sökt sko sig på statens bekostnad, och därför vill man göra gällande, att detta skulle vara fallet med alla statstjänare. Emellertid kan man ju, även om man anser sig kunna instämma i det beröm, som givits statstjänarna, att de äro hederliga personer, erkänna, att de äro ändå svaga människor också de, och på grund härav skulle det kännas rätt underligt för sådana, som ännu icke fått sina löner reglerade, om de skulle bli styvmoderligt behandlade, då mer än hälften av statstjänarna fått genom löneregleringen för kommunikationsverken sina löner fastställda, så att de nu veta vad de ha att rätta sig efter. Ty även om de statstjänare, som hittills erhållit blott tillfällig löneförbättring, böra vara tacksamma därför, är den dock endast tillfällig, och därför ha de ingenting bestämt för framtiden att bygga på.

Nu skall jag för min del erkänna, att det är en svaghet såväl i Kungl. Maj:ts som statsutskottets förslag, att lönerna icke äro definitiva för åtskilliga befattningshavare utan äro så där svävande. Man föreslår en siffra, ett avlöningsbelopp nu, men ställer så i utsikt, att det skall kunna höjas nästa år eller någon annan gång. Det är visserligen gott och väl att lova guld och gröna skogar, men det kanske blir rätt svårt att infria det löftet. Enligt mitt förmenande hade det varit bättre, om man nu fastställt lönerna för samtliga, så att man föreslagit ett avlöningsbelopp, som man anser vara skäligt, då därigenom frågan hade varit förd ur världen åtminstone för någon tid framåt, för samtliga de befattningshavare, som denna löneroglering gäller. Men det är nu icke för så många, som man så där håller lönerna svävande, och därför kan man naturligtvis icke, såsom min vän herr Sven Bengtsson i Norup vill göra gällande, påstå, att hela utredningen är otillfredsställande. Tvärtom har man ju nu det för kommunikationsverken fastställda lönesystemet att bygga på, och därför, såsom framhålles i statsverkspropositionen och även från annat håll, är det egentligen icke fråga om några större ökade utgifter utan bara om att utbyta ett gammalt föräldrat avlöningssystem mot ett nytt och bättre, som man vill lägga till grund för flertalet utav statstjänstemännen. Och har nu riksdagen sagt A, så blir den tvungen att förr eller senare säga B, d. v. s. har riksdagen nu definitivt fastställt lönerna för kommunikationsverken, så måste den också lösa avlöningsfrågan definitivt även för övriga statstjänare. Det tyckes ju också alla vara ense om, man vill bara icke göra det nu utan vill skjuta upp saken; men man kan ju säga även här, att vad man kan göra i dag därmed bör man icke uppskjuta tills i morgon. Ty säkert är väl ändå, att man icke kan tänka sig att någonsin komma under de grundlöner, som här föreslås, utan att tiden är sådan, att dessa grundlöner i allt fall måste utbetalas till statstjänarna, även till dem, för vilka icke någon definitiv löneroglering ägt rum.

Nu påstår herr Kristensson, att det saknas utredning rörande dessa utgifter och att det icke finnes någon tillförlitlig kostnadsberäkning, hur mycket denna lönereglerng, som här ifrågasättes, skulle betinga. Det är ju förlätligt, att en riksdagsman icke hinner läsa allt riksdagstryck, det är väl ingen av oss, som kan berömma sig av att göra det, men om herr Kristensson bara ville läsa statsverkspropositionen, finner han med stora och tydliga siffror uträknat, hur mycket denna lönereglerng skall kosta — jag skall icke draga några siffror därur utan som sagt blott hänvisa till propositionen.

*Ang.
lönereglerng
för befatt-
ningshavare
vid stats-
departement
och centrala
ämbetsverk.*

(Forts.)

Emellertid vill jag också säga, att när man här ifrågasätter, att statstjänarna nu skulle få liksom extra betalt för det övertidsarbete eller vad man vill räkna det för genom att det stipuleras, att tjänstetiden å ämbetsrummet utsträcker från 6 till 7 timmar, så finner jag detta icke alls tilltalande utan tvärtom, det skorrar åtskilligt i öronen, att man nu vill föra fram sådant på samma gång man kanske gör attack mot lagen rörande arbetstidens begränsning för industriarbetarna. Naturligtvis skola även statstjänarna arbeta sin fulla tid och deras arbetskraft skall utnyttjas fullständigt, men då kunna de också göra anspråk på att få skälig ersättning härför.

Detta oskick, som man kunnat bemärka hos en eller annan tjänsteman, kanske särskilt inom de högre graderna, att han sysslat så mycket med privata uppdrag och enskilda angelägenheter, att statstjänsten endast blivit en bisysselsättning, detta oskick — jag kan icke finna någon vackrare benämning därpå — måste naturligtvis avlägsnas, ty även för statstjänarna skall gälla den sunda principen om fullt utnyttjande av arbetskraften men också skälig ersättning för arbetet.

Slutligen vill jag erinra om en annan sak, som icke framhållits här. Riksdagen har ju nu nyligen reglerat riksdagsmännens löner så att säga, d. v. s. deras arvoden, och höjt dem ganska ansenligt, och här är det icke bara fråga om dyrtidstillägg, utan här är det verkligen fråga om grundlön. Kanske skulle det se litet underligt ut, itall riksdagen bara reglerar för sig själv och sina egna medlemmar men lämnar dessa, som nu hela sitt liv skola ägna sina krafter åt statstjänsten, åt sitt öde. Man kunde ju därigenom få den föreställningen och det med rätta, att riksdagsmännen tänka blott på sig själva, på sitt eget arvode och sitt eget bästa, men andras bästa ligger dem icke så mycket om hjärtat, utan de få nu reda sig bäst de kunna.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan och tillåter mig framhålla att vill man söka få frågan löst i dag, så är det nog ingen annan råd än att ena sig om utskottets förslag; ty alla de här särönksningarna, som framkommit från åtskilliga håll, dem går det naturligtvis icke att genomdriva.

Jag ber, som sagt, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Nilsson i Landeryd: Herr talman! Jag begärde ordet anledning av ett yttrande av medicinalrådet Block som jag

Ang.
lönereglering
för befatt-
ningshavare
vid stats-
departement
och centrala
ämbetsverk.

(Forts.)

icke kan lämna oemotsagt, då jag är medlem i löneregleringskommittén och sålunda mycket väl känner den person, yttrandet rörde sig om.

Herr Block sade, enligt den anteckning jag gjorde, att om detta förslag genomfördes löneregleringskommitténs gamla ordförande skulle gnugga händerna i glädje över att han ännu en gång lyckats på statstjänarnas bekostnad skapa fördelar för staten. Jag får för min del säga, att man icke kan beteckna detta uttryck på annat sätt än som ett *mycket fult* uttryck, och jag protesterar absolut emot det samma. Denne ordförandes prestige, i förhållande till staten och statsmakterna, rubbas icke i minsta mån av ett sådant uttryck. Jag vill dock säga att denne mans karaktär är höjd över varje tvivel, och ingen som känner honom tror att han skulle kunnat hysa en sådan tanke som att på tjänstemännens bekostnad skaffa fördelar åt staten.

Herr Starbäck yttrade i sitt anförande, att jag skulle ha sagt, att ifrågakostnader belöpte sig till ungefär 1½ miljon kronor men att det uppgives i propositionen, att kostnaderna gå på 2,650,000 kronor. De kostnader, som omtalas i den kungliga propositionen, äro emellertid de, som inträda på grund av de löner, som nu äro ifrågasatta, och det står också i propositionen, att kostnadsökningen påverkas dels därigenom, att man får göra avdrag för den tillfälliga löneförbättringen för extra ordinarie tjänstemän, dels också därigenom, att dyrtidstilläggens beräkning skall ske efter samma grunder, som skola tillämpas för kommunikationsverken. För närvarande är ju skillnaden den, om man gör en jämförelse med andra centrala verk, att det i kommunikationsverken, såsom jag omnämnde i mitt första anförande, göres ett avdrag på 15 % av lönen och att grundtalet minskas med 16 vid bestämmandet av dyrtidstilläggen. Om utvecklingen nu går i den riktning, som för närvarande gör sig gällande, är jag förvissad om, att kostnadsökningen skall understiga 2 miljoner kronor, och stanna vid någonting mellan 1 och 2 miljoner kronor.

Jag skall också säga ett par ord med anledning av vad herr Kristensson yttrade om kostnadsberäkningen. Han påstod, att det icke förelåg några siffror i detta avseende. Strax efter hans anförande kunde jag påpeka för honom, att, ifall han ville studera sid. 162 i den kungliga propositionen, han där skulle finna kostnadsberäkningar, nämligen just de siffror jag angivit. Kostnaderna för dyrtidstilläggen åter är det omöjligt att exakt kunna fastställa, just på grund av att de äro skiftande, beroende som de äro på prisnivån vid det, ena eller andra tillfället.

Herr Leander yttrade något om, att denna lönereglering icke var fullt definitiv och beklagade detta. Jag vill då, såsom jag gjorde i mitt första anförande, peka på den uppgift, som den tilltänkta lönenämnden enligt det föreliggande förslaget erhåller. Löneregleringskommitténs uppdrag lämnades under fjolåret, och kommittén hann icke taga itu med sitt arbete förrän ett stycke fram på sommaren, och det är givet, att det icke var möjligt, att då man skulle

genomföra de grundläggande principerna för de centrala ämbetsverkens löneförhållanden, så gå in på detaljerna, att man såg sig i stånd att bedöma huruvida den ene tjänstemannen skulle stå här, den andre där på löneskalan, utan man måste i tvistiga fall placera dem så, att man icke ansåg sig behöva befara, att senare en lönereduktion skall behöva komma i fråga. Detta gäller särskilt andra gradens tjänstemän. Jag är viss om, att en stor del av dessa ämbetsmän böra stå i den femtonde lönegraden, en del åter i den sextonde, och det finns även sådana, som möjligen böra komma i den sjuttonde lönegraden, såsom vissa ämbetsmän i departementen, kansli-sekreterare och dylika. Det blir emellertid den kommande löne-nämndens uppgift att göra de behövliga ändringarna.

Jag ber att få vidhålla mitt yrkande.

Herr Bengtsson i Norup: Herr talman! Herr Lindman riktade en fråga till mig, som kräver ett svar, innan debatten slutar. Han undrade, varför jag icke, som han sade, hade »jämnat tuvorna» i statsutskottet, så att ärendet kunnat ligga mera jämnt till i kammaren.

Det förvånar mig, att en så gammal politiker och utskottsledamot som herr Lindman kan fråga så. Han borde väl veta, att det icke faller en reservant in att jämna »tuvorna» för den mening, som utskottsmajoriteten omfattar — tvärtom är reservanten vanligen mycket angelägen, att det skall stå kvar så många ojämnheter, att de kunna stjälpas hela lasset.

Det borde vara mera angeläget för herr Lindman att visa, att »tuvorna» voro uppkonstruerade. Men det gjorde herr Lindman icke, och om jag icke missuppfattade hans anförande, erkände han till och med, att de funnos där. Visserligen böra ojämnheterna tagas bort, innan slutliga avgörandet sker, men jag anser också, att detta borttagande icke kan ske genom en enskild riksdagsman, vare sig i utskott eller kammare, utan därvid bör det nog komma till stånd en grundprövning, som tager längre tid än som står till buds under riksdagen.

Det var likaledes intressant att höra, huru ljust herr Lindman såg på tiderna idag, jämfört med vad han eljest brukar göra. Det finns väl ändå ingen, sade han, som tänker sig, att man skall behöva gå så långt ned ifråga om löner, att dyrtidstilläggen helt falla bort. Jo, det är möjligt, att vi måste gå dithän. Det fanns t. ex. säkert ingen, vare sig industriidkare eller affärsman eller någon annan heller, som för ett par månader sedan trodde, att vi skulle stå där vi nu stå. Om man t. ex. jämför kol- och koksprisen då och nu — för att taga ett speciellt område — ser man vilken vändning som kan inträda. Och dylika vändningar har som sagt ingen människa kunnat förespä, han må vara så styv affärsman och kunna beräkna så skickligt som helst. Det är sålunda möjligt, att vi kunna komma längre ned på prisnivån än många av dem anse, som nu se ljust på läget.

Jag kan dessutom icke tänka mig, att de tjänstemän det här

*Ang.
löne
reglering
för befatt-
ningshavare
vid stats-
departement
och centrala
ämbetsverk.
(Forts.)*

Ang.
lönerreglering
för befatt-
ningshavare
vid stats-
departement
och centrala
ämbetsverk.

(Forts.)

gäller stå sämre, om detta förslag, som jag hoppas, faller, än de övriga göra, som icke fått sina löner reglerade. Det skall icke lyckas för dem, som försvara utskottets ståndpunkt, att göra gällande, att man genom reglering av dyrtidstilläggen kan borttaga verkningsarna av den löneökning, som här föreslås. Det beror ju på vilken ställning statsutskottet och riksdagen senare intaga till frågan om dyrtidstilläggens storlek och det kan ingen veta denna dag. Vad vi kunna antaga är i varje fall, att om dessa tjänstemän icke få sin lönerreglering nu, de i så fall erhålla ett större dyrtidstillägg än eljest, och ur den synpunkten anser jag inte risken är så stor för dem om de få vänta. Det kan icke av någon talare bortresoneras, att det här är fråga om en kostnad för staten på 2,600,000 kronor årligen, om vi nämligen lämna åsido spörsmålet om dyrtidstilläggen, och att draga in denna fråga är att blanda bort korten. Jag tror icke att det försöket skall lyckas.

Gent emot herr Leanders anförande vill jag endast framhålla, att jag icke sagt, att *hela* den gjorda utredningen var otillfredsställande utan bara påpekat, att statsutskottet självt på fyra, fem ställen medgiver, att det är nödvändigt företaga en efterundersökning och prövning huru tjänstemännen skola placeras i klasser, som anses lämpliga.

Herr talman! Jag vidhåller mitt yrkande.

Herr Bär g: Herr talman! Jag skall icke alls ge mig in på den realfråga, det här gäller.

Herr Leander yttrade nyss, att det känns litet obehagligt för en statstjänare att tala i denna angelägenhet, därför att det kunde förefalla som om man talade i egen sak. Jag vill, att de kammarens ledamöter, som suttit här under de senaste åren, skola erinra sig, att jag för mitt vidkommande som statstjänare icke talat överflödigt i sådana saker som dessa.

Det var heller icke för att göra ett egentligt sakinlägg, som jag begärde ordet. Jag kan dock icke, efter herr Bengtssons i Norup yttrande, underlåta att komma med en liten replik.

Herr Bengtsson riktade sig emot de påpekanden, som skett, att man genom att reglera dyrtidstilläggen, när den frågan kommer före, skulle kunna taga igen vad man tilläventyrs ansåg genom ett bifall till utskottets förslag nu för mycket belastade statskassan, och han påstod, att detta bara var ett sätt »att blanda bort korten». Jag vill ogärna använda samma talesätt gent emot herr Bengtsson i Norup, men jag måste säga, att herr Bengtsson allt får öva sig litet i kortkonsten, innan han uppträder offentligt här i kammaren som konstnär, ty i annat fall tror jag inte, att han gör någon succès. Var och en vet ju mycket väl, att den möjlighet att reglera utgifterna, som riksdagen har i sin hand vid bestämmande av dyrtidstillägg, kan göras så ofantligt kraftigt verkande, att man endast med en liten åtgärd därvid lätt kan taga igen t. ex. dessa 2,600,000 kronor, det här är fråga om. Man behöver sålunda icke riskera att bliva dragen vid näsan ifråga om sparsamhet på det sättet, att

någonting ohjälpligt nu skulle göras på detta område, som det skulle vara omöjligt att senare få en rättelse till stånd uti.

Jag vill emellertid passa på tillfället att säga, att jag innerligt önskar, att riksdagen *icke* gör en sådan rättelse. Det är min privata uppfattning detta. Jag tror, att de kraftiga yrkanden, som på många håll framställts, att man skall ingripa mot dyrtidstilläggen och rubba de grunder, varpå de nu äro lagda, nämligen så, att de regleras efter prisförhållandena, de yrkandena, säger jag, komma säkerligen att väcka mycken ångslan ute bland statstjänarna, särskilt bland dem som ha det bekymmersamt ändå. Men var dag har sin omsorg, och jag hoppas, att riksdagen, när den frågan kommer före nu som alltid förut, kommer att gå hänsvnsfullt till väga. Att nu, för att minska den risk, som herr Bengtsson talat om, avstå från att genomföra en löner reglering, som efter så mycket förarbete och så mycken granskning befunnits grundad på ett sunt, klokt och praktiskt system, det förefaller mig alldeles besynnerligt. Den ekonomiska risk, som påvisats, föreligger icke här, ty den kan motvägas på ett annat och bättre sätt. Men icke lär det väl vara någon som tänker, att det kunde vara riksdagens och statsmakternas mening att gå tillbaka till någonting så föråldrat som de lönesystem vi förut haft. Den som sysslat något med dessa saker har genast funnit, att det förut rätt ett verkligt kaos på detta område, och detta kaos har icke sällan utnyttjats av statstjänstemännen själva. Det har icke funnits något sammanhang ifråga om avlöningsförhållandena och icke några enhetliga linjer, och följden har också blivit, att så snart en tjänstemannagrupp fått större förmåner än er annan, har det hetat över hela linjen, att då skola vi också ha samma förmåner. Det är därför bättre att få alla tjänstemännen inrangerade i ett system, så att man får en fullständig överblick över de konsekvenser, som en ändring i ena eller andra riktningen kan medföra.

Varför jag nu begärt ordet är egentligen därför, att jag kände mig mycket illa berörd av det anförande som hölls av herr Block. Det kan ju ha sagts nog om den saken, men jag tillåter mig erinra om att han i inledningen till detta anförande yttrade sig, som om han skulle vara någon slags befullmäktig representant för tjänstemännen i allmänhet. Detta får icke stå oemotsagt i kammarens protokoll. Jag är ingen korad representant för statstjänstemännen, men jag har genom min verksamhet sysslat åtskilligt med statstjänstemännens löner och dyrtidstillägg, och det får jag säga, att den tonen har då aldrig ljudit från det håll där jag haft kontakt med statstjänarna. Jag har aldrig hört, kanske med undantag av vad någon vettvilling yttrat, ett sådant påstående framföras som att tjänstemannakåren skulle vara någon slags slavkast, förtryckt av orättfärdiga arbetsgivare. Icke ens under kristidssvårigheternas dagar märkte jag något dylikt, om än klagan över brödbristen stundom gjorde sig rätt starkt gällande.

Herr Block talade om vaktmästarna. Jag vet icke, om han betraktar sig som speciell talesman för dem. Jag har här ett papper,

*Ang.
löner reglering
för befatt-
ningshavare
vid stats-
departement
och centrala
ämbetsverk.*

(Forts.)

Ang.
lönereglering
för befatt-
ningshavare
vid stats-
departement
och centrala
ämbetsverk.
(Forts.)

där vaktmästarna framföra sin uppfattning i denna fråga, men det sker, herr Block, icke med det språket. Jag skall be att få uppläsa deras uttalande, som går ut på en hemställan att man skall göra vad man kan för att få löneregleringen antagen.

»Den lönereglering, som nu föreslagits av Kungl. Maj:t för oss, tillkom med oss jämställda befattningshavare inom kommunikationsverken redan den första juli 1920, och hava vi, om den nu föreslagna löneregleringen vinner riksdagens bifall, nödgats vänta ett och ett halvt år längre än de. Att under sådana förhållanden, som av reservanterna föreslagits, än ytterligare uppskjuta frågans lösning, skulle för oss betyda ökade svårigheter.» Det är det värsta kraftuttryck jag funnit här.

Vidare heter det: »Även förutsätter föreliggande förslag en enhetlig princip inom samtliga statsinstitutioner, som torde vara synnerligen förmånlig.

Vad vi önska är således: full arbetstid, fullt utnyttjande av den samma samt skälig ersättning härför. Detta synes också vara den princip, som följts av 1902 års löneregleringskommitté vid utarbetandet av föreliggande förslag.»

Jag har velat läsa upp detta, därför att jag tror, att dessa synpunkter utgöra ett troget uttryck för en allmän uppfattning bland de breda lagren av statstjänarna och för att visa, att man där icke hyser vare sig den uppfattningen, att man hittills varit omänskligt behandlad eller någon fruktan för att riksdagen skulle otillbörligt gripas av ett annars synnerligen välbehövt sparsamhetsnit, så att statstjänstemännen därigenom skulle komma att utsättas för något slags martyrskap under ett hjärtlöst arbetsgivarevälde.

Herr talman, jag har med dessa ord velat lägga saken till rätta, i så måtto att herr Block gärna må tala för dem, som stå vid sidan av honom, men jag protesterar emot att han, med det språk han för, gör sig till talesman för de breda lagren av den stora statstjänarekåren, som med tacksamhet erkänner den välvilja, vilken icke minst från lantmännens sida visats statens tjänstemän i deras betryckta ställning under denna svåra tid. Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Herr Carlström i Helgagård: Herr talman, mina herrar! Jag tror, att litet var här i landet råkat få en felaktig uppfattning om vart denna kristid som vi nu genomlevat skulle föra oss i avseende på de ekonomiska förhållandena. Jag tror mig ha funnit, att nästan alla samhällsklasser levat i den tron, att kristiden skulle verka så, att vi genom denna skulle få det bättre än vi förut haft. Jag kan icke finna annat än att detta är ett logiskt felslut, ty när man slagit sönder så mycket i världen som man gjort under de fyra, fem krigsåren, så finnes det väl ingen möjlighet att vi skola få det bättre genom en sådan operation.

Min ställning i dessa lönefrågor har varit klar alltsedan 1918, då jag vågade hemställa, att man icke skulle taga till så kraftigt be-

Ang.
lönereglering
för befatt-
ningshavare
vid stats-
departement
och centrala
ämbetsverk.

(Forts.)

träffande dyrtidstilläggen. Jag tror nu, att litet var, till och med en del statstjänstemän, måste erkänna, att den väg som vi då slog in på, kanhända icke var fullt lycklig. Detta gäller emellertid dyrtidstillägget som är en sak för sig; nu ha vi att taga ställning till frågan om grundlönerna.

Man har sökt göra gällande, att det icke skulle bli några väsentligt större utgifter för staten, åtminstone för närvarande, genom ett bifall till detta löneredlingsförslag. Ja, det kan ju vara sant, men det kvarstår väl ända att det blir omkring 2,560,000 kronor dyrare än förut, om dyrtidstilläggen en gång bortfalla.

Jag måste naturligtvis erkänna, att när riksdagen år 1919 gick med på löneredlingen för de affärsdrivande verken, så var det klart, att detta måste medföra vissa konsekvenser, men jag undrar om det i alla fall kan anses absolut nödvändigt att *nu* taga dessa konsekvenser. När man tilltagit dyrtidstilläggen så kraftigt som man gjort, så kan det väl icke sägas föreligga något nödläge, och det har heller ingen av dem som så varmt talat för förslaget vågat påstå att det gör.

Jag skall icke uppehålla mig längre vid detta eller gå in i några detaljer på förslaget i övrigt, i vilka jag ej heller är så hemma, utan endast fästa mig vid ett par uttalanden som gjorts här av ett par föregående talare.

Jag kommer då först till herr Block, som redan fått åtskilligt på pälsen för sitt anförande. Han sade, att statstjänarna hade varit orättfärdigt behandlade under en lång tid och att det var en dålig affär att vara statstjänare. Jag måste erkänna, att jag för min del icke kan fastslå huruvida så är förhållandet. Men om det är en dålig affär att vara statstjänare, så finnes det dock möjlighet för dem som skola välja levnadsbana att bestämma sig för en annan bana, t. ex. bli jordbrukare, och då får man se, om *det* är någon bättre affär, och om de få bättre ränta på sina pengar med de löneförhållanden, den arbets- och semestertid, som råda på den banan. Jag skulle tro, att om herr Block skulle försöka placera sitt kapital på det sättet, så skulle det kanske visa sig, att det icke vore bättre.

Eftersom herr Block drog fram bönderna och menade, att det var de som ställde sig avvisande mot förslaget, så måste jag säga, att om vi bönder inom olika partier vore lika eniga, då det gällde våra intressen som statstjänstemännen, då det gäller deras, så skulle det icke behövas varken bondeförbund eller riksförbund. Om alla Sveriges bönder stode såsom en man, oavsett vilket parti vi tillhöra, då skulle vi kunna komma betydligt längre, men när vi komma en då och en då med våra krav, får man höra, att bönderna bara gnata.

Jag ber er emellertid, mina herrar, att lägga märke till, vilka möjligheter *vi* ha att få några lönetillägg. Då vi beklaga oss över något eller göra framställningar till vår fromma, så heter det bara: Plöj djupare och sköt eder jord bättre, så får ni nog bättre betalt! Det är det svar man oftast får.

Herr Block sade vidare, att bönderna väl i regeln torde ärva sina

Ang.
lönereglering
för befatt-
ningshavare
vid stats-
departement
och centrala
ämbetsverk.

(Forts.)

gårdar. Ja, gå ut och fråga Sveriges nyrekryterade jordägare, om de ärvt sina gårdar! Nej, finnes det flera barn i familjen, så vill nog var och en ha sitt, och följdén är att det nu är nästan omöjligt för en bondson att övertaga gården ensam, så höga som priserna för närvarande äro. Det var bara det jag ville säga om den saken.

Herrar Lindman och Holmgren betygade huru oförvitlig och duktig Sveriges ämbetsmannakår är, och jag går gärna med på den saken. Det där låter emellertid nästan som i valtider, då man vill fria till bönderna. Då äro vi bönder så duktiga. Ja, vi äro nog duktiga allihop och därför böra vi också ha lön efter förtjänst allesammans.

Herr Lindman sade, att herr Bengtsson i Norup hade sökt konstruera upp tuvor för att vältta det här lasset. Ja, om vi slå in på denna vägen och fullfölja den vidare, så kanske också detta förslag blir en tuva, som kommer att om icke precis vältta lasset så dock att bli mycket svår att passera.

Herr Leander, som icke heller är bonde, kommer och säger att man skall gå med på förslaget och icke på något sätt hindra dettas genomförande. Han talade också om oss riksdagsmän och att vi nyss höjt våra löner och sålunda även nu böra ta konsekvensen i detta fall. Jag får bekänna att jag beklagar, att det blev en så kraftig löneförhöjning för oss. Han sade också att statstjänstemännen icke böra ägna sig åt andra uppgifter än dem som direkt åligga dem. Ja, herr Leander, det är dock så, att det finnes en del statstjänstemän här i riksdagen, som under den tid de sitta här och ha bra betalt för det, ha nästan lika bra betalt för sina statstjänster som om de sutte hemma och arbetade. Jag medger, att under sådana förhållanden kan man gott säga, att riksdagsarvodet är för högt tilltaget.

Jag tror emellertid icke att allt detta tal om denna lönereglerings absoluta nödvändighet håller streck. Jag förstår att herr Nilsson i Landeryd, som dock är lantbrukare men suttit i kommittén, känner sig tvungen att gå med på förslaget. Han kanske sedan gammalt känner till, att det inte är så lätt att hålla igen. Jag kan också förstå, att vissa socialdemokrater ställa sig på den sidan. Man tänker tydligen, att då allt Sveriges folk kan bli statstjänare med tiden, kan det vara bra, att statstjänarna ha bra betalt. Jag kan också förstå, att tjänstemännen stå som en man. Men jag kan inte förstå, varför vi andra, som inte ha några möjligheter att här i riksdagen på ett verksamt sätt förbättra vår ställning, skola anse oss skyldiga att gå med på detta förslag, och jag måste säga, att jag tror, att folket ute i landet kommer att få svårt att förstå det. Nu skall man ju inte ta någon hänsyn till dem — det göra vi ju bara när vi hålla valtal ute i bygden, och inte här uppe — men om vi samtidigt med att vi nyss avslagit kaffetullen och gett på hand, att vi skola vara sparsamma, utan opposition nu anslå 2 1/2 miljoner och säga, att det inte gör någonting, därför att det bara är att överföra dyrtidstillägg till fasta löner, så tror jag inte, att de skola kunna förstå oss. Det vänta vi kanske heller inte, men jag ber i alla fall att få yrka bifall till herr Bengtssons i Norup m. fl. reservation.

Herr Erlansson: Av diskussionen här i dag har framgått, att fördelarna med det föreliggande förslaget skulle vara ofantligt stora. Ja, att de t. o. m. skulle vara så stora, att vi ovillkorligen borde antaga förslaget nu. Jag är villig att erkänna de fördelar, som det kan ha, men när man ser på det betänkande, vi nu ha i handen, ser det ändå ut som om det medförde vissa olägenheter att antaga förslaget nu. Vi finna nämligen, att det antecknats inte mindre än fem reservationer av femton reservanter i utskottet, och detta måtte väl ändå tala för att frågan inte ligger i det lyckligaste läge.

*Ang.
lönereglering
för befatt-
ningshavare
vid stats-
departement
och centrala
ämbetsverk.
(Forts.)*

Det har under diskussionen här i dag, liksom tillföre, framhållits, att det är fråga om, huruvida förslaget innebär en löneförhöjning eller ej. Ja, det har till och med här gjorts gällande, att det rent av skulle innebära en försämring av lönerna i stället för en förbättring. Herr Starbäck framställde däremot saken, som om det vore mera en namnfråga, det gällde, nämligen om det skulle heta lön eller dyrtidstillägg. Utgifterna skulle däremot bli desamma. Men det har ju dock framgått ganska tydligt, att det är en verklig löneförhöjning, det här är fråga om.

Sedan har det också från deras sida, som vilja ha förslaget genomfört i dag, talats så bevekande om tjänstemännens lojalitet. Och det är ett tal, som jag inte vill bestrida, i synnerhet inte sedan vi fått ett sådant färskt exempel, som då en statens tjänsteman här i dag påstod, att detta förslag är en försämring av tjänstemännens ställning, och ändå talade i ganska hetsig ton emot dem, som icke äro villiga att just i dag hjälpa tjänstemännen till denna försämring. Det vittnade ju om en synnerligen hög grad av lojalitet. Men det är ju en lönefråga och icke en belöningsfråga, det här gäller. Om det vore fråga om att belöna tjänstemännen för deras lojalitet, kunde man förstå, att man slår på den strängen.

Jag för min del har reserverat mig, därför att jag anser, att tiden för denna löne reglerings genomförande är mycket olämpligt vald. Då det ligger så till i landet, att en massa andra personer få minskning i sina inkomster, är det synnerligen motbudande att sitta här i riksdagen och vara med om löneförhöjningar, och det är det egentliga huvudskälet varför jag reserverat mig. På den grund vill jag också instämma i herr Bengtssons i Norup avslagsyrkande.

Herr Andersson i Ovanmyra: Herr talman! Huvudargumentet för ett bifall till utskottets förslag synes vara, att man avser att åstadkomma någon stadga i statstjänstemännens avlöningsförhållanden, på samma gång som man bedyrar, att staten ingalunda i och med denna löne reglering binder sig vid lönesatser, som kunna anses vara för framtiden äventyrliga i så måtto, att de skulle bli för höga. Därpå är man så viss, att det från visst håll försäkrats, att det är uteslutet, att den allmänna prisnivån kommer att gå lägre än de beräkningsgrunder, man i denna löne reglering följt, och

Ang.
lönereglering
för befatt-
ningshavare
vid stats-
departement
och centrala
ämbetsverk.

(Forts.)

man menar alltså, att det är en ren rättfärdighetsfråga att bifalla detta förslag.

De säkra profetior, som från dessa håll framkastats beträffande gränserna för de fallande konjunkturerna, skall jag ej här göra mig till domare över. Men det må förlåtas mig, om jag tar avstånd från den tvärsäkerhet, som i detta fall gör sig gällande beträffande den yttersta gränsen. Mig förefaller det i alla händelser vara kloktare att hålla sig till en lägre grundlön än den i detta förslag beräknade, som för sitt genomförande kräver den ingalunda föraktliga summan av närmare tre miljoner kronor och innebär en höjning av grundlönerna av ända till bortåt 50 procent. Det synes mig, som om det för alla eventualiteter skulle vara förståndigare att taga det säkra för det osäkra, hålla sig till ett lägre plan för grundlönerna och låta dyrtidstilläggen reglera lönerna efter de skiftande konjunkturerna.

Så mycket betänkligare förefaller det att vara att lämna sitt bifall till denna lönereglering, som dess försvarare synas bygga sina argument på att den lönereglering, som under 1918 års högkonjunktur genomdrevs för kommunikationsverkens personal, måste stå som normerande för statens lönepolitik i fortsättningen. Detta är återigen ett uttryck för den moderna löneprincipen att då man börjat köra åt ett visst håll, måste man ovillkorligen fortsätta. Jag måste säga, att jag inte under alla förhållanden kan följa en dylik politik, i all synnerhet då kursen redan från början föreföll mig ganska riskabel. Det må därför tillåtas mig att utan att ingå på någon vidlyftig kritik av detta löneregleringssystem anföra mina betänkligheter mot en sådan frikostighet i lämnande av löneförmåner, som praktiserats vid löneregleringen för kommunikationsverken. t. ex. i fråga om fri sjukvård, fribiljetter och särskilda förmåner i bostadshäseende.

Det har från visst håll i denna kammare påpekats, att statstjänarna icke röna någon förståelse från jordbrukarehåll, och det tillades ytterligare, att om vi jordbrukare själva hade varit med i löneregleringskommittén, hade vi nog fått en annan syn på saken. Och det sades vidare, att det vore gott, om herrar jordbrukare kunde utsträcka sin omtanke utöver sin egen tränga krets.

Näväl! På dessa insinuationer vill jag endast svara, att vad vi jordbrukare i detta fall kräva, det är ingenting annat än bröd åt alla. Bröd åt alla! Men det är en skillnad i detta avseende. När det gäller att skapa gladare känslor hos statstjänarna, må vi även taga litet hänsyn till de känslor där ute ibland dessa djupa leder inom jordbrukareläggret, som här ha påpekats. Vi ha vårt resonemang, även vi, och det må icke förvåna, om man under sina jämförelser i detta stycke får höra bland annat även denna berättigade fråga: Hur är det med oss jordbrukare, när vi ha hunnit så långt, att vi äro utslitna och våra armar icke längre göra tjänst? Hur är det med våra pensioner och det ena med det andra?

Det vore åtskilligt att tillägga i detta hänseende, men jag skall icke upptaga tiden längre, utan vill med hänvisning till de synpunk-

ter, jag här framhållit, i korthet be att få yrka avslag på utskottets hemställan och bifall till hrr Kvarnzelius m. fl. reservation.

Herr Block: Herr talman, mina herrar! Att mitt anförande skulle väcka opposition, det hade jag tänkt mig redan från första början, och jag känner mig därför inte på något sätt överraskad över allt, vad som sagts emot mitt anförande och emot mig personligen. Jag kan inte bemöta alla angreppen, utan jag skall endast fästa mig vid några och då först vid ett av dem, som jag anser vara det mest sakliga.

En av dessa anmärkningar, som framkastats, är nämligen den: När vi nu ifrån statstjänarnas håll anse den föreslagna löneregleringen icke vara så fördelaktig, varför vilja vi då, att den skall genomföras nu? Jo. — som jag redan förut sagt, herr Bärge må säga vad han vill — jag talar fortfarande å vaktmästarnas och skrivbiträdenas vägnar, då jag anser det synnerligen viktigt särskilt för dem, att frågan avgöres i dag. Även om det är så, att deras löneökning är synnerligen ringa, behöva de dock denna ökning i sin konstanta avlöning, och för den äro de och vi andra villiga att göra ett arbete utöver vad som för närvarande presteras.

Bland dem, som angrepo mig personligen, skall jag endast be att få bemöta herr Thorsson. Han uttalade synnerligen högljutt en protest emot mitt uppträdande, men jag tror inte, att det var klokt av honom, att han påminde om, att vi två förut träffats i detta ärendet. Jag känner igen samma ton i dag, som han använde vid den sammankomsten, och jag tror, att det vore bättre, om han dämpade tonen en smula. Jag tänker nu också göra det själv.

Herr Thorsson protesterade emot min uppfattning beträffande löneregeringskommittén. Jag skall inte protestera mot herr Thorssons uppfattning och inte heller mot herr Bärge, ty vi se saken från något olika synpunkter. Herr Thorsson står nämligen såsom arbetsgivare och jag såsom löntagare, och löneregeringskommittén har stått mitt emellan.

Jag har fått på pälsen i dag, det erkännes. Herr Thorsson säger, att det är helt naturligt, att det skulle vara otrevligare för mig i dag, än det var den gången, då vi träffades sist, men jag får säga, att det är ett misstag. Jag tycker, det är trevligare i dag, ty bakom allt detta har jag dock skyntat, att det finnes mycken förståelse för tjänstemännen, mera än jag vågat hoppas, och även ifrån jordbrukarehåll har jag märkt denna förståelse. För detta är jag synnerligen tacksam, och jag ber att få vädja till alla, som hysa välvilja för oss statstjänare, att i dag avgöra denna fråga.

Herr Nilsson i Vibberbo: Herr talman! Jag skall be att genast få tillkännagiva, att jag kommer att yrka avslag på detta förslag. Som skäl härför vill jag nämna, att jag anser det vara förhastat att fastställa en löneregering, innan man ännu vet, hur förhållandena och priserna komma att ställa sig i framtiden. Förhastat var också det steg, som togs vid förra löneregeringen. Det var fe-

*Ang.
löneregering
för befatt-
ningshavare
vid stats-
departement
och centrala
ämbetsverk.*

(Forts.)

*Ang.
lönereglering
för befatt-
ningshavare
vid stats-
departement
och centrala
ämbetsverk.
(Forts.)*

let nr 1; nu står man färdig att i denna bistra och osäkra tid begå felet nr 2, i det man säger, att konsekvensen och logiken fordra, att om man gjort ett fel, måste man också med hänsyn till rättvisa och billighet göra ett till.

Att nu fastställa en lönereglering, anser jag icke vara ur några synpunkter lämpligt. Det vore tvärtom mycket olämpligt, och det är på den grund, herr talman, som jag ber att få yrka avslag på statsutskottets hemställan.

Herr Thorsson: Herr talman! Jag vill som en replik till herr Block nämna, att det är ett gammalt ordspråk, som säger: som man ropar i skogen får man svar. Den ton herr Block anslag första gången vi samtalade om detta ämne, den tonen inspirerade den ton jag använde. Samma har skett i dag. Jag vill försäkra herr Block, att jag under min gärning alltid varit intresserad av att statstjänarnas intressen skola på alla möjliga sätt tillgodoses. När jag ibland varit i den situationen, att jag måst säga, att två gånger två är fyra, har det ej varit därför, att jag varit motståndare till statstjänarna, utan jag har velat göra en avvägning mellan statstjänarnas och andra samhällsmedborgares intressen. Det tror jag mitt arbete i riksdagen vittnat om. Det tänker jag fortsätta med allt framgent.

Härmed var överläggningen slutad. Herr talmannen gav till en början propositioner beträffande utskottets hemställan, utom i vad anginge förste bibliotekariers vid kungl. biblioteket och förste bibliotekskonsulents vid skolöverstyrelsen placering på avlöningsskalan, nämligen på 1:o) bifall till utskottets hemställan i omförmälda delar, 2:o) bifall till det av herr Block under överläggningen framställda yrkandet, 3:o) bifall till utskottets hemställan i förevarande delar med den ändring däri, som föreslagits i den av herr Swartz m. fl. avgivna, vid utlåtandet fogade reservationen samt 4:o) avslag i motsvarande delar å såväl utskottets hemställan som Kungl. Maj:ts förslag i ämnet; och förklarade herr talmannen sig anse den förstnämnda propositionen vara med övervägande ja godkänd. Votering begärdes emellertid, i anledning varav herr talmannen ånyo upptog de återstående propositionerna, av vilka därvid den under 4:o) angivna antogs till kontraposition. I överensstämmelse härmed uppsattes, justerades och anslogs följande voteringsproposition:

Den, som vill, att kammaren bifaller statsutskottets hemställan i utskottets förevarande utlåtande nr 9, utom i vad angår förste bibliotekariers vid kungl. biblioteket och förste bibliotekskonsulents vid skolöverstyrelsen placering på avlöningsskalan, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren i motsvarande delar avslagit såväl utskottets berörda hemställan som Kungl. Maj:ts förslag i ämnet.

Omröstningen utföll med 102 ja mot 62 nej; och hade kammaren alltså bifallit utskottets hemställan i föreliggande delar.

Vidare framställde herr talmannen i fråga om förste bibliotekariers vid kungl. biblioteket och förste bibliotekskonsulents vid skolöverstyrelsen placering på avlöningsskalan propositioner dels på bifall till utskottets hemställan i dessa delar, dels ock på bifall till det förslag, som innefattades i den av herr O. U. B. Olsson vid utlåtan- det fogade reservationen; och fattade kammaren beslut i enlighet med innehållet i förstnämnda proposition.

Slutligen blev efter av herr talmannen givna särskilda propositioner beträffande var och en av de två delar av utskottets motivering, i fråga om vilka framställdes särskilda förslag i den av herr Swartz m. fl. avgivna, vid utlåtan- det fogade reservationen, utskot- tets motivering i nämnda delar av kammaren godkänd.

§ 4.

Vid härpå skedd föredragning av statsutskottets utlåtande, nr 17, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning om beredande av medel till fortsättande av arbetena å kraftstationen vid Harsprånget anförde:

Herr Lövgren i Nyborg: Herr talman, mina herrar! Jag har begärt ordet i anledning av detta utskottsbetänkande. Det synes mig nämligen vara något märkvärdigt, att riksdagen går att företaga väsentliga inskränkningar på de anslagsäskanden från Kungl. Maj:ts, som i denna punkt föreligga. Vårt land har nyss genomlevat en kristid, under vilken vi voro i det högsta beroende av tillförsel av bränsle från utlandet. Under hela den tiden ha vi väl bort lära åtminstone det, att om vi skola tillvarataga något i landet, så skall det vara våra naturtillgångar, de energikällor som ligga i våra vattenfall. Härtill kommer emellertid nu en annan sak, nämligen den stora arbetslöshet, som nu råder i olika delar av landet. Det ifrågavarande företaget synes mig vara ett, där man borde kunna bedriva arbetet i betydligt större utsträckning för att bereda arbete åt de arbetslösa. När jag också principiellt är av den uppfattningen, att man såvitt möjligt ej bör ge arbetslöshetsunderstöd utan i stället bör bereda arbetstillfällen, även om sådant arbete skulle bli något dyrare än vad det blir under andra förhållanden, kan jag ej se, att det finns någon rim eller reson i den inskränkning, varom det här är fråga. Jag skulle helst ha sett, att man hade kunnat komma till det förslag, som ligger i herr Asplunds motion, men med hänsyn till, att första kammaren redan har fattat beslut i enlighet med utskottets förslag, skall jag ej göra något yrkande i den riktningen.

*Ang.
lönerreglering
för befatt-
ningshavare
vid stats-
departement
och centrala
ämbetsverk.
(Forts.)*

*Ang.
fortsättande av
arbetena å
kraftstationen
vid
Harsprånget.*

Ang.
fortsättande av
arbetena å
kraftstationen
vid
Harsprånget.
(Forts.)

Jag vill dock i detta sammanhang påpeka, att det börjar bli märkvärdigt likt sabotage från de styrandes sida. När det ännu ej föreligger någon proposition om arbetslöshetsunderstöd eller om avhjälpande av arbetslösheten, när tusen och åter tusen arbetare sakna arbete och nöden griper kring sig i allt vidare kretsar, då tycker jag det är på tiden, att man från regeringens sida verkligen kommer fram med effektiva förslag och att det från riksdagens sida vidtages åtgärder, när det finns möjligheter, som i detta fall, att vidtaga åtgärder. Jag skall, herr talman, icke göra något yrkande.

Herr L ü b e c k: Herr talman! Jag kan, då herr Lövgren icke hade något yrkande, fatta mig mycket kort. Det är naturligtvis beklagligt, att arbetet vid Harsprånget skall behöva läggas ned eller att i varje fall frågan därom måste tagas under övervägande. Men den frågan är förknippad ur af-färssynpunkt med mycket svårbedömda problem för framtiden, nämligen problemen om den elektrokemiska industriens förutsättningar i översta Norrland. Det är en fråga, som kräver, att man avvaktar någon tids erfarenhet, innan man går vidare. Jag vill i det fallet erinra om, att det under sista tiden visat sig, att man till och med vid Trollhättan, där förutsättningarna äro så gynnsamma som man över huvud kan räkna med i landet, är nödsakad göra högst väsentliga inskränkningar i den elektrokemiska industrien.

Herr Lövgrens synpunkter på, att man borde beakta vattenkraftens utnyttjande även ett stycke längre tid än till kristidens slut, ber jag att få till fullo ansluta mig till. Jag vill särskilt nu begagna tillfället att understryka detta. Jag tror i likhet med herr Lövgren i Nyborg, att man skall akta sig för att alltför fort glömma bort kristidens erfarenheter i fråga om vårt beroende av utlandet i det ena och det andra avseendet. Beträffande vad som i det fallet kan göras är jag säker att herr Lövgren i Nyborg och jag i princip skola komma till samma slut.

Vad slutligen angår frågan om arbetslösheten vill jag erinra om, att det bebådats en särskild proposition i fråga om anslag till s. k. arbetslöshetsarbete. Men den frågan får väl prövas i sitt rätta sammanhang. Man får söka göra klart för sig, på vilka platser arbete av detta slag lämpligen bör komma i fråga. Jag tror man då kanske kommer till, att ett bedrivande av arbetena däruppe i Harsprånget i större omfattning än utskottet varit med på, kanske icke hör till den sorts arbete, som man i detta sammanhang bör taga upp.

Jag har, herr talman, givetvis intet yrkande.

Vidare yttrades ej. Utskottets hemställan bifölls.

§ 5.

Föredrogs bevillningsutskottets betänkande, nr 3, i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t i fråga om införande av restaurangskatt; och blev utskottets däri gjorda hemställan av kammaren bifallen.

§ 6.

Vidare föredrogos vart för sig och lades till handlingarna första lagutskottets utlåtanden:

nr 1, i anledning av verkställd granskning av justitieombudsmannens ämbetsförvaltning; och

nr 2, i anledning av verkställd granskning av militieombudsmannens ämbetsförvaltning.

§ 7.

Härefter föredrogos vart efter annat första lagutskottets utlåtanden:

nr 3, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag med särskild bestämmelse i fråga om skydd för vissa främmande patent;

nr 4, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 8 § i lagen den 22 juni 1920 med vissa bestämmelser om registrering av elektriska anläggningar samt om rätt till elektrisk kraft m. m.; och

nr 5, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om fortsatt tillämpning av lagen den 31 maj 1918 innefattande särskilda bestämmelser angående rätten till inmutning inom vissa län.

Kammaren biföll vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt.

§ 8.

Å föredragningslistan fanns härpå upptaget första lagutskottets utlåtande, nr 6, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 17 och 18 §§ i lagen den 13 juli 1887 angående handelsregister, firma och prokura. Om ändring i lagen ang. handelsregister, firma och prokura.

Genom en den 10 december 1920 dagtecknad, till lagutskott hänvisad proposition, nr 15, vilken behandlats av första lagutskottet, hade Kungl. Maj:t, under åberopande av propositionen bilagda, i statsrådet och lagrådet förda protokoll, föreslagit riksdagen att antaga följande förslag till

Lag

om ändrad lydelse av 17 och 18 §§ i lagen den 13 juli 1887 angående handelsregister, firma och prokura.

Häri genom förordnas, att 17 och 18 §§ i lagen den 13 juli 1887 angående handelsregister, firma och prokura skola erhålla följande ändrade lydelse:

17 §.

I enskild näringsidkares anmälan skall uppgivas utom firman:

1) den anmälandes fullständiga namn och hans hemvist;

- Om ändring i lagen ang. handelsregister, firma och prokura.
(Forts.)
- 2) rörelsens allmänna beskaffenhet;
  - 3) kommunen, där rörelsens huvudkontor, eller, om anmälan avser avdelningskontor, detta är beläget; och
  - 4) huvudkontorets eller, om anmälan avser avdelningskontor, dettas postadress.

18 §.

I handelsbolags anmälan skall uppgivas utom firman:

- 1) samtliga bolagsmäns fullständiga namn och deras hemvist;
  - 2) rörelsens allmänna beskaffenhet;
  - 3) kommunen, där rörelsens huvudkontor, eller, om anmälan avser avdelningskontor, detta är beläget;
  - 4) huvudkontorets eller, om anmälan avser avdelningskontor, dettas postadress; och
- där ej var bolagsman för sig skall hava rätt att teckna firman,
- 5) vilken eller vilka bland dem sådan rätt tillkommer, samt huruvida rättigheten endast kan utövas av flera i förening.

I kommanditbolags anmälan skall tillika uppgivas vilken eller vilka av bolagsmännen äro kommanditdelägare och beloppet av varje sådan bolagsmans utfästa insats.

Då efter denna lags ikraftträdande beträffande tidigare till handelsregistret anmäld firma anmälan första gången sker om ändring i förhållande, varom uppgift införts i registret, skall tillika, vid svar som i 23 § första stycket sägs, uppgivas firmans postadress.

Utskottet hemställde, att ifrågavarande proposition måtte av riksdagen bifallas.

Reservation hade likväl avgivits av herrar *Rogberg, Hederstierna, Engberg* och *Svensson* i Betingetorp, vilka hemställt om avslag å propositionen.

Efter föredragning av utskottets hemställan yttrade:

Herr *Hederstierna*: Herr talman! Det här föreliggande förslaget innebär, att när man enligt lagen angående handelsregister, firma och prokura anmäler sin firma, man i denna anmälan även skall intaga uppgift om postadressen för ett huvudkontor eller för ett avdelningskontor. Det finns *ett* skäl för riksdagen att bifalla den kungl. propositionen, men det är bara ett skäl. Det skälet är, såvitt jag kan förstå, att riksdagen själv skrivit och begärt denna sak. Om jag sålunda omnämnt det skälet, måste jag för min del tillägga, att något mer skäl finns icke för ett bifall till förslaget.

När man går till den motion, som föranlett riksdagsskrivelsen i ämnet, finner man, att den motionen, som väckts av herr *Anderson* i *Knapasjö*, framhåller som en anledning till sådan föreskrift, att

den som ville komma i förbindelse med en affärsman, borde kunna få tag i dennes postadress därigenom, att densamma var anmäld till firmaregistret. Det var med andra ord meningen att göra firmaregistret till en sådan här adresskalender. Nu är det att märka, att dessa firmaregister föras ju för varje län för sig. Skulle jag därför vilja med ledning av firmaregistret taga reda på en affärs postadress, skulle jag få lov att vända mig till vederbörande länsstyrelse, i vars firmaregister jag kunde få reda på postadressen. Så galet tänkte sig väl icke herr Anderson i Knapasjö saken, utan han hade väl egentligen tänkt sig, att uppgifterna skulle komma in i de allmänna tidningarna och att man där skulle få reda på vad en affärsman kunde ha för postadress, men det förmodar jag, att de herrar, som äro affärsmän, ha klart för sig, att inte går man till Posttidningen för att taga reda på vad den affär, som man vill komma i förbindelse med, har för postadress. Man kan visserligen till förmån för detta åberopa, att det beträffande försäkringsföretag är föreskrivet, att de skola anmäla sin postadress. Men den föreskriften är tydligen lämnad uteslutande för att de statens myndigheter, som ha att övervaka dylika affärers verksamhet, skola få reda på postadressen. I övrigt finns ur statens synpunkt ingen anledning att införa detta. Tvärtom bör man principiellt motsätta sig införandet av denna föreskrift, ty anmälningarna till firmaregistret böra vara sådana, som hava någon rättslig betydelse. Man bör i firmaregistret ha reda på icke minst vem, som har rättighet att teckna firman, vilket därigenom presumeras ha kommit till tredje mans kännedom. Dessa synpunkter kunna naturligtvis icke föreligga här, då det är fråga om, vilken postadress vederbörande har. Jag föreställer mig, att om någon här i staden vill ha reda på en firma i landsorten — det är tydligen det fall motionären tänkt sig — så har man vida bekvämare sätt att få reda på det t. ex. med tillhjälp av telefonkatalogen eller genom att på annat sätt höra sig för efter postadressen. Men att här av denna anledning, som tydligen icke har någon betydelse ur statens synpunkt, och då det är fråga om rena bekvämlighetshänsyn till de människor, som vilja söka upp vissa affärer, införa en anordning, som onekligen är betungande för dem, som skola göra anmälning till firmaregistret, kan jag icke finna lämpligt. Och tydligen skall firman varje gång den får en ny postadress eller kommer under ett nytt postkontor göra anmälan till firmaregistret om den nya adressen. Det är en av de mest onödiga riksdagsskrivelser, som jag varit med om, och jag hemställer till kammaren att, när vi en gång varit nog oförståndiga att skriva till Kungl. Maj:t i saken, icke fullfölja saken.

Jag yrkar avslag på förslaget.

Herr Löfgren i Stockholm: Herr talman! Efter de ingående och viktiga debatter, vi haft i dag, skola vi kanske icke nedlägga allt för mycken tid och intresse på den, jag medgiver det, rent obetydliga fråga, som här föreligger. Men jag ber ändå, när jag vill yrka

Om ändring i lagen ang. handelsregister, firma och prokura.
(Forts.)

*Om ändring i
lagen ang.
handelsregi-
ster, firma och
prokura.
(Forts.)*

bifall till lagutskottets förslag, att gent emot de ärade reservanterna få göra gällande, att det kanske ändå är litet för mycket sagt av herr Hederstierna, att det enda skäl, som kan åberopas för bifall till propositionen och lagutskottets yrkande, är att riksdagen en gång skrivit och begärt den här lilla lagstiftningen. Det synes mig i alla fall vara ett skäl, som man icke får förbise, att om riksdagen skrivit och begärt att få en lagstiftning, som sedan har tillstyrkts av vissa myndigheter och just dem, som ha med ämnet att göra, så skall åtminstone riksdagen tänka sig för två gånger, innan riksdagen, när ärendet framlägges av Kongl. Maj:t, säger nej till en begäran, som riksdagen själv framställt.

Men jag tror, att utöver det, att riksdagen knappast utan att ha vägt skälen bör desavouera sig själv, så finns nog också sakskäl för bifall till utskottets hemställan. Det förhåller sig nämligen så, att icke endast från köpmannavärlden utan även från de myndigheters sida, som ha att föra firmaregister, har det vitsordats, att den ifrågasatta lagändringen är väl motiverad. Och bland de myndigheter, som sålunda tillstyrkt förslaget om den här uppgiftens införande i registret för enskilda firmor, är också bland annat överståthållarämbetet i Stockholm och, om jag icke misstager mig, Konungens befallningshavande i Hallands län.

Det skäl, som emellertid egentligen har anförts mot den här lagstiftningen, har framkommit i lagrådet, där flertalet av lagrådets medlemmar har ansett, att man bör tänka sig för två gånger, innan man lagstadgar ytterligare uppgifter till handelsregistret av den anledningen, att vad som står intaget i handelsregistret får viss rättsverkan mot tredje man. Jag har svårt att förstå, att denna teoretiska invändning bör inverka i detta fall till att man skulle fränsäga sig den här lilla ändringen. Vad som står i firmalagens 7 § är, att en uppgift, som är intagen i handelsregistret, anses ha kommit till tredje mans kännedom, därest icke motsatsen bevisas. Men jag kan icke förstå, att den omständigheten på något sätt kan inverka menligt vare sig på tredje mans rätt eller på firmainnehavarens rätt. Snarare är det väl så, att de båda kunna ha intresse i förevarande fall att veta, vad de skola hålla sig till. Vidare har den omständigheten icke hindrat, att precis samma uppgift redan nu är stadgad beträffande handelsregistrets förande, när det gäller aktiebolag, solidariska bankbolag och ömsesidiga försäkringsbolag. Har man beträffande dessa bolag ansett sig kunna införa dylik uppgift, så bör det icke finnas några teoretiska hinder heller beträffande nu ifrågavarande uppgift.

Jag skulle knappast tro, att därest det gällt att nu skriva från riksdagens sida och begära en sådan här lagstiftning, det skulle funnits tillräckligt skäl att i lagutskottet åtminstone lägga in någon större entusiasm för att skriva. Men då nu riksdagen begärt denna lagstiftning, då de myndigheter, som ha att tillämpa firmalagen, ha tillstyrkt den, så anser jag i alla händelser de praktiska skälen tala tillräckligt starkt för bifall, och därför ber jag att få yrka bifall till lagutskottets hemställan.

Herr N y l a n d e r: Herr talman, mina herrar! Som av handlingarna i detta ärende framgår och av den föregående talaren påpekats, gälla ju redan bestämmelser av föreslagen art för aktiebolag, solidariska bankbolag och försäkringsbolag. Lagrådet påpekar också detta förhållande på sidan 12 i den kungl. propositionen och anför, att man kunnat bortse från dessa betänkligheter vis-à-vis dessa bolag, och säger i det sammanhanget, att »de principiella betänkligheterna, onekligen äro av huvudsakligen teoretisk natur». Jag har icke kunnat finna annat än att de betänkligheter, man hyser mot denna anordning, verkligen äro teoretiska, men jag vill å andra sidan framhålla, att däremot det föreliggande förslaget är av ganska praktisk natur. Jag vill icke därmed säga, att motionärens huvudargument skulle vara bärande, nämligen att våra köpmän skulle genom postadressernas utsättande för firmorna få tillfälle att sätta sig i direkt förbindelse med dem för affärer, utan det bärande skälet är, att det visat sig synnerligen önskvärt på många håll att omedelbart få reda på postadresser, och detta icke blott för köpmännen utan även för deras organisationer. Från den sista synpunkten har jag ganska god erfarenhet av det fördelaktiga i att ha postadresserna utsatta, därför att dessa organisationer ha ju att följa handelsregistren och kunna vid användningen av dessa sedan konstatera ganska många sammanblandningar av obehaglig art.

Om ändring i lagen ang. handelsregister, firma och prokura.

(Forts.)

Nu kanske man säger: skall det bli nya besvärligheter för våra näringar, som redan nu ha att besvara en massa cirkulär och skrivelser av skiftande art? Jag vill mot detta invända, att här gäller det först och främst endast att göra en anmälan, och sedermera vid adressändring torde det icke erbjuda något större besvär att på ett kort eller något sådant anmäla en förändring. Jag kan icke se annat än att det för det praktiska affärlivet bör vara en fördel att få på detta sätt adresser anmälda, ty liksom vi ha det för aktiebolag, bankbolag och försäkringsbolag, så böra vi också ha det för enskilda firmor. Jag kan icke se annat, än att det är en logisk utveckling av föregående lagstiftning på detta område och att därför det föreliggande förslaget bör utgöra en naturlig fortsättning på de bestämmelser, som gälla för nyssnämnda företag.

Jag ber därför att på grund av dessa rent praktiska skäl och då jag är övertygad om, att det icke kommer att innebära några nämnvärda besvärligheter för våra näringar, få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr L i t h a n d e r: Herr talman! Herr Löfgren i Stockholm framhöll, att det skulle inom köpmannavärlden vara en önskan att få denna reform. Jag skall be att såsom tillhörande näringslivet få säga, att jag tror verkligen icke denna åtgärd har någon som helst betydelse. Det finns ju redan, som herr Hederstierna framhöll, möjligheter att praktiskt få klarhet i dessa saker. Och det är nog att onödigt betunga, om denna uppgiftsskyldighet skall rigoröst tillämpas hela linjen utefter.

Om ändring i
lagen ang.
handelsregi-
ster, firma och
prokura.
(Forts.)

Det sades att överståthållarämbetet och landshövdingen i Hallands län hade tillstyrkt saken. Jag får då säga, att det är ju möjligt, att det skett under någon tjänstledighet, men för min del ber jag få instämma i vad *riksdagsman* Hederstierna sagt.

Herr Hederstierna: Herr talman! Jag skall också be att få svara på herr Löfgrens i Stockholm kritik. Då han tydligen menat sig ha givit mig ett riktigt grundskott med att anföra, att överståthållarämbetet tillstyrkt förslaget, så vill jag bestämt säga ifrån, att vad överståthållareämbetet gjort före den 1 januari 1921 kan icke ha någon betydelse för min ställning i denna fråga. Och jag tror icke, att Konungens befallningshavande i Hallands län under tid då jag varit i tjänstgöring sysselsatt sig med denna fråga. Men om så skulle ha varit fallet, så får jag säga, att om jag begått en dumhet, och jag sedan blir övertygad att det var en dumhet, så vidhåller jag den icke, och jag hoppas, att andra kammaren handlar på samma sätt.

Slutligen ber jag få tillägga, att jag fått ett gott stöd i det sätt, varpå den förste talare, som försvarat utskottet, fört sin argumentation.

Sedan var det med stor fövåning jag hörde på herr Nylander, som, ehuru det här gäller att tillskapa ett nytt besvär för handlande och näringsidkare, talade för saken. Men det kröp fram, att det var egentligen hans egen förening, som hade intresse av detta. Och när han påstår, att detta är en konsekvent utveckling av vad som redan är föreskrivet beträffande aktiebolag, solidariska bankbolag och försäkringsbolag, så är det den stora skillnaden, som jag just pointerade, att där är det ett statsintresse att övervaka dessa bolag. Dem skola statens myndigheter övervaka. Men något sådant intresse har icke staten, när det gäller enskilda firmor. Det är endast herr Nylanders förening, som har det, men jag tycker icke det är tillräcklig anledning till att införa en sådan här uppgiftsskyldighet.

Jag vidhåller mitt yrkande.

Herr Engberg: Herr talman! Jag befinner mig också bland reservanterna mot detta utlåtande, och den diskussion, som redan förts, och de inlägg, som gjorts från utskottsmajoritetens sida, ha ytterligare styrkt mig i uppfattningen, att jag här befinner mig i eminent mening på den rätta sidan. För det första är det ju alldeles riktigt, som herr Hederstierna säger, att man icke bör, bara därför att riksdagen en gång gjort en dumhet, *fortsätta* med den. Jag vill för min del tillägga, att all onödig lagstiftning bör man undvika, och här är det sannerligen en sak, som är så komplett onödig som någonsin något kan vara. Det har redan framhållits, att man har mycket mera praktiska utvägar för att inhämta sina upplysningar. Och vad som sagts av landshövdingeämbetet i Uppsala län, nämligen att man icke bör förvandla handelsregistret till något slags annonsorgan eller annonskontor, förefaller mig vara det riktigt och sunt sagda.

Men vidare har man, när man anfört dessa bankbolag och försäkringsbolag, förbisett, att där ha vi ju en direkt anledning att ha en snabb kontakt mellan statsmyndigheterna och dessa, som stå direkt under statsmyndigheternas inspektion. Där är det ju en helt annan anledning att ha den riktiga adressen inskriven. Men så kan det icke förhålla sig här. Här har man ju möjlighet att använda handelskalendern, telefonkatalogen och andra utvägar att få snabba upplysningar. Och då därtill kommer, att det här icke enligt lagförslaget skulle bli några detaljerade uppgifter angående rörelsernas och firmornas närmare beskaffenhet, så är man ju ändå ganska illa ställd, om man har skäl att, såsom på motsidan anförts såsom argument, snabbt träda i förbindelse med en firma.

Om ändring i lagen ang. handelsregister, firma och prokura.

(Forts.)

Därtill kommer slutligen, att detta får retroaktiv verkan och sålunda måste åstadkomma en mängd besvär.

Jag menar därför, herr talman, att andra kammaren gjorde klokt uti att avslå lagutskottets hemställan och därmed också giva tillkänna, att den icke i onödan vill skapa nya rättsregler på områden, där det icke behövs och där det trots herr Nylanders näringskunskap dock skulle bli på det sättet, att det å ena sidan vållar trassel och besvär för vederbörande och å andra sidan förvandlar handelsregistret till något, som det icke är avsett att vara, nämligen något slags adress- och annonsorgan

Jag ber att få yrka bifall till reservationen.

Herr Nylander: Det var en synnerligen glädjande nyhet, herr Engberg kom med, när han yttrade, att han är ovän till all onödig lagstiftning. Jag skall taga fasta på det. Jag har nämligen ibland kommit med förslag om borttagande av onödiga lagar, men då har det visat sig, att herr Engberg icke velat vara med om det.

Jag vill emellertid till undvikande av missförstånd, som lätt kan uppstå på grund av herr Engbergs yttrande, påpeka, att det föreliggande förslaget icke skulle gälla retroaktivt för alla firmor utan endast för de ändringar, som kunna tillkomma efter denna lags antagande. Det gäller således icke att sätta igång med en sådan stor apparat; som herr Engberg här gjort gällande. Det är en betydlig skillnad, men av de ordalag, som herr Engberg använde, kan man få denna felaktiga uppfattning.

Gentemot herr Hederstierna ber jag att få säga, att jag här naturligtvis icke talar å exportföreningens vägnar utan i egenskap av riksdagsman. Men jag kan då icke underlåta att anföra de erfarenheter jag haft inom mitt verksamhetsområde, såsom jag nyss framhöll.

Herr Lindman: Herr talman! Det kan ju synas, som om denna fråga vore ganska obetydlig, men lika fullt kan jag ej vara med om utskottets hemställan i detta fall. Ty mina herrar, det betyder i alla fall något, och det betyder ganska mycket, om vi närmare undersöka saken. Vad är det, man här vill lägga på näringsidkarna? Jo, man vill ålägga dem att anmäla postadresser. Det

Om ändring i lagen ang. handelsregister, firma och prokura.
(Forts.)

ser ganska oskyldigt ut. Man säger, att när en firma inregistreras, så skall den också anmäla sin postadress, och det kostar icke mycket. Nej, men när en sådan firma flyttar, så skall den också skriva och anmäla den nya adressen. Om den flyttar t. ex. från Drottninggatan 56 här i staden till nr 58 vid samma gata, så skall den också skriva och anmäla den nya adressen. Jag vill nu icke säga, att detta är ett så stort besvär, men när man tänker på alla de flyttningar, som förekomma inom hela landet, så blir det ganska mycket papper och frimärken, som gå åt till allt det där.

Och så mina herrar, skall det naturligtvis vara någonting, som straffar vederbörande, om han icke fullgör denna anmälningsskyldighet. Och vad för straff får han? Jo, det blir böter från fem till hundra kronor. Och jag vill säga, att ett sådant tvång vill jag icke vara med om att införa på näringsidkare i allmänhet. Om det är så nödvändigt för exportföreningen att ha dessa adresser, så får den på andra vägar skaffa sig dem, och icke genom lagstiftning.

Chefen för justitiedepartementet, herr statsrådet Ekeberg: Herr talman! Jag hade icke tänkt besvara kammaren med något yttrande i denna fråga, men det var en passus i herr Lindmans yttrande, som uppkallade mig. Han gjorde gällande, att denna bestämmelse införande skulle medföra så mycket besvär och att, som han exemplifierade det, en flyttning i Stockholm t. ex. från ett hus till ett annat vid samma gata skulle anmälas. Jag vill då framhålla, att detta exempel icke är träffande, då nämligen uppgift om adress i stad anses lämnad genom att stadens namn är uppgivet. Sådan är i varje fall den praxis, som följts av patent- och registreringsverket beträffande aktiebolag. Över huvud taget kommer den här bestämmelsen, såvitt jag förstår, mindre att beröra näringsidkarna i städerna och företrädesvis få intresse för landsbygden. Motionären vid 1918 års riksdag pekar också på detta förhållande. Han framhåller, att den, som anmäler sin firma till handelsregistret, endast behöver uppgiva den kommun, där rörelsen drives. Men, säger han, det finns kommuner med ända till 23 postkontor, och han räknar upp en hel rad sådana kommuner. Då, säger han, kan det vara av ett visst intresse just för sådana organisationer, som här talats om, att få kännedom om dessa näringsidkares adresser och få tillfälle att sätta sig i förbindelse med dem. Den synpunkten har tydligen senterats av ett enhälligt lagutskott 1918 och av lagutskottets majoritet även nu, och i båda fallen voro näringslivets idkare väl representerade i lagutskottet.

Jag vill ytterligare tillägga, att detta ärende nu passerat första kammaren och där samlat $\frac{2}{3}$ majoritet. Det förefaller mig verkligen, som om Kungl. Maj:t hade kunnat begära av riksdagen, att, om frågan icke ansetts vara tillräckligt stor för att påkalla en lagändring, detta hade blivit prövat år 1918, innan riksdagen skrev i ämnet. Ty beträffande den praktiska sidan av saken har sedan dess ingenting tillkommit, och det är den praktiska sidan av saken som är avgörande. De teoretiska betänkligheter, som äro anförda, torde

väl falla till marken inför de skäl, som äro anförda av herr Löfgren i Stockholm.

Jag kan tillägga, att i första kammaren var situationen den, att det var en del jurister, som talade mot förslaget, medan det bland annat var en näringsidkare, som uppträdde för förslaget.

Jag har endast velat framhålla detta, innan kammaren går att fatta sitt beslut.

Om ändring i lagen ang. handelsregister, firma och prokura.
(Forts.)

Herr Lindman: Herr talman! Om det är på det sätt, som nu herr statsrådet säger, att den punkt, där det står, att man skall anmäla postadress, icke innebär annat än att postkontoret skall anmälas, så blir det ju till ingen glädje för herr Nylander åtminstone. Det frågade jag honom om, och han svarade då, att därmed var han icke alls tillfreds, ty han vill veta, *var* de bo, och det kan han icke få, om det bara sättes ut t. ex. Stockholm, där det finns massor av personer med likalydande namn. Det blir således ingen tillfredsställelse med den saken åtminstone för honom.

Men vad som står kvar och som herr statsrådet icke vidrörde är, även om hans tolkning, som jag icke alls betvivlar, är riktig, att vederbörande skall betala böter, om han icke anmäler ändring av bostadsadress.

Chefen för justitiedepartementet, herr statsrådet Ekeberg: Herr talman! Jag vill endast framhålla på tal om böter, att i fall av den här beskaffenheten böterna givetvis komma att inskränka sig till bagateller, att de icke komma att gå upp mot maximum utan i allmänhet stanna vid fem kronor. I regel torde för övrigt rättelse komma att vinnas, utan att åtal anställes.

Sedan överläggningen härmed förklarats avslutad, gav herr talmannen propositioner först på bifall till utskottets hemställan samt vidare på avslag å såväl berörda hemställan som Kungl. Maj:ts framställning i ämnet; och fann herr talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Då votering emellertid begärdes, blev nu uppsatt, justerad och anslagen en så lydande omröstningsproposition:

Den, som vill, att kammaren bifaller första lagutskottets hemställan i utskottets förevarande utlåtande nr 6, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren avslagit såväl utskottets berörda hemställan som Kungl. Maj:ts framställning i ämnet.

Voteringen utvisade 65 ja, men 71 nej, vadan kammaren avslagit såväl utskottets hemställan som Kungl. Maj:ts framställning i ämnet.

§ 9.

Föredrogs vart för sig första lagutskottets utlåtanden:

nr 7, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändring i vissa delar av lagen den 24 mars 1916 om nyttjanderätt till gravplats;

nr 8, i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t i fråga om lagstiftning rörande beredande av tillfälle för parter i rättegångar och deras biträden att sittande övervara förhandlingarna; och

nr 9, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 3 och 9 §§ i lagen den 5 juli 1884 om skydd för varumärken.

Utskottets i dessa utlåtanden gjorda framställningar blevo av kammaren bifallna.

§ 10.

*Ang.
tillstånd till
lotteriföretag.*

Slutligen föredrogs andra kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtande, nr 1, om skrivelse till Kungl. Maj:t i fråga om meddelandet av tillstånd till lotteriföretag.

Därvid yttrade

Herr Osberg: Herr talman, blott ett par ord! Jag har från vederbörande utskott fått den glädjande upplysningen, att av de 36 ansökningar om lotteriföretag, som förlidet år inlämnades, blevo blott 5 beviljade. Anledningen till att jag velat föra denna sak på tal så tidigt efter igångsättandet av utredningen är den, att man har kännedom om, att dessa utredningar bruka taga flera år, vilket är det största oskick, när det gäller sådana spörsmål. Då det icke är utan att denna sak kan ha rätt stor betydelse, har jag velat uttala den förhoppningen, att handelsdepartementet måtte skyndsamt utreda detta spörsmål.

Vidare anfördes ej. Utskottets hemställan bifölls.

§ 11.

Efter hemställan av herr talmannen, som förmälde sig hava om tiden för valen samrått med första kammarens talman, beslöt kammaren, att onsdagen den 16 innevarande februari företaga val av dels tjugufyra valmän att, gemensamt med ett lika antal valmän från första kammaren, utse riksdagens justitieombudsman och hans efterträdare samt riksdagens militieombudsman och hans efterträdare, dels och sex suppleanter för dessa valmän.

§ 12.

Till bordläggning anmäldes:

statsutskottets utlåtanden:

nr 1 A, angående regleringen av utgifterna under riksstatens för år 1922 första huvudtitel, innefattande anslagen till kungl. hov- och slottsstaterna;

nr 1 B, angående regleringen av utgifterna under tilläggsstatens för år 1921 första huvudtitel, innefattande anslagen till kungl. hov- och slottsstaterna; och

nr 18, i anledning av Kungl. Maj:ts framställning om anvisande å 1921 års tilläggsstat under fjärde huvudtiteln av anslag till förstärkning av ordinarie anslaget till flottans nybyggnad och underhåll; samt

andra kammarens femte tillfälliga utskotts utlåtande, nr 1, i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t i fråga om Sveriges utträde ur nationernas förbund.

§ 13.

Justerades protokollsutdrag.

§ 14.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:

herr	<i>Öhman</i>	under 4 dagar fr. o. m. den 16 febr.		
»	<i>Norman</i>	» 8 »	» »	» 13 »
»	<i>Lithander</i>	» 3 »	» »	» 13 »
»	<i>Waldén</i>	» 8 »	» »	» 14 »
»	<i>Bengtsson</i> i Norup	» 12 »	» »	» 13 »
»	<i>Ericsson</i> i Arboga	» 6 »	» »	» 14 »
»	<i>Carlsson</i> i Solberga	» 5 »	» »	» 14 »
»	<i>Olsson</i> i Fiskeby	» 8 »	» »	» 14 »
»	<i>Hamrin</i>	» 3 »	» »	» 14 »
»	<i>Olsson</i> i Hov	» 8 »	» »	» 14 » och
»	<i>Johanson</i> i Huskvarna	» 5 »	» »	» 14 »

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 5,13 e. m.

In fidem
Per Cronvall.